

ÉMILE ZOLA

IHMISPETO:

SIVEYSROMAANI

Émile Zola
Ihmispeto: Siveysromaani

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25561044

Ihmispeto: Siveysromaani:

Содержание

I	4
II	36
III	78
IV	115
Конец ознакомительного фрагмента.	136

Émile Zola

Ihmispeto: Siveysromaani

I

Roubaud astui huoneeseen ja laski pöydälle leipäkakun, piirakkaan ja pullon valkoista viiniä. Mutta Victoire eukko lienee aamulla, ennen kun läksi vartiopaikalleen, pannut liian paljon hiiliä kamiiniin, sillä täällä oli tukahduttavan kuuma, minkä vuoksi hän avasi akkunan, nojautsi akkunanpuitteeseen ja kurkisti ulos.

Se oli Amsterdaminkadun varrella, viimeinen talo oikealla, johon Länsiradan yhtiö oli majoittanut osan henkilökunnastaan. Akkuna, jonka ääressä hän seisoi, oli kulma-akkuna kolmannessa kerroksessa, ja kun se oli ratapihalle päin, mikä muodosti suuren koverruksen Quartier de l'Europeen, oli siitä laava näköala yli näköpiirin, joka tänä iltapäivänä kosteine ja haaleine, auringonsäteiden lävistämine harmaine helmikuuntaivaineen näytti vielä tavallista suuremmalta.

Hänen edessään häämöitti hämäränä ja epäselvänä Rue de Romen varrella oleva huonerivi. Vasemmalla avautuivat rautatiehallit jättiläismäisine pylväineen ja savun mustaamine ruutuineen.

Roubaud seurasi hetkisen mielenkiinnolla elämää ja liikettä

tuolla alhaalla olevalla ratapihalla ja vertasi sitä ratapihaansa Havressa, jossa hän oli ollut alipäällikkönä. Joka kerta, kun hän täten joutui viettämään päivän Pariisissa ja meni majoilemaan Victoire eukon luo, vaati virkansa hänet jälleen työhön. Hän oli juuri lähtemäisillään akkunan luota, kun ääni huusi häntä, minkä vuoksi hän astui balkongille. Neljännen kerroksen akkunassa hän äkkäsi nuoren, kolmannellakymmenennellä ikävuodellaan olevan miehen, Henri Danvergnen, joka oli ylikonduktööri ja asui siellä isänsä, joka oli yliapulaisena kaukoliikenteessä, ja molempien sisartensa, Clairen ja Sophien kanssa. Nämä, jotka olivat kaksi ihastuttavaa valkoverikkiä, ijältään kahdeksantoista ja kaksikymmentä vuotta, ja jotka aina olivat iloiset ja hyvällä tuulella, hoitivat taloutta isälle ja veljelle, jotka ansaitsivat yhteensä kuusituhatta frangia vuodessa.

– Kas, herra Roubaud, oletteko te Pariisissa? Vai niin minä ymmärrän, se on tuon aliprefektiä koskevan asian takia!

Roubaud selitti, että hänen oli täytynyt matkustaa Havreen samana aamuna pikajunalla kuusi ja neljäkymmentä. Hänet oli kutsuttu liikennepäällikön määräyksellä ja oli hän saanut kelpo läksytyksen. Oli onni, ett'ei häntä oltu pantu viralta.

– Entäs missä on rouva? kysyi Henri.

Hänkin oli matkustanut mukana, tehdäkseen muutamia ostoksia, ja mies odotti häntä tässä huoneessa. Nyt eivät he enään voineet kuulla toistensa puhetta, sillä molemmat sisarukset sisähuoneessa olivat alkaneet takoa piaanoa ja nauroivat vielä äänekkäämmin, saadakseen vieläkin enemmän eloa lintuihin,

jotka lauloivat häkissä. Tätä piti nuori mies hauskana, minkä vuoksi hän lausui hyvästi ja vetäysi jälleen asuntoonsa. Hetkistä myöhemmin Roubaudkin läksi balkongilta.

Kun Roubaud näki kukkuvasta kellosta, että se oli kaksikymmentä minuuttia yli kolmen, teki hän epätoivoisen eleen. Minkä lemmon vuoksi viipyi Séverine niin kauvan? Jos hän oli jossakin myymälässä, niin eikö hän siis milloinkaan voinut tulla sieltä pois?

Kello löi puoli neljä. Roubaud käveli edestakaisin, kuunnellen pienintäkin melua rappusista. Kulkiessaan näin toimetonna ja odottaen pysähtyi hän peilin eteen ja katseli itseänsä siitä. Hän ei ollut vanhentunut ja hän oli lähempänä neljääkymmentä, ilman että hänen tulipunaiset, kiharat hiuksensa olivat alkaneet vaaleta. Hänen täysipartansa oli edelleen yhtä tuuhea ja vaalea.

Hän oli keskikokoinen, mutta tavattoman väkevä; pää oli litteähkö, otsa oli matala ja niska jykevä; ja noita pyöreitä, vereviä kasvoja valaisi kaksi vilkasta silmää, joiden pörheät kulmakarvat olivat kasvaneet yhteen.

Hänen vaimonsa oli häntä viisitoista vuotta nuorempi, mutta hänen ahkerat silmäyksensä peiliin rauhoittivat häntä ja saivat hänet sängen tyytyväiseksi itseensä.

Syntyneenä Plassansissa Etelä-Ranskassa, missä isä oli ajurina, oli hänestä vihdoin tullut asemamestari Barentinin asemalle, ja siellä oli hän tehnyt tuttavuutta rakkaan vaimonsa kanssa, – jonka kanssa hän nyt oli ollut naimisissa kolme vuotta – , kun tämä tuli Doinvillestä ja matkusti junassa presidentti

Grandmorinin tyttären, Berthe neidin, seurassa.

Séverine Aubry oli erään Grandmorinin palveluksessa kuolleen puutarhurin nuorin tytär. Mutta presidentti, joka oli hänen kumminsä ja holhoojansa, oli hemmotellut häntä aika tavalla, antanut hänen olla tyttärensä seurana ja he olivat molemmat käyneet samassa kasvatustaloksessa Rouenissa. Hän oli luonnostaan niin hieno, että Roubaud kauvan aikaa oli tyytynyt etäältä ihailemaan ja ikävöimään häntä intohimolla, jota hiukkasen sivistystä saanut työmies tuntee hienoa ja hänen luullakseen kallisarvoista koristetta kohtaan. Se oli ainoa romaani hänen elämässensä. Hän olisi voinut naida hänet siinäkin tapauksessa, ett'ei hänellä olisi ollut soutakaan, pelkästään ihastuksesta omistaa hänet, ja kun hän vihdoin siksiksi rohkaistui, että uskalsi kosia, voitti todellisuus hänen unelmansa. Hän ei ainoastaan saanut Séverinen mukana kymmentuhatta frangia myötäjäisiä, vaan oli presidentti, joka nyttemmin oli ottanut eronsa, mutta pysyi Länsiradan yhtiön johtokunnan jäsenenä, vielä lisäksi ottanut hänet suojelukseensa, ja jo häidensä jälkeisenä päivänä oli hänet ylennetty alipäälliköksi Havren asemalla.

Nyt oli Roubaudin kärsivällisyys tykkänään lopussa. He olivat sopineet kohdataksensa toisensa kello kolmelta. Missä saattoi hän olla? Ei hän voisi uskotella häntä, että kokonainen päivä kuluisi kenkäparin ja kuuden paidan ostamiseen. Kulkiessaan uudelleen peilin ohi, huomasi hän, että hän rypisteli kulmiansa, ja että syvä ryppy näkyi hänen otsallaan. Havressa ei hän koskaan

epäillyt häntä. Mutta Pariisissa hän kuvitteli mielessään kaikkia mahdollisia vaaroja, vehkeitä ja hairahduksia. Veri nousi hänen päähänsä. Hänestä tuli jälleen voimastaan tietämätön eläin ja hän olisi voinut kuristaa hänet sokean raivon vimmassa.

Ovi aukeni ja Séverine tuli näkyviin iloisena ja reippaana.

– Tässä olen... Luulit kai minun kadonneen?

Säteillen kahdenkymmenen viiden vuoden nuoruudesta näytti hän pitkältä, hoikalta ja hyvin notkealta. Ensi silmäyksellä ei hän ollut kaunis, sillä hänellä oli pitkulaiset kasvot ja voimakaspiirteinen suu, mutta hampaat olivat ihastuttavat. Mutta kun katseli häntä lähemmin, mieltyi hänen omituisiin, suuriin sinisilmiinsä tuon runsaan, mustan tukan alla.

Kun hänen miehensä vastaamatta edelleen tarkasteli häntä, silmissä tuo neuvoton ilme, jonka hän niin hyvin tunsi, lisäsi hän:

– Oi, kuinka olen juossut... Voitko ajatella, oli aivan mahdoton löytää raitiotievaunua. En tahtonut kustantaa itselleni vaunuja ja juoksin sen vuoksi! Katso, kuinka minun on kuuma.

– Oh, minua et uskotakaan, vastasi hän kiivaasti, tulevasi suorapäätä Bon Marchésta.

Hän heittäytyi heti kuin sievä lapsi hänen kaulaansa ja asetti pienen soman, pyylevän kätensä hänen suulleen.

– Vaiti, ilkimys, vaiti...! Tiedäthän, että pidän sinusta.

Koko hänen persoonansa todisti sellaista vilpittömyyttä, että mies tunsi hänen pysyneen siveänä ja kunniallisena, ja hurjasti rakastuneena sulki hän hänet syliinsä. Siten kävi aina hänen epäluuloisuutensa lopuksi. Vaimo antautui hänelle, koska hän piti

hyväilyistä. Hän antoi hänelle suuteloja, joihin hän ei vastannut. Mutta tämäkin, tämä toimeton, melkein tyttäreellinen mieltymys kuin suuressa lapsessa, jossa rakastajatar ei vielä ole herännyt, jätti kuitenkin häneen epämääräisen levottomuuden.

– Siinä tapauksessa olet kai pannut paljaaksi koko Bon Marchén?

– Kylläpä. Sinä saat kuulla... Mutta syökäämme ensin... Voi, kuinka olen nälissäni! Niin, se oli totta. Minulla on mukanani pieni lahja sinulle. Mutta pyydä ensin: Saanko minä pienen lahjan.

Hän nauroi hänelle päin silmiä ja piti oikeata kättään taskussa, jossa hän salasi jotakin.

– Pyydä kiltisti: Saanko minä lahjan.

Mies nauroi hyväntahtoisesti ja totteli.

Séverine oli ostanut hänelle veitsen sen sijaan, joka oli kadonnut neljätoista päivää sitten, ja jota hän kaipasi. Hän ihastui tuohon uuteen kauniiseen ja hyvään veitseen, jossa oli elehvantinluinen varsi ja välkkyvä terä. Hänen täytyi heti koetella sitä. Vaimo oli onnellinen hänen ilonsa vuoksi ja pyysi pilanpäiten souta, jott'ei heidän ystävyytensä loppuisi.

Hän oli mennyt miehensä luo akkunan ääreen, nojautui hänen olkapäähänsä ja seiso siinä muutamia sekunteja, katsellen ulos tuon laajan asema-alueen yli.

– Ne ovat iloisia tyttöjä nuo Dauvergnen tytöt, sanoi Roubaud ja meni pois akkunan luota. Kuuletko, kuinka he takovat pianoa? Puhuin hetki sitten Henrin kanssa ja hän pyysi sanomaan

terveisiä.

– Ruokaa, ruokaa! huusi Séverine.

Hän hyökkäsi muutamain sardiinien kimppuun ja hotkasi ne suuhunsa. Oli niin kauvan siitä kun he olivat saaneet vähäisen ruo'an murun Mantesissa. Hän oli vallan hulluuntunut Pariisista, onnesta kulkea sen katukäytävillä ja hänessä oli oikea kuume asioihinsa Bon Marchén luona. Joka kevät tuhiasi hän siellä kaikki talvella tekemänsä säästöönpanot. Hän osti mieluummin kaikki sieltä, ja väitti säästävänsä, mitä koko matka tuli maksamaan. Minuutiksikaan herkeämättä syömästä, ei hän kyllästynyt siitä puhumaan. Hiukan vastahakoisesti tunnusti hän vihdoin punastuen, kuinka paljon hän oli pannut menemään; se nousi yli kolmensadan frangin.

– Kas hittoa, sanoi Roubaud ällistyneenä, sinäpä pukeudut hienosti, ollaksesi alipäälikön vaimo. Mutta sinunhan piti vain ostaa kuusi paitaa ja kengät.

– Voi, ystäväni, se oli niin tavattoman halpaa!.. Palanen ihastuttavaa, juovikasta silkkiä! Tuollainen ihmeen aistikas pikku hattu; valmiita hameita koruommeltuine lenkuttimineen! Ja kaiken tämän sain ilman niin mitään. Havressa olisi saanut maksaa kaksi kertaa niin paljon... Saatpa nähdä, jahka tavarat tulevat kotiin!

Roubaud nauroi vihdoin, hän oli niin sievä tyytyväisyydessään ja rukoilevine, pelokkaine kasvojenilmeineen. Olihan sitäpaitsi jotakin ihastuttavaa tässä valmistamattomassa ateriassa näin kahden kesken ja se maistui niin hyvältä, paljon paremmalta,

kuin jos he olisivat syöneet ravintolassa. Séverine, joka tavallisesti ei juonut muuta kuin vettä, poikkesi kerran tavastaan ja tyhjensi viinilasinsa sitä ajattelematta. Kun sardiinilaatikko oli syöty tyhjäksi, iskivät he piirakkaaseen tuolla kauniilla, uudella veitsellä. Se leikkasi niin hyvin, että oikein oli hauska sitä katsella.

– No miten kävi sinun asiasi? kysyi hän vihdoin. Tässä minä istun lörpöttelemässä, etkä sinä kerro, miten sinun on käynyt.

Hän toki seikkaperäisesti selkoa vastaanotosta liikennepäällikön luona. Voi, hän oli saanut aika lailla nuhteita. Hän oli puolustautunut: kertonut, miten se oli tapahtunut, ja että tuo pieni, herrasteleva aliprefekti oli itsepintaisesti tahtonut ottaa koiransa ensi luokan vaunuun, vaikka eräs toisen luokan vaunu oli varattu metsästäjiä ja heidän koiriansa varten, ja siitä aiheutuneesta sananvaihdosta. Päällikkö myönsi hänen ylipäänsä olevan oikeassa. Mutta varmaankin olisi hänet siirretty, ellei presidentti Grandmorin olisi häntä niin lämpimästi puolustanut.

Séverine keskeytti hänet silloin:

– Katsohan, teinpä oikein viisaasti siinä, että kirjoitin hänelle ja otin sinut mukaani käydessäni hänen luonaan tänä aamuna, ennen kuin sinun oli lähdettävä saamaan nuhteita... Tiesin kyllä, että hän päästäisi meidät pulasta.

– Niin, hän pitää sinusta paljon, jatkoi Roubaud, ja hänellä on pitkät käsivarret yhtiössä. Siitä näkee, mitä hyötyä siitä saa, että on kunnollinen virkamies! Kiitossanoja ei ole säästetty: minulla tosin ei ollut suurtakaan kykyä alunpitäen, mutta käyttäydyin

hyvin, osoitin kuuliaisuutta ja päättäväisyyttä! Mutta ellet sinä olisi ollut vaimonani ja ellei Grandmorin sinun takiasi olisi käynyt puolelleni, olisi minun nyt käynyt nolosti ja minut olisi karkotettu jollekin pikkuasemalle.

Séverine tuijotti avaruuteen ja mutisi kuin itseksensä puhuen.

– Niin, niin, hänellä on pitkät käsivarret. Äänettömyys seurasi ja Séverine jatkoi tuijottamistaan, eikä syönyt enään. Hän palautti muistiinsa epäilemättä lapsuudenpäivänsä tuolla kaukana Doinvillen tilalla, neljä lieutä Rouenin ulkopuolella. Hän ei ollut milloinkaan nähnyt äitiänsä. Hänen isänsä, puutarhuri Aubry, kuoli, kun hän täytti kolmetoista vuotta, ja presidentti, joka jo oli leski, oli silloin ottanut hänet Berthe tyttärensä seuralaiseksi. Berthe, joka oli häntä kaksi vuotta vanhempi oli puolta vuotta myöhemmin, kuin hän, mennyt naimisiin pienen, kuivan ja keltaisen de Lachesnayen kanssa.

Mikäli hän saattoi muistaa presidenttiä, oli hän aina ollut kaltaisensa: tanakka ja vahvarakenteinen, varhain harmaantunut, säilyttäen jälkiä karhean tukkansa alkuperäisestä vaaleasta väristä, lyhyeksi leikattu parta leuvassa, mutta vailla viiksiä. Tuimat, siniset silmät ja suuri nenä antoivat noille neliskulmaisille kasvoille ankaran ilmeen, joka soveltui hyvin hänen töykeään olintapaansa ja siihen peljästykseen, minkä hän sai aikaan kaikissa, jotka tulivat hänen läheisyyteensä.

Roubaudin täytyi korottaa ääntänsä ja uudistaa kysymyksensä kahdesti.

– No, mitä sinä ajattelet?

Hän säpsähti ja näytti sekä hämmästyneeltä, että pelästyneeltä.

– En mitään erityistä.

– Sinä et syö mitään, eikö sinun enään ole nälkä?

– On kyllä ... saatpa nähdä.

Séverine joi viinilasistansa ja söi sen piirakkaanpalasen, joka hänellä oli jäljellä lautasellaan. Mutta nyt tuli aika hälinä; he olivat syöneet kaikki leivät, eikä heillä ollut palastakaan jäljellä juuston kanssa syödäksensä. He kirkuivat ja nauroivat ja käänsivät kaikki mullin mallin, kunnes vihdoinkin Victoire eukon ruokakaapista löysivät kuivan leipäpalasen.

Heidän pahin nälkensä oli tyydytetty ja he söivät nyt hyvin hitaasti ja verkallensa ja leikkasivat juuston pieniksi palasiksi jatkaakseen aikaa. Heidän keskustelunsakin oli keskeytymäisillään.

– Sepä totta; huudahti Roubaud, unhoitin kysyä sinulta...

Miksi vastasit kieltävästi presidentin kutsuun tulla Doinvilleen?

Vaimo ei vastannut.

– Kuten tiedät, jatkoi Roubaud, en minä voinut nähdä mitään pahaa siinä matkassa. Olisin voinut järjestää asiani niin, että sinä olisit voinut viipyä siellä aina torstaihin asti. Meidän asemassamme ovat he meille tarpeen. Ei ole viisasta kieltäytyä heidän kohteliaisuusistansa, sitäkin vähemmin, kun epäämisesi näytti todella saattavan hänet pahoilensa... Miksi siis et tahtonut?

Séverine teki kärsimättömän eleen.

– En voi jättää sinua vallan yksinäsi.

– Se ei ole mikään syy... Niinä kolmena vuotena, mitkä olemme olleet naimisissa, olet kahdesti ollut Doinvillessa, viikon kummallakin kertaa. Eihän sinua mikään olisi estänyt matkustamasta sinne vieläkin kerran.

Hän käänsi päänsä pois päin ja tuli yhä enemmän hämilleen.

– Ethän voine pakottaa minua tekemään sellaista, mikä tuntuu vastenmieliseltä.

Roubaud ojensi käsivartensa juuri kuin selittääkseen, ett'ei hän tahtonut pakottaa häntä mihinkään, mutta jatkoi kuitenkin:

– Sinä salaat minulta jotakin... Etkö pidä presidentistä, kun hän on siellä?

Séverine, joka tähän asti oli vastailut hitaasti ja yksikantaan, tuli nyt kärsimättömäksi.

– Hän! Mikä sinuun nyt on mennyt?

Ja hän jatkoi lyhyin, hermostunein lausein. Häntä tuskin näkyikään. Hänellä oli yksikseen rakennus puistossa, jonka portti oli yksinäiselle tielle päin ja hän tuli ja meni, ilman että edes tiedettiin koska. Ei hänen oma sisarensakaan tietänyt milloinkaan varmaan, koska hän oli odotettavissa. Hän vuokrasi vaunut Barentinista ja ajoi illalla Doinvilleen ja saattoi siten kaikkien huomaamatta oleskella useampia päiviä rakennuksessaan. Eikä suinkaan hän siellä ketään häirinyt.

– Tulin ajatelleeksi häntä sen vuoksi, että sinä monta monituista kertaa olet maininnut, että te lapset pelkäsitte häntä vallan mielettömästi.

– Minä muistan sen niin hyvin. Kun olin pieni tyttö ja me

leikimme lehtokujissa, niin menivät kaikki muut piiloon hänen tullessansa, yksinpä hänen tyttärensä Berthekin, joka alituisesti pelkäsi saavansa toria. Mutta minä jäin tyynenä paikolleni, ja kun hän näki minun seisovan siinä nenä pystyssä ja hymyilevänä, taputti hän minua poskelle... Ja jälkeinpäin, kun olimme kuusitoistavuotiaita ja Berthe tahtoi saada jotakin, lähetti hän aina minut sitä pyytämään. Minä tein sen, enkä luonut katsettani maahan, vaikka kyllä tunsin, miten hän lävisti minut silmillään. Se ei minua vähäkään pelottanut, sillä minä olin niin varma siitä, että hän myöntäisi minulle kaikki, mitä toivoin!

Hän vaikeni ja sulki silmänsä. Hänen lämpimäin, paisuneiden kasvojensa yli näytti kulkevan pöyristys, kun hän itseksensä muisteli näitä menneitä päiviä.

– Niin, hän on kyllä ollut sangen kiltti sinua kohtaan, alkoi uudelleen Roubaud, joka oli sytyttänyt piippunsa. Hän ei ole ainoastaan kasvattanut sinua kuin hienoa neitiä, vaan myöskin viisaalla tavalla hoitanut sitä vähää, mikä sinulla oli, ja lisännyt sitä, kun menimme naimisiin... Puhumattakaan siitä, että hän on luvannut jättää jälkeensä jotakin sinulle.

– Niin, mutisi Séverine, Droix-de-Maufrasin varrella olevan talon, tuon paikan, missä rautatie kulkee tilusten halki. Mutta siihen ei ole luottamista, sillä Lachesnayelaiset kyllä koettavat vaikuttaa häneen, ett'ei hän antaisi minulle mitään. Ja minä olen yhtä tyytyväinen siihen.

Hän oli lausunut viimeiset sanansa niin vilkkaasti, että mies hämmästyi, otti piipun suustaan ja katsoi hänen suurein, pyörein

silmin.

– Sinäpä olet hauska. Sanotaan presidentillä olevan useampia miljooneja, ja mitäpä pahaa siinä olisi, jos hän testamentissaan muistaisi ristitytärtänsä? Se ei voisi hämmästyttää ketään ja silloin me saisimme asiamme hyvin järjestettyä.

Silloin pälkähti hänen päähänsä asia, joka sai hänen nauramaan.

– Sinä ehkä pelkää, että ihmiset uskovat sinun olevan hänen tyttärensä? Kuten tiedät kerrotaan presidentistä kylläkin kauniita asioita, vaikka hän näyttää niin jäykältä ja ankaralta.

Séverine syöksähti ylös aivan hurjana ja kasvoiltaan tulipunaisena, sinisissä silmissään peljästyksen ja hämmin ilme.

– Hänen tyttärensä, hänen tyttärensä!.. Et saa laskea leikkiä tuolla tapaa! Voinko minä olla hänen tyttärensä? Olenko hänen näköisensä?.. Olkoon tämä kylliksi, puhukaamme jostakin muusta. En tahdo matkustaa Doinvilleen, koska en tahdo; tahdon mieluummin palata sinun kanssasi Havreen.

Juuri kuin rauhoittuakseen täydellisesti, ennen kun alkaisi hiukan siivota jälkiänsä huoneessa, meni hän takaisin akkunan luo. Mies pani pois veitsen ja piipun ja seurasi perässä sinne. Hän sulki vaimonsa syliinsä, nojasi leukaansa hänen olkapäähänsä ja kallisti päätänsä hänen päätänsä vastaan. Liikkumattomina katselivat he ratapihalle.

Vähitellen, sanomatta mitään, tuli Roubaud hänen lämpimän, nuoren ruumiinsa hurmaamana yhä lähemmäksi ja

hyväilevämmäksi. Hän vei hänet pois akkunan luota ja alkoi intohimoisesti suudella häntä.

– Ei, ei, päästä minut, mutisi Séverine.

Hänen verensä kiehui, tuntui siltä kuin kaikki olisi häntä juovuttanut: ruoka ja viini, kuumeiset kävelyt Pariisiin kaduilla, liiallinen kuumuus huoneessa. Ja kuitenkin osoittautui hän vastahakoiseksi, asettui vastarintaan, liikutettuna ja peljästyneenä syystä, jota hän ei olisi voinut selittää.

– Ei, ei, minä en tahdo.

Tulipunaisena kasvoiltaan piteli mies häntä kiinni karkeilla, voimakkailla käsillään. Hän olisi voinut murskata hänet. Hän voisi tulla hulluksi, ei milloinkaan ollut hän tuntenut vaimoansa niin hehkuvaksi, niin lihallisen himoittavaksi. Séverinen mustat hiukset tummina heijastuivat hänen muuten niin tyynistä, tummansinisistä silmistään ja uhkea, veripunainen suu erosi silmännähtävästi noista suloisista, pyöreistä kasvoista. Hän ei enään tuntenut tätä naista. Miksi kieltäytyi hän?

– Ei, ei. Minä pyydän sinua, anna minun olla!.. Minä en tiedä, mitä se on, mutta pelkkä ajatuskin tukahuttaa minut. Se ei olisi onneksi.

Molemmat istuivat nyt sängyn reunalla. Roubaud pyyhki kädellä kasvojaan, kuin olisi hän tahtonut karkoittaa tuon tuiman polton. Nähdessään hänet jälleen tyynenä, nojauti Séverine ystävällisesti häntä vastaan, painoi suudelman hänen poskelleen; hän tahtoi näyttää joka tapauksessa pitävänsä hänestä paljon. He olivat tointuaksensa hetkisen puhumatta.

Mies oli jälleen tarttunut hänen vasempaan käteensä ja leikki vanhalla kultasormuksella, kultaisella käärmeellä pienine, punatimanteista valmistettuine päineen, jota hän kantoi samassa sormessa, kuin vihkisormustakin. Mies muisti hänen aina kantaneen sitä siinä.

– Pikku käärmeeni, sanoi Séverine tahtomattansa ja uneksien, luullen hänen katselevan sormusta ja tuntien vastustamatonta puhumisen tarvetta.

– Hän antoi sen minulle Croix-de-Maufraisissa, kun täytin kuusitoista vuotta.

Roubaud kohotti hämmästyneenä päätään.

– Kuka antoi? Presidenttikö?

Miehensä katsoessa häneen hän säpsähti ja heräsi äkisti. Hän tunsi poskiansa jäätävän. Hän koetti vastata jotakin, mutt'ei keksinyt mitään; hän oli kuin halvattu.

– Mutta, jatkoi Roubaud, sinä olet aina sanonut saaneesi sormuksen äitisi jälkeen.

Séverine olisi vielä voinut ottaa takaisin, mitä hän huomaamattaan oli päästänyt suustaan. Hänen olisi tarvinnut vain nauraa tai näytellä hajamielistä. Mutta hän oli ajattele mattoman itsepintainen.

– Hyvä ystäväiseni, en milloinkaan ole sanonut, että olen saanut sormuksen äitini jälkeen.

Roubaud katsoi häneen tuimasti ja kalpeni samassa.

– Mitä? Etkö ole milloinkaan sanonut niin? Olethan sanonut sen vähintäänkin kaksikymmentä kertaa... Ei siinä ole mitään

pahaa, että presidentti on antanut sinulle sormuksen. Hän on antanut sinulle paljon muuta. Mutta minkä vuoksi olet pitänyt sen salassa? Miksi olet valehdellut ja sen sijaan puhunut äidistäsi?

– En ole maininnut äitiäni; rakas ystävä, sinä erehdyt!

Hän teki tyhmästi, ollessaan niin itsepäinen. Hän ymmärsi olevansa hukassa, että mies luki selvästi hänen sisimmästään, ja hän olisi tahtonut peruuttaa, mitä oli sanonut, mutta nyt se oli liian myöhäistä, hän tunsu kasvojensa vääristyvän ja että koko hänen persoonansa ilmaisi vasten hänen tahtoaan rikoksen tunnustamista. Poskien kylmyys oli levinnyt yli koko kasvojen ja hänen huulensa värähteli hermostuneesti. Roubaud sitävastoin oli hirvittävän näköinen, hän oli äkisti tullut niin punaiseksi, että olisi voinut luulla veren halkaisevan suonet; hän tarttui vaimonsa ranteeseen, tuijotti häntä läheltä, paremmin voidakseen hänen hämmästyneistä ja peljästyneistä silmistään lukea sen, mitä hän ei ääneensä lausunut.

– Kuolema ja helvetti, änkytti hän.

Séverine rupesi pelkäämään, pani kätensä kasvojen eteen, aavistaen, että mies löisi häntä. Vähäinen, merkityksetön pikkuasia, erään sormusta koskevan valheen unhoittaminen oli pari sanaa vaihdettua täydellisesti paljastanut hänet. Minuutin kuluttua heitti Roubaud hänet työntämällä poikkipuolin sänkyyn ja alkoi lyödä häntä. Niiden kolmen vuoden kuluessa, mitkä he olivat olleet naimisissa, ei hän ollut antanut hänelle pienintäkään lyöntiä, mutta nyt ruhjoi hän häntä sokeassa, törkeässä katkeruudessaan.

– Kirottu lutka; sinä olet ollut ... sinä olet ollut ... vanhan, elähtäneen ukon – rakastajattarena.

Hän sähisi suustaan nuo sanat, käheänä katkeroitumisesta. Hän kuuli vain, kuinka vaimo vastasi: ei! Se oli ainoa, mitä hän osasi sanoa puolustukseksien; hän kielsi, jott'ei mies ottaisi häntä hengiltä. Tämä itsepintainen pysytteleminen valheessa teki Roubaudin vihdoinkin aivan mielettömäksi.

– Tunnusta!

– En, en!

Hän tempasi Séverinen ylös ja tuki häntä käsivarsillansa, jott'ei hän vaipuisi alas ja koettaisi suojella kasvojaan peitolla. Hän pakotti vaimonsa katsomaan häntä suoraan silmiin.

– Tunnusta!

Mutta Séverine liukui pois, pääsi irti ja aikoi juosta ovelle. Mutta yhdellä hyppäyksellä oli hän jälleen hänen kimpussaansa ja löi hänet kumoon, niin että hän kaatui pöydän viereen. Roubaud heittäytyi hänen viereensä ja tarttui hänen tukkaansa. He olivat niin liikkumattomina silmänräpäyksen, ja tämän kamalan vaihtelun aikana kuului Dauvergne-neitien soitto ja laulu. Näiden meluava pianonsoitto oli onneksi häivyttänyt heidän kamppailustaan lähteneen äänen kuulumattomiin.

– Tunnusta, että olet ollut hänen rakastajattarenaan.

Hän ei enään uskaltanut kieltää, eikä sen vuoksi vastannut mitään.

– Tunnusta, taikka lyön sinut kuoliaaksi!

Séverine luki selvästi hänen silmistään, että hän voisi tappaa

hänet. Kaatuessaan oli hän nähnyt veitsen avoimena pöydällä; ja hän näki vieläkin edessään tuon välkkyvän terän ja luuli Roubaudin ojentavan kätensä ottaaksen veitsen. Hän tunsu pelon itseään herpaisevan ja oli valmis tyytymään kaikkeen, kunhan tästä vaan tulisi loppu.

– No niin, se on totta, anna minun nyt mennä.

Tämä tunnustus, jota mies oli niin kiivaasti vaatinut, vaikutti kuin lyönti vasten hänen kasvojaan; se oli hänen mielestään jotakin niin mahdotonta, niin ennen kuulumatonta. Hän ei ikinä olisi voinut ajatellakaan tuollaista riettautta. Hän tarttui hänen päähänsä ja kolhi sitä pöydänjalkaan. Séverine ponnisteli vastaan ja hän laahasi häntä tukasta huoneen poikki tuoleja ja kaikkia vastaan. Läähättäen ja hammasta purren raivosi hän hurjasti ja mielettömästi. Hän oli työntänyt pöytää, niin että kamiini oli ollut kaatumaisillaan. Kun he hengähtivät, tylstyneinä ja hengästyneinä tämän hirveän kohtauksen jälkeen olivat he jälleen lähellä sänkyä, vaimo nurinniskoin permannolla, mies alaspäin kumartuneena ja pitäen häntä kiinni olkapäistä; molemmat ähkien. Mutta heidän yläpuolellaan jatkui soitto ja kuului tuo nuorekkaan selkeä nauru.

Äkisti Roubaud tempasi Séverinen ylös ja pukkasi hänet sängynlaitaa vastaan. Ollen yhä polvillaan ja kumarassa hänen ylitsensä, sai hän vihdoin puhelajansa takaisin. Hän ei enään lyönyt häntä, hän kiusasi häntä kysymyksillään, johon häntä kannusti sammumaton tarve saada tietää kaikki.

– Lutka! Sinä olet ollut hänen rakastajattarenaan... Sano se

uudelleen, sano uudelleen... Kuinka vanha olit silloin?

Séverine oli aivan äkisti tyrskähtänyt itkuun, eikä voinut nyyhkytyksiltä vastata.

– No, perkele soikoon, tahdotko vastata!..

Mitäpä hyödyttikään enään tenätä vastaan? Mies olisi karkeilla käsillään voinut repiä sydämen hänen ruumiistaan. Kuulustelun jatkuessa kertoi hän kaikki, niin masentuneena häpeästä ja pelosta, että hänen hiljaa kuiskatut sanansa tuskin kuuluivat. Mustasukkaisuuden julmien tuskien ärsyttämänä tunsii hän katkeruuden ja kärsimyksen itseään repelevän, kuullessaan näitä pakollisia tunnustuksia. Hän ei luullut koskaan saavansa tietää tarpeeksi ja pakoitti hänen puuttumaan vielä enemmän yksityiskohtiin, lausumaan sanottavansa vieläkin selvemmin. Nyrkki uhkaavasti kohotettuna lyömään uudelleen, jos hän vaikenisi, kuunteli hän tuskaisena, pitäen korvansa aivan lähellä tuon onnettoman naisen huulia.

Koko Doinvillessa kulunut aika, lapsuus, nuoruus tarkasteltiin. Ajatteliko presidentti häntä jo ottaessaan hänet puutarhurin kuoltua huostaansa ja kasvatuttaessaan hänet yhdessä tyttärensä kanssa? Ihan varmaan oli se jo alkanut siihen aikaan, kun muut tytöt pakenivat leikeistään, milloin hän tuli näkyviin, jota vastoin hän hymyillen ja pää kenossa odotti, että presidentti ohitse kulkiessaan taputtaisi häntä poskelle. Ja myöhemmin, kun hän rohkeni katsoa presidenttiä suoraan kasvoihin, milloin hänellä oli jotakin sanomista, ja kun hän sai toimeen kaikki mitä halusi, eikö hän silloin ollut tuntenut

valtaansa ja eikö hän silloin ollut halukas kohteliaisuuksille, joita hänelle lateli tämä muuten niin arvokas ja ankara työstelijä?

Läähättäen kysyi Roubaud:

– No, kuinka vanha olit silloin? Vastaa!

– Puolen seitsemättätoista vuotias.

– Valehtelet.

Séverine kohautti olkapäitänsä, lopen uupuneena ja masentuneena.

Herra paratkoon, miksipä hän valehtelisikaan!

– No, missä tapahtui se ensi kerran?

– Croix-de-Maufrasissa.

Roubaud epäröi hetkisen, hänen huulensa värähtelivät ja silmänsä iskivät tulta.

– Minä tahdon, että kerrot kaikki.

Hän pysyi vaiti. Mutta kun mies kohotti nyrkkinsä, sanoi hän:

– Sinä et usko minua.

– Sano kuitenkin.

Hän tahtoi tietää kaikki, hän alentui lausumaan mitä raaiimpia sanoja ja kysymyksiä. Séverine ei avannut huuliansa, vaan vastasi myöntävillä ja kieltävillä eleillä. Kenties he molemmat tuntuivat lohdutusta, sittenkun hän olisi tunnustanut kaikki. Mutta yksityiskohdat, joiden hän luuli tekevän asian viattommaksi, kiusasivat miestä vielä enemmän. Tämä hänen yhteytensä vanhan, elähtäneen maailmanmiehen kanssa tuntui Roubaudista pelkältä mädännäisyydeltä ja haavoitti hänen sisintä olemustansa mustasukkaisuuden myrkytetyillä tikareilla. Nyt oli

kaikki ohitse, nyt oli elämä hänestä mahdotonta, aina tulisi hän muistamaan tämän riettauden.

Nyyhkytykset repelivät hänen rintaansa.

– Se on liian paljon ... se on mahdotonta!

Mutta äkisti tarttui hän vaimoonsa ja ravisti häntä kiivaasti.

– Herran nimessä sitten, minkä vuoksi tulit kanssani naimisiin? Etkö ymmärrä kuinka halpamaisesti olet minua pettänyt? Moni nainen istuu vankilassa paljoa vähemmästä... Sinä halveksit minua silloin... Miksi tulit kanssani naimisiin?

Séverine teki epämääräisen eleen. Tiesikö hän sen nyt niin tarkoin? Avioliitto Roubaudin kanssa teki hänet onnelliseksi, koska hän toivoi sen kautta pääsevän tuosta toisesta. On olemassa niin paljon sellaista, jota ei tahdottaisi tehdä ja kuitenkin tehdään, koska se on viisainta. Ei, hän ei rakastanut miestänsä, mutta karttoi sanoa hänelle, että ellei tuota juttua olisi ollut olemassa, ei hän milloinkaan olisi suostunut rupeamaan hänen vaimokseen.

– Hän tahtoi kai saada sinut sijoitetuksi johonkin? Ja hän sai käsiinsä, hyvänlaitaisen naudan... Hän tahtoi saada sinut sijoitetuksi johonkin, voidakseen jatkaa. No, sen te luonnollisesti molemmat teitte kernaasti, kun olit siellä vierailmassa? Senkö vuoksi hän otti sinut mukaansa?

Hän tunnusti jälleen elkeellä.

– Ja senkö vuoksi hän pyysi sinua mukaansa tälläkin kertaa? Ja tämä sikamaisuus olisi alkanut uudelleen. Eikä siitä tule loppua, ellen minä väännä niskoja si nurin.

Hän ojensi vapisevat kätensä hänen kaulaansa kohden. Mutta tällä kertaa Séverine teki kapinan.

– Nyt olet väärässä. Minähän kieltäydyin sinne menemästä. Muista, että sinä tahdoit lähettää minut sinne, ja että se harmitti minua... Näethän, ett'en tahdo jatkaa. Se oli loppunut, loppunut ainiaaksi.

Roubaud tunsi itsessään, että vaimo puhui totta, mutta se ei tuottanut hänelle mitään lohdutusta. Se, mikä Séverinen ja tuon ihmisen välillä oli tapahtunut, oli auttamatonta, ja hän kärsi kauheasti, kun ei kyennyt tekemään sitä tekemättömäksi. Hellittämättä käsiänsä lähensi hän kasvojansa hänen kasvoihinsa; oli, kuin olisi hän tahtonut vaimonsa pienistä, sinisistä silmistä löytää kaiken, mitä tämä oli tunnustanut.

– Punaisessa huoneessa Croix-de-Maufraisissa, mutisi hän, juuri kuin tuskallisen näyn valtaamana... Minä tunnen sen, akkuna rautatielle päin, sänky sen kohdalla. Se tapahtui siis siinä huoneessa... Nyt ymmärrän hänen puheensa siitä, että hän antaisi talon sinulle perinnöksi. Olet sen ansainnut. Ei ollut liikaa, että hän vartioitsi sinun rahojasi ja antoi sinulle myötäjäiset. Tuomari, miljoonainomistaja, niin arvossa pidetty, niin sivistynyt, niin korkeassa asemassa oleva. Siitä voi ihan tulla hulluksi. Oliko hän sinun isäsi?

Séverine nousi nyt vaivalloisesti seisoalleen. Hän työnsi Roubaudin syrjään tavattomalla voimalla siihen nähden, että hän oli niin heikko ja masentunut.

– Ei, ei, kaikkea näitä tahdot, vaan ei sitä, vastusti hän

kiivaasti!.. Lyö minua, tapa minut... Mutta sinä valehtelet, jos sanot niin.

Roubaud piti yhä hänen kättään omiensa välissä.

– Tiedätkö jotakin siitä? Sinä epäilet sitä itse ja sentähden tulet niin liikutetuksi.

Kun Séverine irroitti kätensä, tunki mies sormuksen, tuon pienen, punatimanttipäällä varustetun kultakäärmeen, joka oli hänen sormessaan. – Roubaud tempasi sen irti ja astui uudessa raivonpuuskassa korollaan sen päälle. Sitten käveli hän ääneti liikutettuna edestakaisin huoneessa. Vaimo oli vaipunut vuoteen laidalle ja tuijotti häneen suurilla silmillään. Syntyi pitkä, kauhea äänettämyys.

Roubaudin raivo ei tahtonut talttua. Heti kun se näytti alkavan hiukan vähentyä, palasi se suurin, vielä hillitsemättömin lainein, jotka tempasivat hänet huimaten mukaansa, juuri kuin juopumuksessa. Kadottaen kaiken itsensähillitsemiskykynsä, syöksyi hän edestakaisin huoneessa, hurjan intohimon, kaikkien pieksevien tuulenpuuskien heiteltävänä ja ainoastaan tuntien tarvetta saattaa se villipeto rauhoittumaan, joka ulvoi hänen sisimmässään. Tämä oli puhtaasti ruumiillinen, välitön tarve, kostonhimo, joka raivosi hänessä, eikä tulisi jättämään häntä rauhaan, ennen kun hän olisi tyydyttänyt sen.

Keskeyttämättä kävelemistään, löi hän ohimoonsa ja änkytti tuskaisesti:

– Mitä pitää minun tekemän?

Koska hän ei ollut tappanut vaimoansa heti, ei hän sitä nytkään

tulisi tekemään. Pelkuruutensa, että antoi hänen elää, katkeroitti häntä vielä enemmän, sillä se oli pelkurimaista. Hän oli jättänyt hänet kuristamatta sen vuoksi, että vielä oli heikko tuon lutkan suhteen. Mutta siihen hän ei voinut mukautua, että pitäisi hänet edelleen luonansa. Ajaisiko hän siis Séverinen pois, heittäisikö hänet kadulle, olisiko milloinkaan enään tapaamatta häntä? Hänet valtasi jälleen tuska ja inho, kun hän tunsu, ett'ei tulisi tekemään edes sitä. Mitä oli siis tehtävissä? Hän ei siis voinut muuta, kuin tyytyä inhoonsa ja ottaa hänet mukaansa kotiin Havreen ja jatkaa tyyntä yhdyselämänsä hänen kanssaan, niin kuin ei mitään olisi tapahtunut. Ei, ei! Mieluummin kuolema, kuolema molemmille, nyt heti! Viheliäisyytensä valtasi hänet niin syvästi, että hän raivoissaan huusi vieläkin äänekkäämmin:

– Mitä pitää minun tekemän?

Séverine, joka yhä istui vuoteella, seurasi häntä suurin, ihmettelevin silmin. Tuolla tyyneellä, toverillisella mieltymyksellä, jota hän tunsu miestään kohtaan, hän jo tunsu säälivänsä hänen määrätöntä tuskaansa. Hän olisi antanut anteeksi hänen raakuutensa ja lyöntinsä, ellei häntä olisi niin hämmästyttänyt tämä miehen hurja tunteidenpurkaus, eikä hän ollut vielä tointunut tästä hämmästyksestä. Hän, joka vastustelematta ja oppivaisna oli varsin nuorena mukautunut ukon mielitekoon ja myöhemmin antanut sioittaa itsensä, ainoastaan saadakseen asiat järjestykseen, ei voinut käsittää tuollaisia mustasukkaisuuden purkauksia vanhojen hairahdusten takia, joita hän vielä lisäksi katui. Hänessä oli aistillisuus

tuskin herännyt ja puoleksi asioita tietämättä sekä kaikesta huolimatta viattomana ja kilttinä tyttönä katsoi hän mieheensä, kun tämä raivoissaan kulki edestakaisin, samalla tapaa kuin olisi hän katsellut sutta ja jonkin muun laatuista eläintä. Mikä häntä vaivasi? Eivätpä monet olisi noin kovin suuttuneet niin vähästä. Eniten häntä peljästyi tunne siitä, että villipeto, jonka olemassaoloa hän kuluneiden kolmen vuoden aikana oli epäillyt sen kumean karjunnan perusteella, nyt oli päässyt valloilleen, raivoisana ja puremaan valmiina. Mitä olisi hänen sanottava onnettomuuden ehkäisemiseksi?

Joka kerta kun Roubaud kääntyi ympäri, tuli hän lähelle vaimoansa. Kun hän nyt tuli jälleen, rohkaisi Séverine mielensä ja puhutteli häntä.

– Ystäväni, kuulehan...

Mutta hän ei kuunnellut hänen puhettansa, vaan läksi huoneen toiseen päähän, kuin myrskyn ajelema oljenkorsi.

– Mitä pitää minun tekemään? Mitä pitää minun tekemän?

Séverine tarttui vihdoinkin hänen ranteeseensa ja pysäytti hänet hetkiseksi.

– Ystäväni, minähän kieltäydyin matkustamasta sinne... En olisi enää milloinkaan matkustanut sinne! En milloinkaan! En koskaan enää... Sinua yksin minä rakastan. Hän rupesi hyväilemään, veti Roubaudin luokseen ja kohotti huulensa, jotta tämä suutelisi häntä. Mutta vaivuttuaan hänen viereensä työnsi mies hänet pois luotansa, tehden kauhua ilmaisevan liikkeen.

– Kas niin vaan, nyt sinä olet myöntöväinen... Äsken olin

sinusta vastenmielinen... Ja nyt. Koetat uudelleen saada minut valtaasi, saada minut oikein sidotuksi... Mutta minä tunnen, kuinka se myrkyttäisi vereni.

Häntä pöyristytti tuo houkutteleva ajatus heittäytyä Séverinen syliin, ja sielun synkstä yöstä ja hänen verta vuotavasta, saastuneesta mieliteostansa nousi luulo kuoleman välttämättömyydestä.

– Ellen tahdo kuolla siitä, että edelleen eläisin yhdessä sinun kanssasi, täytyy minun sitä ennen tappaa tuo toinen... Minun täytyy se tehdä. Minun täytyy ottaa hänet hengiltä.

Nousten seisalleen toisteli hän tätä äänekkäästi, kuin olisi tämä päätös antanut hänelle takaisin rauhan. Ääneti ja hiljaa meni hän pöydän luo ja katseli veistä, joka oli siinä avattuna. Hän pani sen koneentapaisesti kiinni ja pisti taskuunsa. Heiluttaen käsivarsiansa ja katsellen kauvas avaruuteen seisoi hän samassa paikassa ajatuksiinsa vaipuneena. Hänen otsaansa ilmestyi kaksi suurta ryppyä, mitkä synnytti ajatus esteistä, joita hän ei voinut voittaa. Helpommin keksiäkseen jonkun keinon hän asettui akkunaan, minkä oli avannut ja koetti vilvoittaa kasvojansa kylmässä ilta-ilmassa. Séverinen valtasi uudelleen pelko; hän nousi ja asettui miehensä taakse, koettaen arvata, mitä tässä kovassa pääkallossa liikkui; mutta hän ei uskaltanut tehdä Roubaudille ainoatakaan kysymystä.

Kun Roubaud kääntyi ympäri, oli jotakin raakamaista ja taipumatonta hänen kasvoissaan; oli kuin olisi alkava pimeys luonut varjonsa niiden yli. Hän oli tehnyt suunnitelman ja tehnyt

päätöksensä. Hän katsoi kukkuvaan kelloon ja sanoi ääneensä:

– Kahtakymmentä minuuttia yli viiden.

Häntä ihmetytti, ett'ei kello ollut enempää; tuskin oli tunti kulunut ja niin paljon oli tapahtunut sinä aikana. Hän olisi saattanut luulla, että he olivat repineet toisiaan viikkokausia.

– Kahtakymmentä minuuttia yli viiden, silloinpa meillä on hyvää aikaa.

Séverine, joka ei uskaltanut kysyä häneltä mitään, seurasi häntä lakkaamatta hätääntynein katsein. Hän näki hänen kurkistavan kaappiin ja poimivan esille paperia, mustepullon ja kynän.

– Tässä on! Kirjoita!

– Kenelle sitten?

– Hänelle... Istuudu!

Kun Séverine itsetiedottomasti peräytyi tuolin luota, vaikk'ei tietänyt, mitä mies aikoi käskeä, vei Roubaud hänet takaisin sinne ja pakotti istuutumaan pöydän ääreen niin pontevasti, että hän jäi istumaan.

– Kirjoita... "Matkustakaa tänä iltana pikajunalla kuusi ja kolmekymmentä ja näyttäytykää vasta Rouenissa".

Séverine piteli kynää, mutta käsi vapisi ja yhä suuremmaksi kävi hänen pelkonsa sen tuntemattoman kuilun suhteen, joka avautui hänen eteensä näissä kahdessa yksinkertaisessa rivissä. Hän rohkeni rukoillen katsoa mieheensä.

– Ystäväni, mitä aijot tehdä... Pyydän sinua selittämään sen minulle...

Roubaud toisti lujalla, taipumattomalla äänellä: Kirjoita, kirjoita.

Katsoen vaimoansa silmiin, ilman vihaa, ilman suuria sanoja, mutta taipumattomuudella, joka nöyryytti ja masensi tämän, lausui hän:

– Saat nähdä, mitä tulen tekemään... Ja kuulehan: Minä tahdon, että sinä olet osallisena siinä, mitä aijon tehdä. Jos meidän kerran täytyy vetää yhtä köyttä, niin siitä tulee luja side meidän välillemme.

Hänen sanansa kauhistuttivat Séverineä ja hän vetäytyi takaperin.

– Ei, ei, minä tahdon tietää... En kirjoita ennen.

Roubaud ei viitsinyt vastata, vaan tarttui hänen pieneen, hentoon lapsenkäteensä ja puristi sitä rautanyrkissään kuin ruuvipihdissä, niin että se olisi voinut musertua. Tuskan keralla hän puristi tahtonsa Séverinen tahtoon; vaimo kirkasi; kaikki hänessä murskaantui; hän myöntyi, eikä voinut enään ponnistella vastaan. Hän ei saanut mitään tietää, ja hempeässä voimattomuudessaan hän saattoi ainoastaan totella, olipa sitten kysymyksessä kuolema taikka rakkaus.

Ja kovasti voimiaan ponnistaen hän kirjoitti kivistäväällä käsirukallansa.

– Hyvä on, teit kiltisti, sanoi Roubaud, saatuaan kirjeen. Siivoa nyt täällä hiukkasen... Minä tulen sinua noutamaan.

Hän oli nyt niin levollinen, solmisi kaulaliinansa peilin edessä, otti hattunsa ja lähti. Séverine kuuli, miten hän sulki oven

kaksinkertaisella lukolla ja otti avaimen mukaansa. Tuli yhä pimeämpi. Séverine jäi istumaan ja kuunteli tarkkaavaisuuttaan jännittäen kaikkia ulkoa tulevia ääniä.

Kun kello oli neljännestä yli kuuden, tulla porhalsi Havreen menevään pikajunaan kuuluva veturi esiin Port de l'Europesta ja kytkettiin junan eteen. Itse junasillan katon alla oli niin ahdasta, että juna seisoι sen ulkopuolella erään laiturin vieressä, joka kapean satamamerkin tavoin ulkoni sysimustaan pimeyteen, missä muutamat kaasulyhdyt radan varrella loistivat kuin talikynttilät. Rankkasade oli äsken laannut ja jättänyt jälkeensä jääkylmän kosteuden.

Kaikki tämä tuntui joltakin yhtä valtavalta kuin hirvittävältä; se oli läpimärkänä vedestä, siellä täällä veripunaisia tulipilkkuja, epämääräisiä ääri viivoja läpinäkymättömistä ainejoukkioista, yksityisistä vetureista ja vaunuista, junien jäännöksistä, jotka oli jätetty raiteille. Ja tämän varjojen järven syvyydestä kuului hälinää ja kohinaa: jättiläsmäisiä, kuumeisesti läähättäviä hengähdyksiä, vihellyksiä, jotka muistuttivat raiskattujen naisten vihlovia huutoja, etäisiä vaikeroivia torventoitotuksia ja kaiken tämän keskellä lähikatujen melu. Äänekkäästi jaettiin käskyjä yhden vaunun kytkemisestä entisten lisäksi.

Kahtakymmentä minuuttia yli kuuden Roubaud ja Séverine tulivat. Viimeksimainittu oli sivumennen jättänyt avaimen Victoire eukolle, ja Roubaud jolla oli hattu takaraivolla, ahdisteli häntä ja oli levoton ja kiivas, kuin ainakin herra, joka on saanut varrota rouvaansa. Vaimolla sitävastoin oli tiheä harso

silmillä ja hän näytti hyvin epävarmalta ja kuin olisi hän aivan lopen uupunut. Matkustajain jono täytti asemasillan ja he liittyivät siihen ja kulkivat junan vieressä, etsien tyhjää ensimmäisen luokan vaunua. Kulkuradalla tuli yhä eloisampaa, asemamiehiä tuli vetäen matkatavaravaunuja, eräs tarkastaja koetti tehdä tilaa suurilukuiselle perheelle, ja merkkilyhty kädessä tarkasti aliratamestari vaunujen yhteenkytkemistä. Roubaud äkkäsi vihdoin tyhjän vaunun, johon hän aikoi käskeä Séverine nouta, kun hänet huomasi asemapäällikkö Vandorpe, joka käveli ensimmäisen kaukoliikenneapulaisensa Dauvergnen kanssa, molemmat kädet selän takana ja katsellen vaunujen yhteenkytkemistä. Tervehdittiin ja pysähdyttiin juttelemaan. Aluksi tuli puhe aliprefektin kanssa sattuneesta asiasta, joka oli päättynyt yleiseksi tyytyväisyydeksi. Sitten pohdittiin erästä Havressa samana aamuna tapahtuneesta onnettomuudesta, josta sähkösanoma oli saapunut: eräässä veturissa, Lisonissa, joka torstaisin ja lauantaisin kuljetti pikajunaa kuusi ja kolmekymmentä, oli veivitanko katkennut junan juuri saapuessa ratapihalle. Korjauksen takia veturinkuljettaja, Jacques Lantier, joka oli kotoisin samalta paikkakunnalta kuin Roubaud, ja hänen lämmittäjänsä, Pecqueux, Victoire eukon mies, saivat vapautta pariaksi päiväksi.

Séverine odotti vaununoven ulkopuolella, kun taas hänen miehensä näytti hyvin ujostelemattomalta ja huolettomalta keskustellessaan noiden molempain herrain kanssa, jutteli ja nauroi äänekkäästi. Nuori Henri Dauvergne, joka seurasi junaa

ylikonduktöörinä, oli tuntenut Séverinen harsosta huolimatta ja äkillisellä liikkeellä vienyt hänet syrjään, niin ett'ei avoinna oleva ovi saanut häntä nyhjäätä. Hän pyysi Séverineltä hymyillen ja hyvin kohteliaasti anteeksi ja ilmoitti, että vaunu oli aijottu eräälle yhtiön johtokunnan jäsenelle, joka oli sitä pyytänyt puolta tuntia ennen junan lähtöä. Séverine naurahti hermostuneesti ilman mitään nähtävää syytä ja ylikonduktööri riensi hyvin ihastuneesti takaisin virkatoimiinsa; hän oli näet usein sanonut itselleen, että Séverinestä voisi tulla hyvin miellyttävä rakastajatar.

Rautatienkello näytti kahtakymmentä seitsemää minuuttia yli kuuden. Vielä puuttui kolme minuuttia. Roubaud, joka asemapäällikön kanssa jutellessaan kaukaa oli pitänyt odotussalin ovia silmällä, läksi nyt aivan äkisti hänen luotaan ja palasi Séverinen luo. Mutta vaunut olivat siirtyneet paikoiltaan ja heidän täytyi kulkea muutamia askeleita päästäkseen tyhjään vaunuun. Hän töykkäsi vaimoansa ja pakotti voimakkaalla kädenpuristuksella hänet nousemaan ylös, kun hän tuskallisesta myöntyväisyydestään huolimatta vaistomaisesti katsoi ympärilleen nähdäkseen, mitä oli tekeillä.

Eräs matkustaja oli myöhästynyt. Hän kantoi ainoastaan matkahuopaa, oli nostanut suuren sinisen päällystakkinsa leveän kauluksen pystyyn ja painanut pyöreän hattunsa niin alas otsalle, että noiden liekuttavien kaasuliekkien valossa ei kasvoista näkynyt muuta, kuin vähän valkoista partaa. Vaikka matkustaja nähtävästi halusi, ettei häntä nähtäisi, menivät Vandorpe ja

Dauvergne lähemmäksi ja kulkivat hänen perässään. Mutta vasta kolmen vaunun päässä siitä, varatun vaunun luona, johon hänellä oli kova kiire päästä, tervehti hän heitä. Se oli hän. Séverine vaipui vapisten eräälle penkille, mutta riemuiten puristi Roubaud kovasti hänen käsivarttaan; nyt oli hän varma siitä, että voisi panna suunnitelmansa toimeen.

Alipäällikkö kohotti nyt lyhtyänsä, jotta veturinkuljettaja tiedustelisi, oliko rata selvä. Kaksi vihellystä kuului ja vaihteen luona oleva punainen valo vaihtui valkoiseen. Matkatavaravaunun ovella odotti konduktööri lähtömääräystä, minkä hän sitten toisti. Veturinkuljettaja antoi vielä pitkän ilmoitusmerkin, avasi järjestimen ja päästi irti. Juna lähti liikkeelle. Aluksi oli liikunta huomaamatonta, mutta sitten vierii juna matkoihinsa. Se liukui Port de l'Europe'n alitse Batignolles-tunneliin. Junasta, joka juuri kuin vuosi verta avoimista haavoista, näkyi ainoastaan kolme takana olevaa lyhtyä, tuo punainen kolmikas. Vielä muutamia sekunteja saattoi sitä seurata yön kaameaan pimeyteen. Nyt kiiti se tiehensä täydellä koneella eikä mikään enää voinut sen vauhtia hillitä. Juna katosi.

II

Asuinrakennus Croix-de-Maufrasin luona on viistoon puutarhasta, jonka läpi kulkee rautatie, ja niin lähellä rataa, että se tärisee, kun juna kulkee ohitse. Ken kerrankaan, vaikka nopeastikin, on matkustanut sen ohi, hän ei sitä unhoita, vaan tuntee sen jälleen hyvin, vaikk'ei tiedäkään siitä mitään sen lähemmin, se kun tuossa on suljettuna ja hyljättynä harmaine akkunaluokkuineen, joista länsituulet ovat värin vieneet. Ja tämä hyljätöntila lisää vielä hiljaisuutta, mikä vallitsee tässä etäisessä kolkassa, jossa ei lieuen matkalla näe ainoatakaan ihmisolentoa. Ainoa, mikä siellä on, on portinvartijan tupa sen tien varrella, joka kulkee radan yli Doinvilleen, mikä sijaitsee viiden kilometrin päässä sieltä.

Nyt kysymyksessä olevana iltana tuli eräs matkustaja, joka Barentinissä oli astunut pois Havren junasta, kulkien pitkin askelin Croix-de-Maufrasiin viepää polkua.

Portinvartijan puutarhassa oli nuori tyttö ottamassa vettä kaivosta. Hän oli kahdeksantoista vuotias, kookas, vaaleva ja voimakas, voimakaspiirteisine suineen, suurine vihertävine silmineen, sekä mataline otsineen, joka näkyi tuon tuuhean, raskaan tukan alta. Kaunis ei hän ollut, hänellä oli tukevat lonkat ja käsivarret olivat jyrkät kuin pojalla. Huomatessaan vaeltajan, kun tämä tuli polkua pitkin, laski hän sangon maahan ja juoksi aidassa olevan veräjän luo.

– Kas vaan, Jacques!

Mies nosti päänsä pystyyn. Hän oli äskettäin täyttänyt kaksikymmentäkuusi vuotta ja oli myöskin pitkä ja suuri ja pulskannäköinen pyöreine, säännöllisine kasvoineen, joita pilasi ainoastaan liian voimakkaat leukapielet. Hänellä oli tuuhea, kihara tukka ja viikset, jotka olivat niin paksut ja tummat, että ihon kalpeus sitäkin selvempänä esiintyi. Hienoine hipiöineen ja puhtaaksi ajettuine kasvoineen olisi häntä voinut luulla herrasmieheksi, ellei muualla olisi ollut häviämättömiä merkkejä hänen ammatistaan, nimittäin noita keltaisia rasvapilkkuja käsissä, jotka kuitenkin olivat pysyneet pieninä ja pehmeinä.

– Hyvää iltaa, Flore, vastasi hän.

Mutta kiille sammui hänen suurista mustista, melkein kultapilkkuisista silmistään, niiden yli ikäänkuin vetäytyi punertava kalvo. Hän loi katseensa maahan ja käänsi silmänsä pois päin, äkisti hämillään, milt'ei pahoinvoipana. Ja koko ruumiineen vetäytyi hän vaistomaisesti takaperin. Tyttö, joka seisoi siinä liikkumattomana ja katseet häneen kiinnitettynä, oli huomannut tämän tahattoman vapistuksen, jota mies koetti hillitä. Se kohtasi viimeksi mainittua joka kerta, kun hän tuli lähelle naista. Se näytti saattavan tytön vakavaksi ja synkäksi. Kun mies hämilläänoloaan salatakseen kysyi, oliko tytön äiti kotona, vastasi hän ainoastaan nyökäyttämällä päätään ja meni pois tieltä, jotta mies voisi kävellä häneen koskettamatta, ja palasi sanaakaan sanomatta suorana ja ylpeänä kaivolle.

Jacques kulki reippain askelin tuon kapean puutarhan läpi

taloon. Täällä tapasi hän keskellä ensimmäistä huonetta, joka oli suuri keittiö, missä syötiin ja oleskeltiin, täti Phasien, joksi hän lapsuudestaan saakka oli häntä nimittänyt, yksinään istumassa pöydän ääressä suurella vitsatuolilla, jalat käärittyinä vanhaan saaliin. Hän oli hänen isänsä serkku ja omalta nimeltään Lantier sekä oli ollut hänen kumminaan. Kun hänen vanhempansa olivat karanneet Pariisiin, oli Phasie ottanut huostaansa häntä, joka silloin oli kuuden vuoden ikäinen ja jätetty Plasfansiin, jossa hän myöhemmin kävi teknillistä koulua. Hän oli Phasie tädille hyvin kiitollinen ja sanoi saavansa kiittää tätä siitä, että hänestä oli tullut ihminen. Kun hän kaksi vuotta palveltuaan oli päässyt ensi luokan koneen kuljettajaksi Länsiradan yhtiöön, oli hän tavannut äitikumminsa, joka oli mennyt uusiin naimisiin erään ratavartijan kanssa, jonka nimi oli Misard, ja ensimmäisessä avioliitossaan saamiensa kahden tytön kanssa joutunut asumaan tähän syrjäiseen soppeen Croix-de-Maufrasin luo. Vaikka tuskin oli neljäkymmenen viiden ikäinen, oli Phasie täti, joka ennen oli ollut niin hyvinvoivan näköinen, pitkä ja pulska, nyt laiha ja keltainen ja hänellä oli alituisen vilunpuistatuksia; hän näytti nyt kuudenkymmenen vuoden ikäiseltä.

Hän päästi ilohuudon.

– Mitä, sinäkö se olet, Jacques!.. Suuri poika-kultaseni! Olipa se oikea yllätys!

Hän suuteli vaimoa poskille ja kertoi, että hän aivan odottamatta oli saanut lomaa kahdeksi päiväksi. Hänen veturistaan, Lisonista, oli tänä aamuna Havreen saavuttaessa

katkennut muuan veivitanko, ja kun korjausta ei voitu toimittaa vähemmässä ajassa kuin vuorokaudessa, oli hänen ryhdyttävä toimeensa vasta seuraavana iltana pikajunassa kuusi ja neljäkymmentä. Hän oli silloin saanut tulla tervehtimään Phasieta, ja lupasi olla täällä yötä sekä palata Barentinista vasta aamujunalla seitsemän ja kaksikymmentä kuusi. Hän puristeli Phasien laihtuneita käsiä omissaan ja kertoi, kuinka levottomaksi hän oli tullut tädin viime kirjeen johdosta.

– Niin, niin, poikani, tämä ei enään vetele. Teitpä kiltisti arvatessasi, että minä kernaasti tahdoin sinua tavata. Mutta minä tiesin sinulla olevan paljon työtä, enkä uskaltanut pyytää sinua tulemaan. Mutta nyt sinä siis olet täällä ja minulla on sydämelläni niin paljon, niin paljon, mitä tahtoisin sanoa sinulle.

Hän vaikenä ja katsoi peljästyneenä ulos akkunasta. Oli vielä siksi valoisaa, että hän saattoi nähdä miehensä, Misardin, radan toisella puolella, missä hän oleskeli tuollaisessa lautasuojuksessa, jonkalaisia oli joka viidennen tai kuudennen kilometrin kohdalla. Liikenneturvallisuuden suojaamista varten olivat nämä vahtituvat sähkölennätinyhteydessä toistensa kanssa. Vaimon ja Floren pitäessä huolta ylikäytävän luona olevasta veräjästä, oli Misardista tehty rataavartija.

Häntä pöyristi ja hän alensi ääntään, juuri kuin voisi mies muuten kuulla, mitä hän sanoi.

– Luulen, että hän antaa minulle myrkkyä.

Jacques säpsähti saadessaan tämän hämmästyttävän luottamuksen, ja silmät, jotka hän käänsi akkunaan päin, saivat

uudelleen tuon omituisen hämmästyneen ilmeen; niiden yli vetäytyi jälleen sama kevyt, punertava kalvo.

– Joutavia, täti Phasie, sinä vaan mielessäsi kuvittelet sellaista, mutisi hän. Hänhän näyttää niin siivolta ja heikolta.

Havreen menevä juna oli juuri kulkenut ohi, ja Jacques piti silloin varansa, tarkastellakseen Misardia kun tämä oli ulkona vahtituvasta ja nosti punaisen ilmoitusmerkin. Hän oli pieni ja heikko varreltansa, kärsimyksen uurtamine kasvoineen ja ohuine, vaaleine hiuksineen ja partoineen. Hän näytti harvasanaiselta, vaatimattomalta ja kärsivälliseltä sekä hyvin myöntäväiseltä ja kohteliaalta esimiestensä edessä. Hän meni sitten taas vahtitupaansa, pannakseen muistiin ajan, jolloin juna oli kulkenut ohi, ja painakseen sähkönappeihin, ilmoittaakseen lähinnä edelliselle vartijalle, että rata oli selvä, ja jälkimäiselle, että juna oli tulossa.

– Voi, sinä et tunne häntä, alkoi Phasie täti uudelleen. Minä sanon sen sinulle, hän syöttää minulla jotakin iljettävää. Minä kun olin niin voimakas, että olisin voinut syödä hänet suuhuni, ja nyt tuo kurja raukka lopen tuhoaa minut.

Melkein kuumesairaana äänettömästä katkeruudesta ja pelostaan, tunsu hän ihastuvansa, tavatessaan vihdoin jonkun, joka tahtoi häntä kuulla, ja hän kevensi nyt sydäntänsä. Mitä olikaan hän ajatellut, mennessään uusiin naimisiin tuollaisen kavalan olennon kanssa, joka ei omistanut rakkautta niin rahtuakaan, hän, joka oli viisi vuotta vanhempi, ja jolla oli kaksi tyttöä, toinen jo kuusivuotias ja toinen kahdeksan vuoden

ikäinen? Siitä oli kohta kulunut kymmenen vuotta kun hän oli tehnyt tuon tyhmyyden, eikä tuntiakaan ollut kulunut, ilman että hän oli saanut sitä katua. Sehän oli kurjuudessa elämistä, täydellistä karkoitusta tähän jääkylmään loukkoon, jossa häntä yhtämittaa paleli, niin että hän värisi, ja jossa hänellä oli kuolettavan ikävää, ei ainoatakaan puhetoveria, ei edes naapurivaimoa. Mies oli entinen rata-kiskojen panija ja ansaitsi nyt kaksitoista sataa frangia ratavartijana, vaimo oli saanut alun pitäen viisikymmentä frangia veräjältä, jota nykyisin hoiti Flore, ja siinä eli koko heidän nykyinen ja tulevaisen elämänsä, ilman toivoa paremmasta, mutta sillä varmuudella, että saisivat elää ja kuolla tässä pesässä tuhannen lieuen päässä muista ihmisistä.

Hän ei puhunut siitä lohduksesta, mikä hänellä oli ollut, ennen kun tuli kipeäksi, silloin kun mies työskenteli soranajossa ja hän yksin tytärtensä kanssa hoiti veräjää. Hänellä oli näet silloin koko linjalla Rouenista Havreen sellainen maine kauneudesta, että rata-insinöörit sivumennen aina kävivät hänen luonaan, vieläpä kilpailivat hänen suosiostaan. Mies ei häirinnyt ketään, hän oli mukautuvainen kaikkia kohtaan, hiipi ovista sisään, meni ja tuli mitään näkemättä. Mutta näistä huvituksista oli tullut loppu, ja hän istui nyt siinä viikkoja ja kuukausia samalla tuolilla ja samassa yksinäisyydessä, ja tunsu tunti tunnilta riutuvansa yhä enemmän.

– Minä sanon sinulle, toisti hän lopuksi, että hän väjyy henkeäni, ja niin pieni kuin onkin, tulee hän tekemään minusta

lopun.

Kiivas soitto sai hänet jälleen näyttämään levottomalta. Se oli lähinnä edellinen ratavartija, joka ilmoitti Misardille, että Pariisiin menevä juna lähestyi ja akkunan edessä olevan merkinantolaitoksen viisari osoitti suuntaa. Hän vaiensi soiton ja meni ulos, antaakseen kahdella torventörähdyksellä merkin junalle. Flore sulki veräjän ja näytti merkkiä nahkakoteloon pistetyllä lipulla. Juna, joka vielä oli käänteen peitossa, kuului lähenevän yhä lujemmin kohisten. Kovasti täristen se kulki ohi salaman kaltaisella nopeudella, uhaten tuolla voimakkaalla ilmanvedolla pyyhkäistä matalan tuvan mukaansa. Flore oli jo palannut vihannestensa luo, kun taas Misard oli asettanut pysähdysmerkin ohimenneen junan jälkeen ja otti punaisen merkin pois vastakkaiselta puolelta. Uusi soitto, josta seurasi toisen viisarin nouseminen, ilmoitti näet, että juna, joka oli ollut siinä viisi minuuttia sitten, nyt oli kulkenut seuraavan vartijan ohi. Hän astui jälleen sisälle, antoi tiedon lähimmille vartijoille, merkitsi ohikulun muistiin ja istuutui odottamaan muita junia. Alati teki hän samaa työtä kahdentoista tunnin ajan, ja hän eli siinä ja söi siinä, lukematta riviäkään sanomalehdestä ja ainoankaan ajatuksen näyttämättä mahtuvan hänen kokoonpainuneeseen kalloonsa.

Jacques, jolla ennen oli ollut tapana laskea äitikumminsa kanssa leikkiä tämän valloituksista rata-insinöörien keskuudessa, ei voinut olla hymyilemättä ja kysyi:

– Kentiesi on hän mustasukkainen?

Matta Phasie kohautti sääliväisesti olkapäitensä ja hymy näkyi väkistenkin hänen raukeista silmäparoistaan.

– Poikani, mitä sinä puhut? Hänkö mustasukkainen! Hän ei milloinkaan välittänyt siitä, kun se ei maksanut hänelle mitään.

Uudelleen väristen jatkoi hän:

– Ei, ei, siitä hän ei paljoa välittänyt. Hän välittää ainoastaan rahoista... Se häntä ärsyttää, näetkös, kun minä en tahdo antaa hänelle niitä tuhatta frangia, jotka perin isältäni viime vuonna. Hän uhkasi silloin, että se koituisi minulle onnettomuudeksi ja minä sairastuin... Enkä minä ole ollut terveenä siitä saakka, niin, juuri siitä ajasta saakka.

Jacques ymmärsi nyt, ja kun hän luuli, että Phasie sairaudessaan katseli kaikkea pahalta puolelta, koetti hän jälleen puhua hänelle järkeä. Mutta eukko pudisti vaan päätään, hänellä oli omat ajatuksensa. Vihdoin virkkoi hän:

– No, silloinpa lienee, jos tahdotte saada siitä lopun, yksinkertaisin keino se, että annatte hänelle rahat.

Phasie nousi tavattomalla voimanponnistuksella ylös ja huusi raivokkaasti:

– Minun tuhannen frangiani, ei ikimailmassa! Mieluummin kuolen... Nepä ovatkin koko hyvässä kätöksässä, tiedä se! Tupa voidaan kääntää ylösalaisin ja minä väitän, ett'ei niitä sittenkään löydetä... Tuo konna on kyllä koettanut! Olen kuullut hänen öisin koputtelevan seiniin. Hae vaan, hae! Minä maltan mieleni pelkästään siitä huvista, että näen hänen saavan pitkän nenän... Saa nähdä kuka ensiksi antautuu, hänkö vai minä. Minä olen

epäluuloinen enkä syö mitään, mihin hän saattaa päästä käsiksi. Ja jos minä kuolla kupsahdan, niin ei hän sittenkään saa minun tuhatta frangiani, vaikka minun täytyisi viedä ne mukanani hautaan.

Hän vaipui jälleen tuolille, väsyneenä ja uuden torventörähdyksen värisyttämänä. Se oli Misard, joka kynnykseltään antoi merkin Havreen menevästä junasta. Huolimatta itsepintaisesta päätöksestään olla jättämättä miehelleen perintöä, tunsii Phasie häntä kohtaan salaista, alati kasvavaa pelkoa, jättiläisen pelkoa itikkaa kohtaan, minkä se tuntee itseään syövän. Ilmoitettu juna, joka oli kahdentoista ja neljänkymmenen viiden sekajuna Pariisista, tuli kumeasti vyöryen etäällä. Se kuului tulevan ulos tunnelista ja korskuvan vielä kovemmin avoimella kentällä. Sitten kulki se ohi kumisten ja raskaasti, kuin vastustamaton hirmumyrsky.

Jacques, joka oli kurkistanut ylös akkunaan ja nähnyt pienten, neliskulmaisten vaununakkunain, joista näkyi matkustajien kasvoja, kulkevan ohitse, tahtoi hälventää Phasien synkät ajatukset ja sanot leikillisesti:

– Kummi valittaa sitä, ett'ei hän milloinkaan näe edes kissaakaan tässä luolassa... Mutta onhan tuossa ihmisiä!

Phasie joutui hämilleen eikä aluksi ymmärtänyt mitä hän tarkoitti:

– Ihmisiä, missä sitten?.. Niin kyllä, sellaisia, jotka matkustavat ohitse. Niistä ei mitään iloa heru. En tunne heitä enkä saa jutella heidän kanssaan.

Jacques nauroi yhä.

– Tunnettehan minut, minun näette usein menevän ohitse.

– Niin, sinut kyllä tunnen, tiedän koska sinun junasi tulee ja katselen sinua veturissasi. Mutta sinä vain kiidät ohi. Eilen sinä viittosit minulle kädelläsi, mutta minä en voinut edes vastata... Ei, ei, sillä tavalla ei ihmisiä tavata.

Jacques nyökkäsi jälleen ilmoittaakseen olevansa samaa mieltä kuin hän. Hän oli hetkisen istunut katsellen Florea, joka avasi veräjän suunnattomia kivimöhkäleitä kuljettaville vaunuille. Tie ei kulkenut pitemmälle kuin Bécourtin kivilouhimoon saakka, minkä vuoksi veräjä öisin oli tavallisesti suljettuna munalukolla, ja varsin harvoin tapahtui, että Floren täytyi nousta sitä avaamaan. Nähdessään hänen tuttavallisesti juttelevan ajomiehen, pienen, tumman nuorukaisen kanssa, huudahti hän:

– Onko Cabuche sairaana, koska hänen serkkunsa Louis ajaa hänen hevosiansa?.. Näkeekö kummi usein Cabucheparkaa?

Phasie ei vastannut, vaan nosti kätensä ylös ja huokasi raskaasti. Viime syksynä oli tapahtunut jotakin, joka ei suinkaan ollut omiansa virkistämään häntä. Hänen nuorin tyttärensä, Louise, joka palveli kamarineitsyenä presidentin sisaren, rouva Bonnehonin luona Doinvillessä, oli eräänä iltana puoliksi mielettönnä ja rääkättynä paennut hyvän ystävänsä Cabuchen luo, hänen keskellä metsää sijaitsevaan asuntoonsa, ja kuollut siellä. Liikkeellä oli ollut huhu, joka syytti presidentti Grandmorinia väkivallan yrityksestä häntä vastaan, mutta siitä ei uskallettu

ääneen puhua. Äiti kyllä tiesi mitä hänen oli uskottava, mutta hän ei mielellään tahtonut puhua siitä aineesta. Hän sanoi kuitenkin lopuksi:

– Ei, hän ei enään tule tänne, hänestä tulee oikea susi... Louise raukka, hän oli niin soma ja kiltti ja herttainen. Hän piti oikein paljon minusta, ja hän olisi hoitanut minua, kun taas Flore, herra Jumala ei silti, että minä häntä moittisin, mutta varmaankaan ei hän aina ole tolkussaan; kaiken täytyy käydä hänen päänsä mukaan, ja hän on niin ylpeä ja kiivas luonnostaan ja pitkiin aikoihin ei häntä näekään... Kaikki on niin surullista, niin surullista.

Jacques katseli edelleenkin kivivaunuja, jotka nyt olivat saapuneet radalle. Mutta pyörät tarttuivat rataiskoihin ja ajajan täytyi läimäyttää ruoskallaan, ja Florekin kirkui yllättäkkeen hevosia.

– Lempo soikoon, sanoi Jacques, nytpä ei juna saisi tulla... siitpä tulisi aika munakokkeli!

– Ei ole vaaraa, vastasi Phasie täti. Flore voi kyllä monasti olla omituinen mutta hän ymmärtää tehtävänsä ja pitää silmänsä avoinna... Meillä ei, Jumalan kiitos, ole nyt viiteen vuoteen tapahtunut ainoatakaan onnettomuudentapausta. Kerran ennen ajoi juna erään miehen yli. Mutta meillä on ollut tekemistä ainoastaan yhden lehmän kanssa, vaikka juna oli joutumaisillaan pois kiskoilta. Eläinraukan ruumis löydettiin täältä ja pää tuolta tunnelin läheltä... Kun Flore on täällä, voin kyllin nukkua levollisesti.

Vaunut olivat nyt päässeet yli ja pyörät kuuluivat etäällä tärisevän noissa syvissä raitioissa. Silloin palasi Phasie ainaiseen huoleensa, muiden samoin kuin omaankin terveyteensä.

– No, entäs sinä, oletko sinä nyt oikein terve? Muistathan sairautesi tuolla kotona, sen, jota ei lääkäri ymmärtänyt.

Jacquesin katseeseen palasi sama levoton, epämääräinen ilme.

– Niin, kiitos kummi, minä voin sangen hyvin.

– Todellakin! Onko se kokonaan poissa, tuo kolotus korvien takana, joka kulki läpi aivojen, ja nuo ankarat kuumekohtaukset ja synkkämielisyys, joka pakoitti sinut eläimen tavoin piiloutumaan johonkin loukkoon?

Mitä kauvemmin hän jatkoi tätä puhettaan, sitä levottomammaksi tuli Jacques ja hän tunsi vihdoinkin voivansa niin pahoin, että keskeytti eukon puheen varsin kiivaasti.

– Minä vakuutan voivani sangen hyvin. Ei minua enään vaivaa mikään.

– Sitä parempi, poikaseni!.. Ei se minua terveeksi tekisi, jos sinä olisit kipeä. Ja terveenä oleminen kuuluu sinun ijällesi. Voi, ei ole olemassa mitään niin hyvää kuin terveys... Teitpä oikein kiltisti tullessasi minua katsomaan nyt, kun olisit voinut huvitella jossakin muussa paikassa. Syöthän meidän luonamme ja maata voit sinä ylhäällä ullakolla, Floren huoneen vieressä.

Taas keskeytti hänet torventörähdys. Nyt oli aivan pimeä ja he saattoivat akkunan lävitse vain hyvin epäselvästi eroittaa Misardin, joka keskusteli jonkun toisen miehen kanssa. Kello oli vastikään lyönyt kuusi ja yövartija päästi Misardin kotiin.

Nyt vihdoinkin pääsi hän vapaaksi, oleskeltuaan kaksitoista tuntia tässä vajassa, jonka ainoana sisustuksena oli pieni pöytä konelaa'an alta, tuoli ja kamiini, joka levitti sellaista kuumuutta, että hänen melkein alati täytyi pitää ovea avoinna.

– No, nyt tulee hän sisään, mutisi Phasie täti ja rupesi uudelleen pelkäämään.

Ilmoitettu juna, joka oli hyvin raskas ja hyvin pitkä, lähestyi yhä äänekkäämmin puhkuen. Jacquesin täytyi kumartua eteenpäin, jotta sairas kuulisi hänen sanansa. Häntä liikutti se viheliäinen tila missä hän jälleen huomasi Phasién olevan, ja tahtoi koettaa lohduttaa häntä.

– Kuulkaapa, kummi, jos hän nyt todellakin hautoo pahoja ajatuksia, niin saataisiin hänet kentiesi luopumaan niistä, jos hän tietäisi minun puuttuvan asiaan... Paras olisi, että uskoisitte tuhannen frangianne minulle.

– Tuhannen frangiani! huudahti eukko mieli kuohahtaen, sinulle annan niitä yhtä vähän kuin hänellekään!.. Mieluummin kuolen, sen sanon minä sinulle.

Junia tuli ja toisia meni. Kuinka paljon väkeä! Vieläkin loppumaton ihmisjono sekä kaikki nämä vierivät vaunut, sähisevät veturit, suhisevat sähkölennätinlangat ja kellonsoitot! Oli kuin olisi suuri ruumis, jättiläismäinen olento, maannut poikittain maassa, pää Pariisissa ja selkänikamat pitkin linjaa sekä jäsenet ojennettuina sivuradoille, jalat ja kädet Havressa ja muissa loppukohdissa. Ja juna kiiti koneellisesti ja voitosta varmana kohti tulevaisuutta matemaattisella

tarkkuudella, ja anteeksiantamattoman tietämätönnä siitä, mitä sen kumpaisellekin puolelle jäi jälle ihmisestä, salattuna, mutta aina elävänä: ikuisesta intohimosta ja ikuisesta rikoksesta.

Flore tuli ensiksi sisälle. Hän sytytti varjostimettoman fotogeenilampun ja kattoi pöydän. He eivät vaihtaneet sanaakaan, tyttö tuskin vilkaisi Jacquesiin, joka seiso akkunan luona selin häneen. Liedellä oli kaalikeittoa kiehumassa. Hän kaatoi sitä lautasille, kun Misard vuorostansa tuli sisään. Hän ei ollenkaan näyttänyt hämmästyvän kohdatessaan Jacquesin. Kentiesi oli hän nähnyt hänen tulevan, ainakaan ei hän tehnyt hänelle mitään uteliaita kysymyksiä. Kädenpuristus, pari lyhyttä sanaa oli kaikki. Jacques sai kenenkään kehoittamatta toistaa kertomuksen katkenneesta veivitangosta ja päätöksestään käydä äitikummiensa tervehtimässä ja olla yötä siellä.

Misard vain hiljaa pudisti päätään, kuin olisi se hänen mielestään ollut aivan oikein tehty, ja sitten he istuutuivat ja alkoivat kiirehtimättä syödä, aluksi vaitiollen. Phasie, joka aamusta saakka ei ollut kääntänyt katsettaan padasta, jossa kaalisoppa oli kiehumassa, nautti yhden lautasellisen. Mutta kun hänen miehensä nousi antamaan hänelle rautavettä, minkä Flore oli unhoittanut, nimittäin vesipulloa, jossa oli rautanauloja, ei hän siihen koskenut. Vähäpätöisenä ja hintelänä ja kuivasti yskiskellen ei mies ollut huomaavinaanakaan niitä tuskallisia katseita, joilla vaimo seurasi hänen pienimpiäkin liikkeitään. Kun Phasie pyysi suolaa, jota ei ollut pöydällä, sanoi mies, että hänen pitäisi varoa syömästä niin paljon suolaa, sillä

se juuri teki hänet sairaaksi, mutta sen sanottuaan hän nousi ylös ja toi hyppysellisen suolaa lusikalla, jonka Phasie vastaanotti epäluulotta, sillä suola puhdistaa kaiken, sanoi hän. Sitten ruvettiin puhumaan tavallisen leudosta ilmasta, jota oli kestänyt muutamia päiviä, ja junan kiskoilta syöksymisestä, mikä oli tapahtunut Marommessa. Jacques tuli lopuksi siihen uskoon, että hänen äitikumminsa näki aaveita kirkaalla päivällä, sillä hän ei voinut nähdä mitään epäilyttävää tuossa avuliaassa peukaloisessa, jonka silmät näyttivät niin viattomilta. Ruokapöydässä istuttiin toista tuntia. Kahdesti oli Flore mennyt hetkiseksi ulos torvella annetun merkinannon johdosta... Lasit tärisivät pöydällä junien kulkiessa ohi, mutta siihen ei kukaan kiinnittänyt huomiota.

Uusi merkinanto kuului taas, mutta tällä kertaa ei Flore, joka sitä ennen oli korjannut ruo'at pöydältä, palannut. Hän oli jättänyt äitinsä ja molemmat miehet, joiden edessä pöydällä oli pullo hedelmäviinaa; ja he istuivat siinä vielä puoli tuntia. Silloin otti Misard, joka viime hetkenä oli luonut vaanivan katseen erääseen huoneen nurkkaan, hattunsa ja meni ulos, sanottuaan vaatimattomasti ja yksikantaan hyvää yötä. Hän näet varkain kalasteli läheisissä puroissa, joissa oli aika ankeriaita, eikä hän milloinkaan mennyt levolle, sitä ennen kokematta reivejäänsä.

Hänen ulosmentyänsä katseli Phasie kummipoikaansa.

– No, uskotko nyt? Näitkö, miten hän katseellaan nuuski tuota nurkkaa?.. Hän on tullut siihen uskoon, että minä olen kätkenyt roponi voiruukun taakse... Oh, minä tunnen hänet, olen varma

siitä, että tänä yönä hän siirtää ruukun syrjään etsiäkseen niitä.

Hiki alkoi taas valua hänestä ja hänen koko ruumiinsa tärisi.

– Näetkö nyt tulee se taas! Hän on antanut minulle myrkkyyä, minulla on sellainen katkera maku suussani, kuin jos olisin niellyt vanhoja rahoja. Jumala tietäköön, ett'en ole vastannottanut mitään häneltä. Yhtä hyvin voisin samalla hypätä järveen... Tänä iltana en jaksa enempää; on parasta, että menen makaamaan. Hyvästi siis, poikani, kun sinä lähdet huomen aamulla seitsemän ja kaksikymmentäkuusi, on se minulle aivan liian varhaista. Tulethan sinä takaisin. Toivokaamme, että minä silloin vielä olen elossa.

Jacques sai auttaa häntä menemään huoneeseensa, jossa hän laskeutui levolle ja nukkui lopen uupuneena. Jäätyään yksin ei hän oikein tietänyt, menisikö hänkin nukkumaan heiniin, jotka odottivat häntä ullakolla. Mutta kello oli kymmentä minuuttia vailla kahdeksan, niin että aikaa oli vielä kyllin; ja hän meni myös ulos, jättäen lampun palamaan tuohon yksinäiseen, uinuvaan tupaan, jota tuon tuostakin tärisytteli ankarasti puhkuva juna.

Kun Jacques tuli ulos, ihmetytti häntä se, että ilma oli niin leuto. Varmaankin tulisi lisää sadetta. Maidonkarvainen, ruumiin muotoinen pilvi oli levinnyt taivaalle, ja täysikuu, joka oli piilossa sen takana, valaisi koko taivaankantta punertavalla heijastuksella. Hän saattoi sen vuoksi tässä vienossa valossa, joka loisti yhtä rauhaisasti kuin yölamppu, selvästi eroittaa ympärillä olevat kentät sekä kukkuloiden ja puiden tummat ääriviivat. Hän kulki kertaalleen läpi tuon pienen kyökkikasvitarhan ja ajatteli

sitten lähteä Doinvilleen päin, koska sinne johtava tie ei ollut niin mäkinen.

Mutta kun hän näki tuon yksinäisen talon, joka oli viistossa rautatien toisella puolella, veti se häntä puoleensa, ja hän meni sen vuoksi radan yli. Hän tunsu talon varsin hyvin, koska hän näki sen jokaisella matkallaan – se tavallansa kummittelikin hänelle, kun hänellä oli epämääräinen tunne, että se merkisi jotakin hänen elämällensä. Aluksi tunsu hän joka kerta juurikuin pelkoa, ett'ei hän tapaisi sitä paikoillansa, ja voi sen jälkeen melkein pahoin, kun sai nähdä sen olevan paikoillaan. Hän ei tietänyt talosta muuta, kuin että sen omistaja oli presidentti Grandmorin, ja tänä iltana tunsu hän vastustamatonta halua ohjata kulkunsa sinne, mahdollisesti saadakseen enempi tietoja.

Hän jäi pitkäksi aikaa seisomaan aitauksen editse kulkevalle tielle. Sitten hän astui muutamia askeleita taaksepäin, kiskotteli ja koetti perehtyä paikkaan. Kulkiessaan puutarhan poikki oli rautatie jättänyt rapun eteen ainoastaan kapean pihamaan, jota muurit ympäröivät, kun taas talon takapuolella oli sangen suuri alue, jota vain hila-aita ympäröi. Talo teki autiossa ja hyljättyssä tilassaan utuisen yön punaisessa kajastuksessa sanomattoman synkän vaikutuksen, ja hän oli juuri vapisten poistumaisillansa, kun huomasi aukon hila-aidassa. Hän ajatteli silloin, että olisi pelkurimaista jättää käyttämättä tilaisuutta ja meni sen vuoksi aukosta sisään. Hänen sydämensä sykki, ja kulkiessaan erään rappeutuneen kasvihuoneen ohitse hän pysähtyi äkisti, nähdessään tumman varjon, joka istui kokoonkyyristyneenä

ovella.

– Kuinka, sinäkö se olet? huudahti hän hämmästyneenä, tuntiessaan Floren. Mitä sinä täällä teet?

Tyttö oli myös säpsähtänyt hämmästyksestä, mutta vastasi sitten tyynesti:

– Näethän, että otan muutamia köyisiä... He ovat jättäneet tänne joukon köyisiä, jotka mätänevät täällä hyödyttämättä ketään. Mutta minä tarvitsen aina sellaisia, ja sen vuoksi olen niitä noutamassa.

Vahva sirppi kädessä hän maassa seisoen suori päät ja leikkasi solmut poikki, milloin ei työ muuten tahtonut luistaa.

– Eikö siis omistaja enään milloinkaan tule tänne? kysyi Jacques.

Tyttö rupesi nauramaan.

– Oh, tuon jutun jälkeen, mikä presidentillä oli Louisetten kanssa, ei ole pelkoa, että hän pistää nenäänsä tänne. Minä voin huoleti ottaa köydet. —

Jacques oli hetkisen vaiti, hämillään siitä, että oli herättänyt eloon muiston tästä traagillisesta seikkailusta.

– Ja sinä uskot mitä Louiseille kertoo, uskot, että hän tahtoi paolla pelastautua presidentin kynsistä, ja että tämä silloin teki hänelle pahaa?

Tyttö herkesi nauramasta ja huusi kiivastuneena:

– Louiseille ei koskaan valehdellut, eikä Cabuche liioin. Hän on ystäväni.

– Kentiesi on hän nyt sinun rakastajasi?

– Hänkö? Oh, enhän minä mikään lutka liene... Ei, hän on ystäväni.

Minulla ei ole rakastajaa, enkä haluakaan sellaista.

Hän kohotti voimakasta päätään, jonka vaalea hiusjoukko ulettui kauvas otsalle; ja koko hänen voimakas, notkea olentonsa ilmaisi lujaa, lannistumatonta tahdonvoimaa. Hänestä oli jo syntynyt tarina paikkakunnalla. Hänestä ja hänen ihmeellisistä pelastumisistaan kerrottiin joukko juttuja: yhdellä tempauksella oli hän vetänyt syrjään tavaravaunun, joka oli tulevan junan tiellä; hän oli pysäyttänyt rautatievaunun, joka yksinään kiiti Barentinin vierrettä alas, ja samoin hurjistuneen härän, joka syöksyi pikajunaa vastaan. Tämä voimanosoitus herätti hämmästyä ja teki hänet miehille mieluiseksi, sitäkin enemmän, kun aluksi luultiin häntä olevan helppo lähestyä; hän näet kuljeskeli kedoilla kohta kun pääsi vapaaksi, ja etsi syrjäisiä kolkkia, joihin saattoi jäädä lepäämään hiljaa ja ylös avaruuteen tuijottaen. Mutta ensimmäiset, jotka uskalsivat lähteä liikkeelle, eivät mielineet toista kertaa yrittää. Hän kylpi mielellään useita tunteja eräässä läheisessä purossa, ja muutamat hänen ikäisensä pojat olivat huvitelleet katselemalla häntä, mutta viitsimättä edes vetää paitaa ylleen, oli hän tarttunut erääseen ja antanut hänelle sellaisen löylyn, ett'ei kukaan sen jälkeen vaaninut häntä. Vihdoin oli hän joutunut väleihin erään vaihdemiehen kanssa, joka oli Dieppen sivuradalta, tunnelin toisesta päästä. Hän, jonka nimi oli Ozil, hyvin siivo, kolmannellakymmenellä ikävuodella oleva nuorimies, jota hän kerran näytti rohkaisseen, oli eräänä

iltana luulotellut saavansa tahtonsa perille, mutta vähältä piti, ett'ei tyttö kepiniskulla lyönyt häntä kuoliaaksi. Hänellä oli neitseellisyytensä tallella, hän oli äkäinen ja halveksi kaikkia, jotka miehen nimeä kantoivat, mikä saattoi ihmiset lopulta vakuutetuiksi siitä, ett'ei hän ollut oikein tolkussaan.

Kuullessaan hänen selittävän, ett'ei hän halua rakastajaa, jatkoi Jacques leikinlaskuansa hänen kanssaan.

– No, eikö siis tulekaan mitään häistäsi Ozilin kanssa? Olen kuullut sanottavan, että sinä joka päivä mennä huristat hänen luokseen tunnelin läpi.

Tyttö kohautti olkapäitensä.

– Pah! Minun hääni... Minä pidän tunnelista. Minua huvittaa laukata puolen kolmatta kilometriä pimeässä ja ajatella junan voivan ajaa ylitseni, ellen pidä silmiäni avoinna. Kuulisitpa, kuinka juna puhkuu tuolla sisällä... Ozil suututti minut. Hän ei ole se oikea.

– Sinä siis haluat jonkun toisen sulhasen?

– Sitä en tiedä... Oh, en, enpä suinkaan.

Hän tunsii olevansa hieman hämillään ja oli taas tarttunut köysiinsä, mutta ei tahtonut saada erästä solmua auki ja purskahti nauruun. Sitten kysyi hän ylös katsomatta, juuri kuin olisi edelleen ollut hyvinkin kiintynyt työhönsä:

– No, entäs sinä, eikö sinulla ole morsianta?

Nyt muuttui Jacques vuorostaan totiseksi. Hänen katseensa kääntyivät pois päin ja harhailivat ylt' ympäri pimeässä. Hän vastasi lyhyesti:

– Ei.

– Minulle on sanottu, jatkoi Flore, että sinä inhoat naisia. Emme me ole eilispäivän tuttuja, etkä sinä ole koskaan sanonut minulle mitään ystävällisiä sanoja. Mistä se riippuu?

Kun Jacques ei vastannut, tuli hän päästäneeksi solmun ja katsahtaneeksi häneen.

– Oletko edelleenkin rakastunut vain veturiisi? Tiedät kai, että siitä lasketaan leikkiä. Sanotaan, että sinä alati hankaat ja kiillotat sitä, ikäänkuin et voisi muita hyväillä. Voinhan sanoa sen sinulle, koska kerran olen ystäväsi.

Nyt silmäsi Jacquesin ylös ja katseli häntä tuossa kelmeässä valossa. Hän muisti hänet pienenä; jo silloin oli hän kiivas ja itsepäinen, mutta hänessä oli herännyt hurja intohimo häneen ja hän heittäytyi hänen kaulaansa, kun hän tuli. Sitten oli hän usein kadottanut hänet näkyvistään, mutta vaikka hän joka kerta, kun he tapasivat toisensa, oli tullut isommaksi, vastaanotti hän hänet samalla tapaa ja saattoi hänet yhä enemmän hämilleen suurten, kirkkaiden silmiensä hehkulla. Nyt oli hän täysikasvuinen nainen, komea ja tavoittelemisen arvoinen, ja aivan varmaan rakasti hän häntä vielä vanhalla lapsuuden rakkaudellansa. Jacquesin sydän alkoi sykkiä nopeammin, hän tunsu äkisti, että tyttö odotti juuri häntä. Veri nousi hänen päähänsä ja samalla tunsu hän tulevansa yhä enemmän hämilleen ja levottomaksi. Ensin pälkähti hänen päähänsä paeta tiehensä. Joka kerta, kun hän mieli jotakin naista, joutui hän järjiltänsä, kaikki näytti hänestä punaiselta.

– Miksi seisot noin? alotti Flore jälleen. Istuudu.

Hän empi uudelleen. Mutta hänen polvensa notkahtivat äkisti väsymyksestä ja haluten vielä kerran kiusata rakkautta, vaipui hän tytön viereen köysikasalle. Hänen kurkkunsa oli kuiva, eikä hän enään puhunut. Nyt Flore, joka muuten oli niin ylpeä ja harvapuheinen, alkoi lörpötellä rentomielisesti ja ajattelemattomasti, niin että olisi voinut läkähtyä.

– Näetkös, äiti teki tyhmästi mennessään Misardin kanssa naimisiin. Siitä hänen tulee käymään hullusti... Mutta minä en siitä välitä, sillä minulla on tarpeeksi omistakin asioistani. Ja muuten sanoo äiti aina, että minun pitää mennä maata, kun tahdon siihen sekaantua. Hän saa itse selvittää sen asian. Minä pysyttelein ulkosalla ja ajattelen mitä tuonempana tulee... Minä kyllä näin sinut aamulla veturissasi. Istuin pensastossa. Mutta sinä et milloinkaan kurkista... Minä kerron sinulle mitä ajattelen, mutta en vielä, vaan myöhemmin, jähka meistä tulee oikein hyvät ystävykset.

Flore oli pudottanut sirpin ja yhä vaiti ollen tarttui Jacques hänen molempiin käsiinsä, jotka hän ihastuneena salli hänen ottaa. Mutta kun hän vei ne polttaville huulillensa, peljästyivät Flore. Hänen sotainen mielensä heräsi ja nousi tätä miehen ensimmäistä lähestymistä vastaan.

– Ei, ei, anna minun olla, minä en tahdo. Ole nyt rauhallisesti ja hiljaa, niin me juttelemme... Miehet ajattelevat ainoastaan tuollaista! Oh, jos minä puhuisin sinulle mitä Louise kertoi minulle samana päivänä kun hän kuoli Cabuchen luona... Minä

tiesin sen muuten presidentistä, sillä näinpä vasta kauniita asioita silloin kun hän oli täällä nuorten tyttöjen kanssa... Yhtä heistä ei kukaan epäile, erästä, jonka hän sitten toimitti miehelään.

Jacques ei kuunnellut mitä hän sanoi: hän syleili häntä rajusti ja suuteli intohimoisesti. Hiljainen huuto, pikemmin syvä, lempeä valitus, jossa piili tunnustus kauvan salatusta hellyydestä, pääsi tytöltä. Mutta vaistomaisesti hän kuitenkin rimpuili vastaan. Hän halusi kuulua Jacquesille ja taisteli kuitenkin vastaan, tuntien tarvetta tulla voitetuksi ja vallatuksi. Hameenmiehusta repeytyi auki ja hänen vankka, maidonkarvainen, taistelun jälkeen yhä uhkuvampi povensa tuli näkyviin. Hän vaipui maahan, tunnustaen tulleet voitetuksi.

Mutta läähättäen Jacques hillitsi itseänsä, katseli Florea omistamatta häntä. Hänet näytti vallanneen jonkinlainen raivo, hän tuijotti hurjasti ympärilleen, etsien asetta, kiveä tai jotakin muuta, millä tappaisi tytön. Hän huomasi sirpin, joka välkkyi köysien keskellä, sieppasi sen käteensä ja olisi pistänyt sen tähän paljaaseen valkoiseen rintaan. Mutta kova vilunpöyry kulki hänen läpitsensä ja sai hänet selkiämään, hän heitti sen pois ja pakeni säikähtyneenä, kun taas Flore, joka loi katseensa alas, luuli hänen halveksivan häntä sen vuoksi, että hän oli tehnyt vastarintaa.

Jacques pakeni ulos synkkään yöhön, syöksyi polkua pitkin mäelle ja sitten alas kapeaan alhoon. Pikkukivet, joihin hän potkaisi, peljästyttivät häntä ja hän juoksi vasemmalle pensastoon, teki sitten kierroksen, palasi jälleen oikealle ja

nousi aukealle ylänkölle. Hän asteli nopeasti alas ja syöksyi päin rautatien vartta kulkevaa aitaa: juna tuli jymisten ja savua syösten; aluksi hän ei peljästyksissään käsittänyt mitä se oli. Oh, sehän oli sama keskeytymätön ihmisvirta, hänen maatessaan siinä kuolintuskassansa. Hän läksi jälleen liikkeelle, kiipesi ylös ja sitten taas alas toiselle puolelle. Nyt syöksyi hän kaikkea vastaan radalla, joka milloin kulki siltoja pitkin kuilujen yli, milloin täytettyjen kohtien yli, jotka sulkivat näköpiirin jättiläismäisillä suluilla. Tämä autio, epätasainen seutu muistutti ääretöntä sokkeloa, jossa häntä huumauksensa ajoi takaa viljelemättömien ketojen lohduttomassa synkkyudessa. Pitkät hetket oli hän kiipeilyt ja kuljeskellut yltympäri jyrkänteillä, kun hän näki edessään tunnelin mustan, syvän kidan. Ylöspäin menevä juna syöksyi siitä sisään ulvoen ja sähisten ja jätti jälkeensä, sitten kun se maan nielemänä oli kadonnut, maan pitkäksi aikaa kovasti tärisemään.

Jacques kaatui radan äyräälle, hänen jalkansa eivät enään kannattaneet ja hän puhkesi suonenedon tapaisiin nyyhkytyksiin, kellien vatsallansa ja kasvot ruohoon painettuina. Herra Jumala, oliko siis tuo inhoittava sairaus, josta hän oli luullut parantuneensa, palannut takaisin? Hän oli tahtonut tappaa hänet! Naisen tappaminen, naisen tappaminen: se oli soinut hänen korvissansa lapsuudesta saakka sitä voimakkaammin mitä kuumeisemmaksi ja huumaavammaksi hänen himonsa oli tullut. Samoin kuin muut miehenikään tultuansa uneksivat naisen omistamisesta, joutui hän pois suunniltaan ajatellessaan

naisen tappamista. Hän ei voinut itseltään kieltää, että hän, nähdessään tytön valkoisen, lämpöisen poven, oli tarttunut sirppiin, pistääkseen sen hänen ruumiiseensa. Eikä se tapahtunut siksi, että hän oli tehnyt vastarintaa, ei, se oli nautinnon vuoksi, sen vuoksi, että hän olisi tuntenut iloa siitä ja koska hän tunsin sellaista halua sen tekemiseen, että ellei hän olisi tarrautunut kiinni ruohoon, olisi hän nyt rientänyt takaisin sinne ottaakseen hänet hengiltä. Ja, Herra Jumala, kuitenkin oli se Flore, jonka hän oli nähnyt kasvavan, tämä hurja lapsi, jonka syvää rakkautta häntä kohtaan hän vast'ikään oli tuntenut. Hän väenteli käsiänsä ja tunki ne maahan, mitä epätoivoisinten nyyhkytysten ja korahdusten raastelemana.

Hän koetti saada takaisin tyyneytensä ja nähdä selvästi. Mikä olikaan oikeastaan eroituksena hänen ja muiden välillä? Hän oli tehnyt itsellensä sen kysymyksen jo usein Plassansissa, ollessansa nuori. Hänen äitinsä, Gervaise, oli tosin ollut sangen nuori saadessaan hänet, ainoastaan puolen kuudettatoista vuoden ikäinen; mutta hän oli hänen toinen lapsensa ja hän oli tuskin täyttänyt neljätoista vuotta, saadessaan esikoisensa, Clauden. Mutta ei kumpaisellakaan hänen veljistään, ei Claudella eikä Etiennellä, joka syntyi myöhemmin, näkynyt olleen mitään haittaa siitä, että heillä oli ollut äiti, joka vielä oli lapsi, ja isänä sellainen poika, kuin kaunis Lantier, jonka häijyys maksoi Gervaisille niin monta kyyneltä.

Ehkäpä sentään hänen veljensäkin kantoivat kärsimyksiänsä, joista eivät tahtoneet puhua. Eritotenkin vanhin, jota vaivasi

niin hurja himo olla maalari, että häntä nimitettiin puolihulluksi neroksi. Perheessä ei paljon ollut luonteen vakaisuutta, ja monessa heistä oli jotakin vaillinaista.

Toisin hetkin hän varsin hyvin tunsu tämän perinnöllisen puutteen; ei silti, että hänellä olisi ollut heikko terveys, sillä ainoastaan noiden taudinpuuskien aiheuttama levottomuus ja häpeä oli ennen häntä laihduttanut. Mutta hän saattoi aivan äkisti kadottaa tasapainon; hänessä oli kuin halkeamia, kuin aukkoja, joiden kautta hänen oma itsensä pakeni pois, suuren savupilven ympäröimänä, joka rumensi kaiken. Hän ei enään ollut oma herransa, vaan lihaksiensa, sisällään raivoavan villipedon orja. Hän ei kuitenkaan koskaan juonut, kieltäytyi ottamasta pientä konjakkilasiakaan, sillä hän oli huomannut, että pieninkin alkohoolipisara riisti häneltä järjen. Ja hän kuvitteli mielessään, että hän sai kärsiä muiden takia – esi-isiensä takia, jotka olivat juoneet, juoppoutteen vajonneiden sukupolvien takia, joilta hän oli perinyt turmeltuneen veren, hitaasti riuduttavan myrkyn, villiytyymisen, joka saattoi hänet susien kaltaiseksi, jotka metsässä vaanivat naisia ja repivät ne kappaleiksi.

Jacques nousi kyynärpäähänsä nojaten ylös ja tuijotti ajatuksiin vaipuneena mustaan tunnelin aukkoon; ja uusi nyyhkytys kulki hänen ruumiinsa läpitse, kupeilta ylös niskaan, hän kaatui jälleen ja vierä maassa tuskasta kirkuen.

Hän oli tahtonut tappaa hänet! Hän tunsu jälleen tuota vihlova, ilkeätä tunnetta. Tuntui siltä, kuin olisi sirppi tunkeutunut hänen omaan ruumiiseensa.

Miten hän miettikään, ei hän voinut saada takaisin levollisuuttansa: Hän oli tahtonut tappaa hänet ja hän olisi ehdottomasti sen tehnyt, jos tyttö nyt olisi ollut siinä paljain rinnoin.

Hän muisti varsin hyvin tuskin olleensa kuusitoista vuotias, kun hänet ensi kerran oli vallannut tämä tauti eräänä iltana, kun hän leikki tytön kanssa, joka oli hänelle sukua ja kahta vuotta nuorempi kuin hän; tyttö oli langennut ja silloin oli hän syöksynyt hänen kimppuunsa. Seuraavana vuonna oli hän, sen hän muisti: hionut veitsen, jonka aikoi pistää erään pienen vaalean tytön kaulaan, tämä kun joka aamu kulki hänen ovensa ohitse. Sitten seurasi kaikkien niiden kamala rivi, jotka olivat ärsyttäneet hänen kuohahtavaa murhanhimoansa: naisia, joiden ohi hän oli kulkenut kadulla tai jotka hän sattumalta oli saanut naapureiksensa. Varsinkin yksi, nuori, vastanaitu rouva, joka istui hänen lähellensä teatterissa ja nauroi ääneensä; hänen oli täytynyt paeta teatterista kesken erästä näytöstä, jott'ei olisi heittäytynyt hänen kimppuunsa ja pistänyt häntä kuoliaaksi.

Ei hän tuntenut heitä, ja mistä se siis johtui, että hänet valtasi sellainen raivo heitä vastaan? Sillä joka kerta oli se kuin hillitöntä, sokeata raivoa, kuin sammuttamatonta janoa kostaa hyvin vanhoja loukkauksia, joita hän ei edes oikein muistanut! Tuliko se siis kaukaa, jostakin pahasta, minkä naiset olivat tehneet hänen rodullensa, vihankaunasta, miehestä toiseen kulkeneesta, ensimmäisestä uskottomuudesta luolien syvyydessä? Ja noiden kohtausten sattuessa, tunsi hän ikäänkuin

pakkoa taistella, valloittaa ja, kukistaa naisen, häpeällistä tarvetta kaataa hänet kuoliaana maahan kuin jonkin otuksen, jonka on ainiaaksi temmannut luokseen. Hänen päättään särki että se olisi voinut haljeta hänen koettaessaan etsiä vastausta tähän, hän tiesi liian vähän, luuli hän, hänen aivonsa tylstyivät siitä tuskasta, jota hän tunsu ollessaan pakoitettu tekoihin, joihin nähden hänen tahdollaan ei ollut mitään merkitystä, ja joiden syytä hän ei voinut ymmärtää.

Uudelleen kulki juna ohitse, ja ukkosen tavoin joka jylisee ja sitten häipyä avaruuteen, hautautui se tunneliin, ja Jacques nousi seisoallensa, pidätti kyöneleitäntä ja koetti näyttää viattomalta, ikään kuin olisi tämä tuntematon, välinpitämätön ihmisjoukko voinut kuulla hänen äänensä. Miten usein olikaan hän tuollaisen taudinpuuskan ohimentyä säpsähtänyt kuin rikossellinen pienimmänkin äänen kuullessansa. Hän tunsu olevansa levollinen ja onnellinen ainoastaan silloin kun hän, erossa kaikista ihmisistä, oleskeli veturissansa. Kun se tärisevillä pyörillään vei häntä salaman nopeudella eteenpäin, kun hän käsi nopeudenjärjestimen päällä kokonaan syventyi radan ja merkinantojen tähystelemiseen, oli hän ajatuksista vapaa ja hengitti täysin keuhkoin tuota raitista, puhdasta ilmaa, joka myrskytuulen tavoin aina lehahti häntä vastaan. Siksi oli hän niin kiintynyt veturiinsa, se oli kuin rakastajatar, jonka luona hän saavutti ainoastaan rauhaa ja onnellisuutta.

Teknillisen koulun käytyänsä oli hän terävästä älystään huolimatta valinnut veturinkuljettajan ammatin juuri sen

yksinäisyyden ja huumautumisen takia, jossa hän siinä saattoi olla. Hän ei muuten ollut kunnianhimoinen, ja kun hän neljässä vuodessa oli ylentynyt ensimmäiseksi veturinkuljettajaksi ja jo ansaitsi 2,800 frangia, joka hiili- ja öljysäästöjen kanssa nousi 4,000 frangiin, ei hän kohottanut toiveitansa ja haaveitansa sen korkeammalle. Hän näki kolmas- ja neljäsluokkaisten toveriensa eli konetyömiesten, jotka yhtiö otti oppilaiksi ja opetti ammattiinsa, melkein kaikkien menevän naimisiin vähäpätöisten työläisnaisten kanssa, joita ei nähnyt koskaan muulloin kuin junien lähtiessä, jolloin he tulivat tuomaan ruokakorejansa. Kunniahimoiset toverit, eritotenkin jos olivat käyneet teknillisen koulun, viivyttivät naimistaan kunnes pääsivät varikonpäälliköiksi toivoen saavansa vaimon jostakin porvariperheestä, hattua käyttävän naisen.

Hän pelkäsi naisia, ja mitä olikaan hänellä heidän kanssaan tekemistä? Milloinkaan ei hän menisi naimisiin; hänellä ei ollut muuta tulevaisuutta kuin yksinänsä, rauhatta ja levotta, kiittää veturillansa edestakaisin. Kaikki hänen esimiehensä pitivätkin häntä erinomaisena veturinkuljettajana, joka ei juonut, ja jolla ei ollut mitään selkkauksia naisten kanssa. Syrjäiset toverit tekivät pilkkaa hänen liikanaisen siivosta elämästänsä, ja toiset tunsivat salaista levottomuutta, kun hän kalmankalpein kasvoin ja värittämin katsein vaipui äänettömään synkkämielisyyteen. Miten olikaan hän aina vapaana ollessansa munkin tavoin sulkeutunut pieneen huoneeseensa Rue Cardinetin varrelle, josta saattoi nähdä Batignollesin varikon, mihin hänen veturinsa

kuului.

Jacques yritti nousta ylös. Mitä oli hänellä täällä ruohostossa tekemistä tänä leutona, sumuisena talviyönä? Kedot olivat yhä pimeään verhoutuneina, ainoastaan taivas oli valoisa; tuo hieno usva oli kuin himmeäksi hiotusta lasista tehty suunnaton kupu, jota valaisi sen taakse piiloutuneen kuun vaaleankeltainen heijastus; ja tuo tumma näköpiiri lepäsi kuoleman kaltaisessa rauhassa. Kello lienee tulossa kymmenen ja silloinpa olisi parasta palata kotiin ja mennä nukkumaan.

Mutta veltostuneessa tilassaan hän näki palaavansa Misardin asuntoon, nousevansa ullakon rappusia ylös ja heittäytyvänsä pitkälleen heiniin Floren huoneen viereen. Hänet erottaisi tytöstä ainoastaan yksinkertainen puuseinä ja hän kuulisi hänen hengityksensä, ja kun Flore ei milloinkaan lukinnut oveansa, voisi hän muutta mutkitta mennä hänen luokseen.

Ja jälleen valtasi hänet ankara väristys ja mielessään kuvitellen Florea makaamassa vuoteellansa vaipui hän ankarasti nyyhkyttäen takaisin maahan. Voi, hän oli tahtonut tappaa hänet!

Hän oli tukehtumaisillansa kuoliaaksi ajatellessaan, että jos hän nyt menisi kotiin, syöksyisi hän sisään ja tappaisi hänet hänen vuoteeseensa. Mitä se teki, ett'ei hänellä ollut mitään asetta; hän tunsu, että petoeläimen vaisto ja halu kostaa vanhoja vääryyksiä pakoittaisi hänet vastoin tahtoansa työntämään oven auki ja kuristamaan hänet.

Ei, ei! mieluummin kuljeskelisi hän yön kedolla, eikä palaisi sinne!

Hän syöksyi ylös ja pakeni uudelleen.

Puolen tunnin ajan kiiti hän edestakaisin kedolla, kuin olisivat häntä kannustaneet kaikkien kauhujen irtipäästetyt kahlekoirat. Mäkiä ylös ja alas ahtaisiin alhoihin. Perätysten tapasi hän pari puroa: hän kahlasi niiden yli ja kastui vyötäisiinsä saakka. Pensaikko, joka sulki häneltä tien, saattoi hänet raivoon. Hänen ainoana ajatuksenaan oli päästä yhä kauemmaksi, paeta itseänsä, tuota toista, villipetoa, jonka hän tunsu sisällänsä raivoavan. Mutta se rupesi pääsemään hänestä voitolle, se riensi yhtä nopeasti. Seitsemän kuukautta sitten luuli hän saaneensa sen karkoitetuksi ja oli uudelleen alkanut tuntea itsensä toiseksi ihmiseksi. Ja nyt täytyi hänen alottaa uudestaan, täytyi taistella itseänsä kanssa, jott'ei heittäytyisi ensimmäisen naisen kimppuun, minkä sattumalta tapaisi.

Syvä hiljaisuus ja avara yksinäisyys rauhoittivat häntä kuitenkin hiukan, ja hän vaipui unelmoimaan hiljaisesta ja yksinäisestä elämästä, sellaisesta kuin esim. tässä autiossa seudussa, missä hän voisi kulkea kulkemistansa, tapaamatta ainoatakaan ihmistä.

Hän lienee tietämättään kääntynyt ympäri, sillä hän saapui nyt radalle toiselta puolelta, kuljettuaan suuren puoliympyrän pensaskasvuisten kukkulain joukossa tunnelin yläpuolella. Hän kääntyi ympäri harmissansa ja peljäten taas kohtaavansa ihmisiä. Koettaessaan sitten kiertää erään kukkulan taitse, kulki hän harhaan, eikä tuntenut itseänsä ennen kun rautatien säleaidan luona, juuri siinä, missä rata tuli ulos tunnelista ja lähellä

niittyä, jolla hän vast'ikään oli vaikeroinut. Siinä seisoi hän nyt voitettuna, kun aluksi heikko, mutta sitten sekunnin kuluttua kasvava kohina maan sisuksista tulevasta junasta naulitsi hänet paikalleen. Se oli Havreen menevä pikajuna, joka oli lähtenyt Pariisista kuusi ja kolmekymmentä, ja joka kulki tästä ohitse yhdeksän ja kaksikymmentä viisi, se oli sama juna, jota hän tavallisesti kuljetti joka toinen päivä.

Jacques näki aluksi tunnelin mustan kidan käyvän valoisaksi kuin uuninsuu, kun puut syttyvät tuleen. Nyt tuli veturi kovasti jyristen ja sen suuresta, ympyriäisestä silmästä, etupuolella olevasta lyhdystä, lankesi häikäisevä valo yli kentän ja pitkin raiteita syttyi pitkä kaksoisrivi tulenliekkejä. Mutta tuo kaikki vaikutti salamankaltaisen ilmiön tavoin: vaunut tulivat heti jäljestä voimakkaasti valaistuine akkunoineen ja täyteen ahdettuine vaunuineen ja kiitivät ohi niin huimaavalla vauhdilla, että silmä oli epävarma siitä, mitä se todellisuudessa oli saanut nähdä.

Mutta vaikka tuota kaikkea ei kestänyt enempää kuin neljäsosa sekuntia, huomasi kuitenkin Jacques varsin hyvin erään valaistun vaununakkunan lävitse, kuinka muuan mies oli kaatanut toisen kumoon ja pisti häntä puukolla kurkkuun, jolla aikaa musta ainejoukkio, kentiesi joku kolmas henkilö, mutta mahdollisesti myöskin joitakuuta alasromahtaneita matkakapineita, makasi raskaasti murhatun suonenedon tapaisesti koukistuneiden jalkojen päällä. Juna oli kadonnut Croix-de-Maufraisiin päin ja siitä näkyi pimeässä ainoastaan

kolme takana olevaa lyhtyä, punainen kolmikas.

Kuin kiinninaulattuna paikalleen seurasi nuori mies katseellansa junaa, jyrinän häipyessä seudun syvään rauhaan. Olikohan hän nähnyt oikein? Hän oli epävarma eikä voinut enään väittää todelliseksi tätä näkyä, joka oli tullut ja mennyt kuin salama. Ei ainoakaan kasvojenpiirre tämän murhanäytelmän molemmista näyttelijöistä elänyt hänen mielessään. Tuo musta esine oli varmaankin matkahuopa, joka oli pudonnut uhrin päälle. Aluksi oli hän kuitenkin luullut eroittavansa hienot, kalpeat kasvot paksun, hajallaan olevan hiuskasan alta. Mutta tuo kaikki meni sekaisin ja haihtui kuin unessa. Silmänräpäyksen näyttäytyivät vielä samat, mutta katosivat sitten ainiaaksi. Varmaankin oli se pelkkää mielikuvitusta. Ja kaikki tämä jähmetytti häntä ja näytti hänestä niin tavattoman omituiselta, että hän lopulta uskoi sen olleen harhanäyn, minkä hänen vast'ikään kärsimänsä hirveä taudinpuuska oli synnyttänyt.

Jacques kuljeskeli vielä lähes tunnin vaipuneena sekanaisiin unelmiinsa. Hän oli aivan masentunut; ja kuumetta oli seurannut kova sisällinen kylmyys. Vastoin aikomustansa palasi hän vihdoon Croix-de-Maufraniin päin. Saavuttuaan takaisin Misardin tuvalle, sanoi hän itsekseen, ei hän menisi sisälle, vaan nukkuisi tuvan toisen päädyn luona olevassa vähäisessä vajassa. Mutta valoviiru tunkeutui esiin oven alta ja hän työnsi koneenomaisesti oven auki, mutta kynnyksellä pidätti hänet odottamaton näky, joka hänelle silloin näyttäytyi.

Misard oli siirtänyt voiruukun nurkkaan ja ryömi nyt

pitkin permantoa, lampun valossa tunnustellen seinää kevyillä koputuksilla. Kuullessaan kolinaa ovelta, nousi hän ylös, mutta ei näyttänyt vähintäkään hämmästyneeltä ja sanoi, kuin olisi se ollut luonnollisin asia maailmassa:

– Tulitikut ovat pudonneet permannelle.

Ja asetettuaan voiruukun paikoilleensa, lisäsi hän:

– Olen ollut noutamassa lyhtyäni, sillä minä huomasin äsken paluumatkalla ollessani, että radalla makaa joku... Otaksuttavasti on se joku kuollut.

Jacques, joka aluksi oli joutunut hämilleen ajatellessaan Misardin etsivän Phasie tädin rahoja ja siten saanut epäilyksensä eukon väitteiden suhteen muuttumaan varmuudeksi, tuli niin liikutetuksi tästä ruumiin löytämisestä koskevasta uutisesta, että unhoitti sen toisen murhenäytelmän, jota näyteltiin tässä yksinäisessä tuvassa. Kohtaus vaunussa, pikainen kuvaelma miehestä, joka murhasi toisen, esiintyi jälleen salaman nopeudella.

– Mies radalla! Missä sitten? kysyi hän ja kalpeni.

Misard oli juuri kertomaisillaan, että hän oli reivillä saanut kaksi ankeriaista ja että hänellä oli ollut kova kiire tulla kotiin pannakseen ne piiloon. Mutta eihän hänen tarvinnut ottaa tuollaista poikaa uskoaksensa. Hän teki sen vuoksi epämääräisen eleen ja vastasi ainoastaan:

– Se on tuolla päin – taitaa olla viidensadan metrin päässä.

Saadanhän katsoa.

Samassa silmänräpäyksessä Jacques kuuli jotakin

mätkähtävän yläpuolellansa ja säpsähti peljästyksestä.

– Ei se mitään ole, sanoi ukko, Flore siellä vaan liikuskelee.

Ja Jacques kuuli nyt todellakin, kuinka tyttö laski molemmat paljaat jalkansa lattialle. Hän oli varmaankin odottanut Jacquesia ja raotti itse ovea kuunnellaksensa.

– Minä tulen mukananne, sanoi Jacques. Oletteko varma siitä, että hän on kuollut.

– Olen, siltä se näytti. Mutta saadaanhan katsoa tarkemmin lyhdyn valossa.

– No, mitä te siitä arvelette? Se on kai tapaturma?

– Se on mahdollista. Se on kentiesi joku iloinen sielu, jonka yli on ajettu, taikka joku matkustaja, joka on hypännyt pois junasta.

Jacques vapisi.

– Kiiruhtakaa! Kiiruhtakaa!

Ei milloinkaan ollut häntä vallannut noin kuumeinen kiihko ottaa selko jostakin asiasta. Sillä välin kun Misard, ilmaisematta mitään mielenliikutusta, valaisi rataa lyhdyllä, oli hän suutuksissaan hänen hitautensa johdosta ja juoksi edellä, juuri kuin olisi häntä kannustanut ruumiillinen himo, sama sisällinen tuli, joka kohtaamisen hetkellä jouduttaa rakastuneiden askeleita. Hän pelkäsi sitä, mikä häntä odotti ja kiiti kuitenkin sinne, jännittäen kaikki lihaksensa. Perille päästyään, kun hän oli syöksymäisillään alaspäin kulkevan radan lähellä olevaa mustaa kasaa vastaan, jäi hän siihen seisomaan kuin kiinninaulattuna ja vapisi kiireestä kantapäähän saakka. Ja tuskastuneena siitä, ett'ei voinut nähdä mitään selvästi, alkoi hän

kiroilla tuota toista, joka oli niin hidastuokkeinen ja jolla oli vielä neljättäkymmentä askelta kuljettavana.

– Mutta, Jumalan tähden, tulkaa nyt jo!

Jos hän olisi hengissä, voitaisiin häntä auttaa.

Misard tulla kuhnusteli hiljakseen eteenpäin. Lyhdyllä valaistuaan ruumista sanoi hän:

– Joutavia! Hän on saanut kylliksensä.

Kuolleen oli varmaankin vaunu työntänyt kumoon ja oli hän langennut kasvoillensa maahan korkeitansa puolen metrin päähän radasta. Päästä näkyi ainoastaan sileä, valkoinen hiuskiehkura. Jalat olivat harallaan ja oikea käsivarsi oli kuin irtireväistynä, kun taas vasen oli rinnan alle taivutettuna. Hän oli hyvässä puvussa ja hänen yllään oli suuri, sinisestä verasta tehty päällystakki, upeat jalkineet ja hienot alusvaatteet. Ruumiissa ei näkynyt mitään ruhjevammoja, mutta kaulasta oli juossut runsaasti verta, joka oli tahrannut paidanrintamuksen.

– Se on hieno herra, joka on saanut kaikki mitä hän tarvitsee, virkkoi Misard tynesti, tutkittuaan ruumista ääneti muutamia sekunteja.

Hän kääntyi sitten Jacquesiin, joka seiso i siinä töllöttäen ja liikkumatonna.

– Häneen ei saa koskea; se on kielletty... Jääkää tänne vartioimaan siksi aikaa, kun minä menen ilmoittamaan asiasta Barentinin asemapäällikölle.

Hän nosti lyhdyn ylös ja katsoi erästä ratapylvästä.

– Se on aivan pylvään n: o 153 luona.

Hän asetti lyhdyn maahan ruumiin viereen ja läksi sitten hitaasti matkaansa.

Jacques, joka nyt oli yksinensä, ei liikahtanut paikaltaan ja tuijotti yhä tähän liikkumattomaan, kokoonlyyhistyneeseen kasaan, joka muuttui hyvin epäselvän näköiseksi tuossa maasta lähtevässä epämääräisessä valossa. Se levottomuus, joka oli jouduttanut hänen askeleitansa, ja se kamala vetovoima, joka pidätti häntä tuossa, kohdistui tähän terävään, koko hänen olemuksestaan esiinsukeltavaan ajatukseen: hän, tuo toinen mies, jonka hän oli luullut näkevänsä veitsi kädessä, hän oli uskaltanut! Hän oli toteuttanut toivomuksensa, hän oli tappanut! Oi, kunpa ei hänkään olisi pelkuri, vaan vihdoinkin tyydyttäisi haluansa, pistäisi puukolla sen sijaan, kymmenen vuotta kiusaantuu samasta himosta!

Hän tunsi kiihkeästi halveksivansa itseään ja ihailevan tuota toista ja tunsi varsinkin tarvetta katsella sitä, sammumatonta janoa katsella kyllikseen tätä ihmisriepua, tätä rikottua nukkea, joksi puukonpisto oli muuttanut ihmisen. Tuo toinen oli suorittanut sen, josta hän uneksi!

Jos hän tappaisi, näyttäisi se tuollaiselta maassa. Hänen sydämensä tykytti, niin että se oli halkeamaisillaan, hänen murhanhimoansa ärsytti yhä enemmän tämän traagillisen kuoleman näkeminen. Hän astui askeleen eteenpäin ja tuli vielä lähemmäksi, kuin hermosairas lapsi, joka kauhuun tutustuu. Niin, hänkin uskaltaisi, kun hänen vuoronsa tulisi!

Mutta hänen takaansa kuuluva jyrinä pakoitti hänet nyt

hyppäämään syrjään. Sieltä tuli juna, ja hän oli ollut niin vaipunut ajatuksiinsa, ett'ei edes ollut kuullut sitä, ja se oli ollut ajamaisillaan hänen ylitsensä. Vasta veturin aikaansaama hirveä ilmanveto oli varoittanut häntä. Juna kulki ohitse kuin myrskytuuli, pauhaten, savuten ja liekiten. Tässäkin junassa oli paljon väkeä ja matkustajia tulvi edelleenkin Havreen seuraavan päivän juhlan johdosta. Muuan lapsi painoi nenäänsä ruutua vastaan ja tirkisteli pimeälle kentälle, mieskasvoja vilahteli ohitse, kun taas eräs nuori nainen veti ruudun alas ja heitti ulos paperin, jossa oli voi- ja sokeripilkkuja. Juna oli jo etäällä, välittämättä tästä ruumiista, johon se oli melkein hipaissut pyörillänsä. Ja ruumis makasi tuossa edelleenkin kasvoillansa lyhdystä lähtevässä himmeässä valossa ja yön kolkossa rauhassa.

Silloin sai Jacques halun katsoa haavaa yksin ollessansa. Mutta ajatus, että se kentiesi näkyisi, jos hän olisi koskettanut päätä, saattoi hänet levottomaksi ja ehkäisi häntä. Hän oli laskenut, että Misard tuskin voisi palata asemapäällikön seurassa ennen kuin kolmen neljännestunnin kuluttua: Ja hän antoi minuuttien kuluja ja ajatteli, että Misardkin, joka oli niin hidas ja tyyni, uskalsi ja mitä levollisimman näköisenä otti ihmisiä hengiltä myrkyllä. Tappaminen oli siis hyvin helppoa? Kaikki ihmiset tappoivat.

Hän meni nyt lähemmäksi. Ajatus katsoa haavaa kiihdytti häntä niin, että koko hänen ruumistansa poltti. Siinä olisi jotakin nähtävää, kuinka se oli tapahtunut ja mitä oli vuotanut, ja katsella tuota punaista läpeä. Jos hän laskisi pään

tarkoin takaisin, niin ei kukaan sitä huomaisi. Mutta hänen epäröimisensä takana piilohtelihe toinen pelko, jota hän ei edes tunnustanut itselleenkaan, nimittäin itse verta kohtaan. Aina ja kaikkialla heräsi hänessä pelko samaan aikaan kuin himokin. Neljännestunti oli hänen vielä oltava yksinään ja hän oli juuri päättänyt sen tehdä, kun hänet peljästytti sivultapäin kuuluva hiljainen töminä.

Flore seiso siinä ja tuijotti kuten hänkin. Hän oli aina utelias näkemään onnettomuudentapauksia. Jos saatiin tietää, että juna oli murskannut eläimen taikka ajanut ihmisen yli, voitiin olla varmoja siitä, että hän heti lähtisi sinne. Hän oli jälleen pukeutunut ja tahtoi nähdä kuolleen. Luotuaan ensimmäisen silmäyksen, ei hän ollenkaan epäröinnyt. Hän kumartui alas, otti lyhdyn toiseen käteensä ja tarttui toisella päähän, kääntäen sen ylöspäin.

– Ole varuillasi, se on kiellettyä, mutisi Jacques.

Mutta tyttö kohautti olkapäitensä ja valaisi lyhdyllä päätä; se oli ukonpää, jossa oli suuri nenä ja avoimet suuret siniset silmät. Leuvan alla ammotti ruma haava, puhki kurkun pistetyn syvän kolon suulla, kuin olisi haavaa nirhattu puukolla. Rintamuksen koko oikea puoli oli veren tahraama. Vasemmalla puolella päällystakin napinreijässä oli komentajan ruusuke, joka näytti verihyydepilkulta.

Floreilta pääsi hiljainen hämmästyksen huuto.

– Ah, kas ukkoa!

Jacques, joka oli kumartunut eteenpäin kuten hänkin,

tuli nyt paremmin nähdäkseen lähemmäksi ja sattui silloin hiuksillaan hipaisemaan hänen hiuksiansa. Hän aukoi suutansa niin innokkaasti, että oli tukehtumaisillaan. Tietämättään toisteli hän:

– Ukko... Ukko...

– Niin, ukko Grandmorin – presidentti.

Vielä hetkisen tarkasteli Flore noita kalpeita kasvoja vääristyneine suineen ja suurine, peljästyneine silmineen. Sitten laski hän pään, johon jo oli tullut kuolon jäykkyys, alas raiteelle, jolloin haava meni umpeen.

– Nyt on tyttöjen narrailemisesta tullut loppu, jatkoi hän hiljemmin. Se on tapahtunut jonkin sellaisen asian vuoksi... Oi, Louise! Se on vallan oikein tuolle sialle!

Syntyi pitkä vaitiolo. Flore asetti lyhdyn paikoilleen ja odotti, varkain katsellen Jacquesia, joka ruumiin toisella puolella seiso liikukumattomana ja aivan menehtyneenä siitä, mitä vast'ikään oli nähnyt. Kello oli nyt otaksuttavasti vähää vaille yksitoista. Häntä hävetti se, mikä ennen oli tapahtunut heidän välillään ja sen vuoksi oli hänen vaikea katkaista hiljaisuutta. Mutta nyt kului ääniä. Tulossa oli isä asemapäällikön kera ja kun Flore ei tahtonut, että hänet nähtäisiin, päätti hän tehdä Jacquesille kysymyksen:

– Etkö makaa tänä yönä meidän luonamme?

Mies vapisi ja silmänräpäyksen näytti häntä liikuttavan sisällinen taistelu. Sitten vastasi hän epätoivoisella ponnistuksella:

– En, en.

Tyttö ei tehnyt mitään elettä, mutta tavassa, millä hänen voimakkaat käsivartensa riippuivat alas, oli niin paljon surua.

Ikäänkuin pyytääkseen anteeksi ennen tekemäänsä vastarintaa, kysyi hän silloin hyvin myöntäväisesti:

– Et siis enään palaa meidän luoksemme, en siis enää saa sinua nähdä?

– Et, et.

Äänet lähenivät ja koettamatta puristaa Jacquesin kättä, koska tämä näytti tahallansa antavan ruumiin eroittaa heitä, ja edes lausumatta miehelle jäähyväisiä lapsuudenaikuisella tuttavallisella, toverillisella tavallaan, meni hän nyt tiehensä ja katosi pimeään, korisevin ja raskain hengähdyksin, kuin olisi hän tukahuttanut nyyhkytyksiä.

Asemapäällikkö tuli nyt sinne Misardin ja kahden asemamiehen seurassa. Hänkin todisti, että se aivan oikein oli presidentti Grandmorin, jonka hän tunsi, koska tämä astui junasta hänen asemallaan joka kerta kun hän kävi sisarensa, rouva Bonnehonin luona Doinvillessä. Ruumis sai jäädä paikoilleen, ja hän peitti sen vain viitalla, jonka toinen miehistä oli tuonut mukanaan. Eräs virkamies oli Barentinissa astunut yhdentoista junaan ilmoittaakseen asiasta Rouenin keisarilliselle prokuraattorille. Mutta tätä ei voitaisi odottaa saapuvaksi ennen kello viittä tai kuutta aamulla, jolloin hän toisi mukanaan sekä tutkintotuomarin ja tuomio-istuimen sihteerin että lääkärin. Sen jälkeen asemapäällikkö antoi käskyn, että

miehet yöllä vuorottelisivat, niin että toinen aina seisoisi lyhty kädessä ruumista vartioimassa.

Jacques viipyi siellä kotvasen, ennen kun saattoi lähteä etsimään itsellen yösijaa jostakin Barentinin aseman lähellä sijaitsevasta vajasta, josta hän palaisi Havreen vasta kahtakymmentä yli seitsemän. Mutta sitten tuli hän ajatelleeksi odotettua tutkintotuomaria ja kävi levottomaksi, juurikuin olisi ollut osallinen rikokseen. Kertoisiko hän mitä oli luullut nähneensä pikajunan kulkiessa ohi...? Ensin päätti hän puhua, koska hänellä oikeastaan ei ollut mitään pelättävänä. Muuten, eihän hän saattanut olla epätietoinen velvollisuudestaan. Mutta sitten hän kysyi itseltänsä, mitä se hyödyttäisi; eihän hän voisi esittää ainoatakaan ratkaisevaa todistusta tai uskaltaisi väittää mitään varmaa murhaajasta. Olisi tyhmyyttä sekaantua siihen ja hän tuhlaisi vaan aikaa ja hankkisi itselleen mielenliikutuksia hyödyttämättä sillä ketään. Ei, ei, hän ei sanoisi mitään!

Hän läksi vihdoin pois, mutta kääntyi kahdesti ympäri ja katseli sitä tummaa kohopaikkaa, minkä ruumis muodosti maahan keltaisessa lyhtyvalossa. Ankarampi kylmyys valahti nyt usvaiselta taivaalta alas lohduttomaan erämaahan ja laihoihin mäkiin. Toisia junia oli kulkenut ohi, niiden joukossa hyvin pitkä Pariisiin menevä. Taipumattomasti kuljetti niitä niiden koneellinen voima toisiaan vastaan ja ne kiitivät etäistä päämääräänsä, tulevaisuutta kohden, huomaamatta, että ne olivat koskettamaisillaan tämän miehen puoliksi irtileikattua päätä, tämän miehen, jonka toinen mies oli murhannut.

III

Seuraavana päivänä, joka oli sunnuntai, oli kello lyönyt viisi Havren kaikissa torneissa, kun Roubaud tuli alas junasillalle, ryhtyäkseen virkatoimitukseen. Oli vielä pimeä, mutta merituulen voima oli kasvanut ja se alkoi loitontaa pilviä, jotka ryhmittivät kukkuloiden yläpuolelle Sainte-Adressesta Tourvillen linnoitukseen asti. Satamansuusta länteenpäin alkoi päivä valjeta ja tähdet häipyä taivaalta. Pengermällä yhä paloivat kaasuliekit kalpeavaloisina kosteassa aamukylmässä. Ensimmäistä Montivilliersiin menevää junaa parhaillaan pantiin kuntoon erään alipäällikön johdolla joka oli yöpalveluksessa. Odotussalin ovia ei vielä oltu avattu ja asemalaiturit olivat tyhjinä, kun kankeaksi paleltunut asema jälleen heräsi.

Tullessaan ulos odotussalien yläpuolella sijaitsevasta asunnostaan, Roubaud kohtasi rahastonhoitajan vaimon, rouva Lebleun, joka seisoi hiljaa yhteisessä käytävässä, jonka varrella virkamiesten asunnot sijaitsivat. Hän oli useamman viikon ajan noussut öisin vakoilemaan konttoristia, neiti Guichonia, jonka hän epäili olevan lemmensuhteissa asemapäällikön, herra Dabadien, kanssa. Mutta sittenkään ei hän ollut saanut ilmi mitään, ei niin hiventäkään. Nyt tuli hänelle kova kiire huoneisiinsa, mutta hän oli niinä kolmena sekuntina, mitkä Roubaud tarvitsi avatakseen ja sulkeakseen ovensa, suureksi ihmekseen ehtinyt huomata, että kaunis Séverine rouva, jolla

muuten oli tapana maata ja kiskotella aina yhdeksään saakka, jo oli ylhäällä ja istui ruokasalissa, puettuna, suittuna ja kengät jalassa.

Niinpä herättikin hän heti miehensä, Lebleun, ilmoittaakseen tästä merkellisestä seikasta. Edellisenä iltana eivät Lebleun puoliset olleet tahtoneet mennä makuulle, ennen kun pikajuna oli tullut Pariisista viittä yli yksitoista, koska he paloivat uteliaisuudesta saada tietää, mitenkä juttu aliprefektin kanssa oli päättynyt. Mutta he eivät olleet voineet huomata mitään Roubaudista, jonka ulkomuoto oli sama kuin tavallisesti, ja he olivat turhaan kuunnelleet aina puoliyöhön saakka, kuulematta mitään naapureiltaan, jotka luultavasti olivat heti vaipuneet sikeään uneen. Mutta kaiketikaan ei tulos ollut hyvä, sillä muuten ei Séverine olisi noussut niin varhain. Kun rahastonhoitaja kysyi miltä hän oli näyttänyt, niin hänen vaimonsa koetti häntä kuvailla: hän oli ollut hyvin kalpea ja tuijottanut jäykästi suurilla, loistavilla, mustan tukan alta näkyvillä sinisilmillänsä; hän ei ollut tehnyt pienintäkään liikettä ja oli näyttänyt unissakävijältä. Päivemmällä kyllä saataisiin tietää, mitenkä asian laita oikeastaan oli.

Alhaalla junasillalla Roubaud kohtasi toverinsa Moulinin, joka oli ollut yöpalveluksessa, ja ryhtyi nyt toimeen, mutta tämä käveli muutamia minutteja hänen kanssansa, jutteli ja ilmoitti hänelle monenmoista hyvää, mikä oli eilisestä lähtien tapahtunut: muutamat irtolaiset oli yllätetty, kun he olivat koettaneet hiipiä vartijahuoneeseen, kolme asemamiestä oli

saanut nuhteita tottelemattomuudesta; eräs kytkye oli rikkunut Montvilliersiin menevää junaa pantaessa kuntoon.

Roubaud kuunteli häntä ääneti ja tyyneenä ja oli ainoastaan hiukan kalpea, mikä luultavasti johtui siitä, että hän oli vielä vähän väsynyt, minkä seikan silmiä ympäröivät siniset renkaatkin ilmaisivat: Kun hänen toverinsa oli herennyt juttelemasta, näytti kuitenkin siltä, kuin olisi hän tahtonut tehdä hänelle erään kysymyksen, kuin olisi hän odottanut saavansa kuulla muistakin tapahtumista. Mutta kun mitään muuta ei kuulunut, painoi hän päänsä alas ja katseli hetkisen maahan.

Kävellessään asemalaiturilla oli hän saapunut sen avonaisen hallin toiseen päähän, jonka oikealla puolella oli talli niitä vaunuja varten, jotka olivat tulleet edellisenä iltana ja joiden oli määrä seurata seuraavan päivän junia. Hän kohotti päätänsä ja kiinnitti katseensa erääseen ensi luokan vaunuun, Numeroltaan 293, johon muuan kaasuliekki loi liehuvaa valoansa, kun Moulin huudahti:

– Ah, minä unhoitin...

Puna kohosi Roubaudin kalpeille kasvoille, eikä hän voinut olla hiukan säpsähtämättä.

– Minä unhoitin sen, toisti Moulin. Tätä vaunua ei saa lähettää menemään; älkää ottako sitä pikajunaan neljäkymmentä yli kuusi nyt aamulla.

Syntyi lyhyt vaitiolo, mutta Roubaud kysyi äänellä, joka kuulosti aivan luonnolliselta:

– Minkä vuoksi?

– Yksi vaunu on tilattu tämän iltaisesta pikajunasta, eikä ole varmaa, että toinen sellainen saapuu päivän kuluessa.

Roubaud katseli häntä edelleenkin lujin katsein ja vastasi:

– Niinpä niinkin.

Mutta hän tuli ajatelleeksi jotakin muuta ja joutui äkisti pois suunniltaan inhosta.

– Onpa oikein inhottavaa, kuinka he laiminlyövät puhdistamisen!

Vaunu näyttää siltä kuin ei sitä olisi puhdistettu kahdeksaan päivään.

– Niin, vastasi Moulin, kun jokin juna saapuu yhdentoista jälkeen, ei miehiä uskalleta laskea sinne riepuinensa. Se saa riittää, että he kulkevat vaunujen läpi. Tässä muuanna iltana he unhoittivat erään matkustajan, joka nukkui penkillä, eikä herännyt ennen kun seuraavana aamuna.

Haukotusta pidättäen sanoi hän nyt menevänsä makuulle. Mutta ollessaan jo menossa, palasi hän kovasti uteliaana.

– No, teidän ja aliprefektin välinen asia on kai nyt lopussa?

– On, on, minä olen hyvin tyytyväinen matkaani.

– Sepä hyvä... Ja muistakaa nyt kaikin mokomin, ett'ei 293 saa lähteä.

Jäätyänsä yksin asemalaiturille, Roubaud hitaasti palasi odottavan, Montvilliersiin lähtevän junan luokse. Odotussalien ovet oli nyt avattu ja harvalukuiset matkustajat alkoivat saapua: muutamia metsästäjiä koirineen, pari kolme pikkukauppiasta perheineen, jotka aikoivat sunnuntaina nauttia vapaudestansa,

y.m. Sitten kun tämä päivän ensimmäinen juna oli lähtenyt, ei ollut aikaa hukattavana, vaan täytyi hänen viipymättä pitää huolta siitä, että Roueniin ja Pariisiin menevä sekajuna viisi ja neljäkymmentäviisi pantiin kuntoon. Näin varhain aamulla ei asemamiehistö ollut täysilukuinen, minkä vuoksi virantoimituksessa olevan alipäällikön täytyi toimittaa ja ajatella varsin erilaisia asioita. Valvottuaan kunkin vaunun ottamista vaunutallista ja työntämistä eteenpäin, minkä junasillalla olevat miehet tekivät, täytyi hänen pikimmältään pistäytyä silmäämässä pilettien myyntiä ja matkatavaroiden leimaamista. Muutamien sotamiesten ja erään virkamiehen välillä syntyi riita, jota hänen täytyi välittää. Puolen tunnin ajan täytyi hänen nyt, jääkylmälle viimalle alttiina ja noiden viluisten, vielä tuskin heränneiden, pimeyden, tyrkkäysten ja tungoksen takia pahatuulisten matkustajain ympäröimänä, tehdä työtä kahden puolesta, ollenkaan ajattelematta itseänsä.

Sitten kun asema sekajunan lähdettyä oli tyhjentynyt, läksi hän kiireesti vaihteen luo, tullakseen vakuutetuksi siitä, että siellä kaikki oli kunnossa, sillä juuri nyt tuli suoraan Pariisista eräs toinen juna, joka oli myöhästynyt. Hän riensi takaisin, valvoakseen matkustajien vaunuista astumista ja odotti kunnes he olivat jättäneet pilettinsä ja sijoittuneet hotelliomnibuksiin, jotka tässä tilaisuudessa odottivat pengermällä, ainoastaan yksinkertaisen aidan erottamina radasta. Ja vasta nyt, kun ratapiha taas oli tullut autioksi ja äänettömäksi, saattoi hän hengähtää.

Kello löi kuusi. Roubaud kulki hitaasti ulos tuosta katoksella varustetusta hallista. Sen edustalla, vapaassa ilmassa, nosti hän päänsä pystyyn ja veti henkeänsä, nähdessään että päivä vihdoinkin alkoi koittaa. Satamansuusta puhaltava tuuli oli täydellisesti karkoittanut usvat ja aamu oli kirkas ja kaunis. Hän saattoi nähdä rannikon Ingouvillestä pohjoiseen aina hautausmaalla oleviin puihin saakka sinipunervana viiruna kuvautuvan vaalenevalle taivaalle. Kääntyen sitten etelään ja itään hän huomasi meren yläpuolella viimeiset tähteet kevyistä, valkoisista pilvistä, jotka purjehtivat hitaasti eteenpäin kuin laivasto, samaan aikaan kun koko itä Seinen suunnattoman suun yläpuolella alkoi hehkua kohta nousevan auringon kultaamana.

Konemaisesti hän riisui kullalla kirjaellun hattunsa, jäähdyttääksensä otsansa aamun viileässä ilmassa. Kun hän näki tämän niin tutun näköpiirin ja tuon laajan asema-alueen, joka oli suuri kuin kokonainen kaupunki, tullessa vasemmalla kädellä, sitten veturitallin ja oikealla tavaratoimiston, näkyi se rauhoittavan häntä ja palauttavan hänet alituisen samanlaisen päivätyön rauhaan. Muurin yläpuolella Rue Charles-Laffetten puolella savusivat tehtaiden savupiiput ja näkyivät nuotavattomat hiilivarastot pitkin Vaubanin laivaveistämöä. Toisista laivaveistämöistä kuului jo hälinää. Tavarajunien vihellykset, tuulen sinne kuljettamien aaltojen pauhina ja suolaisuus, käänsivät hänen ajatuksensa päivän juhlaan, laivaan, joka laskettaisiin vesille, ja väentungokseen, mikä silloin syntyisi.

Kun Roubaud palasi avonaiseen halliin, tapasi hän miehistön

panemassa kuntoon pikajunaa 6,40, ja kun hän luuli heidän aikovan työntää esille 293:n, katosi raittiin aamun antama tyyneys kokonaan ja hän ärjäsi vihastuneena:

– Älkää hitossa ottako sitä vaunua! Antakaa sen olla paikoillaan; sitä ei käytetä ennenkun illalla.

Esimies selitti, että vaunua oli työnnetty ainoastaan, jotta saataisiin toinen, takana ollut, esille. Mutta hillittömässä suuttumuksessaan hän ei kuullut, mitä mies sanoi.

– Kirottut pölkkypäät, onhan teille sanottu, että ette saa koskea siihen.

Kun hän vihdoinkin käsitti mistä oli kysymys, pysyi hän kuitenkin raivostuneena ja alkoi moittia tuota epämukavaa ratapihaa, jossa ei voitu edes vaunua kääntää. Asema, joka oli linjan vanhimpia, oli todellakin liian pieni, eikä se vanhoine puisine vaunutalleineen, puusta ja sinkistä rakennettuine pieniruutuisine junasiltoineen, sekä autioine ja synkkine rakennuksineen, joissa oli halkeamia kaikkialla, ollut kylliksi arvokas Havrelle.

– Se on hävytöntä, enkä minä voi käsittää miksi ei yhtiö, aikoja sitten ole hajotuttanut sitä maan tasalle.

Miehet katselivat häntä ihmetellen, kuullessaan hänen, joka muuten piti kurista niin tarkkaa lukua, puhuvan noin vapaasti. Hän huomasi sen ja vaikenä äkisti sekä jatkoi äänetönnä ja jäykkänä työn valvomista. Tuolle matalalle otsalle ilmaantui tyytymättömyyden rypy, kun taas hänen pyöreiltä tummanpunaisilta kasvoiltaan näkyi tahdonlujuus.

Tämän jälkeen sai Roubaud takaisin koko kylmäverisyytensä. Hän piti sängen tarkkaa huolta pikajunasta ja tarkasti pienimmätkin yksityiskohdat. Vaunujen yhteenkytkemiset, mitkä hän katsoi taitamattomasti tehdyiksi, täytyi tehdä uudestaan, hänen valvonnallaan. Eräs rouva molempine tyttärineen, jotka seurustelivat hänen vaimonsa kanssa, pyysivät hänen apuaan, saadakseen paikat naistenvaunussa. Ennen kun hän sitten antoi lähtömerkin, tarkasti hän vieläkin oliko juna asianmukaisessa kunnossa; seurasi hän sitä kauvan sellaisen miehen valvovalla katseella, jonka pieninkin tarkkaamattomuus voi maksaa ihmishenkiä.

Kohta sen jälkeen täytyi hänen kulkea radan poikki vastaanottamaan Rouenista tulevaa junaa joka juuri nyt saapui asemalle. Tässä oli muuan postivirkamies, jonka kanssa hänen oli tapana joka päivä keskustella. Tuona muuten niin tarkoin virantoimitukseen käytettävänä aamuna oli Roubaudilla nyt lyhyt lepoaika, lähes neljännestunti, jonka kuluessa hän saattoi levätä, milloin ei mikään välittömästi vaatinut hänen virantoimitustaan. Ja tänä aamuna kuten tavallista pyöräytti hän paperossin ja jutteli sängen iloisesti.

Oli tullut valoisampaa ja kaasulyhdyt oli vastikään sammutettu junasillalta. Katossa olevat ruudut olivat niin pienet ja kurjat, että harmaa auer vallitsi siellä vielä mutta ulkopuolella, suurella taivaslaella, jota kohden halli avautui, leimusivat jo auringonsäteet. Koko taivaanranta purppuroitui. Ja tämän kauniin talviaamun puhtaassa ilmassa näkyivät kaikki

esineet selvästi ja tarkasti.

Kello kahdeksalta aamulla oli asemapäälliköllä, herra Dabadiella, tapana tulla alas vastaanottamaan alipäällikkönsä tiedonannot. Dabadie oli kaunis, hyvin ruskeahiveinen mies, jolla oli hyvä ryhti: hänen esiintymistavassaan oli jotakin, mikä muistuttaa suuresta kauppiasta, joka kokonaan antautuu asioimistehtäviinsä. Hän ei suurestikaan harrastanut matkustajaliikennettä, vaan harjoitti etenkin laivaveistämöliikettä, tuota suunnatonta välikauppaliikennettä, ja oli alituisissa tekemisissä Havren ja koko maailman korkeamman kauppamaailman kanssa.

Tänään oli hän myöhästynyt ja Roubaud oli jo kaksi kertaa avannut hänen huoneensa oven tapaamatta häntä siellä, ja posti oli pöydällä avaamattomana. Roubaudin katse lankesi sattumalta kirjeiden välissä olevaan sähkösanomaan. Kuin lumouksen pidättämänä hän ei lähtenyt ovelta ja kääntyi tietämättään ympäri, salaa vilkaisten pöydälle. Herra Dabadie tuli vihdoinkin kymmenen minuuttia yli kahdeksan. Roubaud istuutui, mutta ei sanonut mitään, antaakseen hänelle tilaisuutta avata sähkösanoman. Mutta hänen päällikkönsä ei pitänyt kiirettä ja tahtoi olla hyväntahtoinen alaisellensa, jota hän piti suuressa arvossa.

– Kävikö kaikki hyvin Pariisissa?

– Kyllä, kiitos.

Hän oli vihdoinkin avannut sähkösanoman, mutta ei lukenut sitä ja hymyilee edelleen ystävällisesti toiselle, jonka ääni

oli muuttunut hillitymmäksi, kun hän ankarasti koetti estää leukaansa hermostuneesti vavahtamasta.

– Me olemme hyvin onnelliset, kun saamme pitää teidät täällä.

– Ja minä olen sangen tyytyväinen, saadessani jäädä tänne.

Dabadie ryhtyi nyt lukemaan sähkösanomaa ja Roubaud, jonka kasvoille hiki hiljalleen kohosi, katseli häntä. Mutta hän ei osoittanut merkkiäkään Roubaudin odottamasta mielenliikutuksesta; hän luki sähkösanoman tynesti ja heitti sen sitten pöydälle: luultavasti koski se jotakin vähäpätöistä virka-asiaa. Ja sen jälkeen ryhtyi hän viipymättä avaamaan postia, samalla kun hänen alipäällikkönsä, kuten tavallisesti, joka aamu, suullisesti ilmoitti, mitä yöllä ja aamulla oli tapahtunut. Mutta tänä aamuna oli Roubaud epävarma ja hänen täytyi muistutella, ennen kun muisti mitä hänen virkaveljensä oli kertonut vartijahuoneessa tavatuista irtolaisista. Heidän vielä vaihdettuaan muutamia sanoja, antoi Roubaudin esimies hänelle merkin poistua, kun hänen molemmat laivaveistämö- ja tavaraliikenne-apulaisensa astuivat sisään, myös antaakseen selontekonsa. Heillä oli mukanaan yöllä tullut sähkösanoma, jonka eräs virkamies vastikään asemalaiturilla oli heille antanut.

– Saatte mennä, virkkoi Dabadie, nähdessään Roubaudin pysähtyvän oven luo.

Mutta tämä jäi seisomaan ja tuijotti suurilla, pyöreillä silmillään, ja meni pois vasta sitten kun sähkösanoma samalla välinpitämättömällä eleellä oli viskattu pöydälle. Hän kuljeskeli sen jälkeen hetkisen junasillalla, epäröivänä ja

hämmentyneenä. Kello oli nyt viisi minuuttia yli puoli yhdeksän, eikä hänellä nyt ollut mitään junaakaan ennen kuin sekajuna yhdeksän ja viisikymmentä. Tavallisesti käytti hän tämän väliajan kiertääkseen kertaalleen aseman ympäri. Hän käveli muutamia minuutteja, oikein tarkoin tietämättä mihin hänen jalkansa häntä kuljettivat. Mutta kun hän sitten katsahti ylös ja huomasi jälleen olevansa 293:n luona, kääntyi hän kiivaasti ympäri ja läksi veturitallia kohden, vaikk'ei hänellä ollut mitään tekemistä sillä taholla.

Aurinko oli nyt ylhäällä taivaanrannalla ja kultaista tomua satoi kalpeaan ilmaan. Mutta hän ei enään nauttinut kauniista aamusta, vaan kiiruhti askeleitaan ja näytti siltä kuin olisi hänellä ollut paljon tekemistä, koettaen haihduttaa odotuksensa tuskastuttavaisuutta.

Aivan odottamatta pysäytti hänet ääni:

– Hyvää päivää, herra Roubaud! Tapasitteko vaimoani?

Se oli lämmittäjä Pecqueux, iso, laiha, neljäkymmenenkolmen vuotias velikulta, jonka kasvot olivat kuumuuden ja savun palvaamat. Hänen harmaat silmänsä tuon matalan otsan alapuolella ja hänen suuri ulkoneva suunsa osoittivat juoppolallun alituista naurua.

– Vai niin, tekö se olette? vastasi Roubaud ja pysähtyi ihmeissään.

Ah, sepä totta, minä unhoitin veturille tapahtuneen onnettomuuden...

Ja te lähдете taas tänä iltana. Onhan se kylläkin hupaista, kun

saa kahdenkymmenen neljän tunnin loman.

– Niin, se on kyllä hupaista, toisti toinen, joka oli ollut hiprakassa edellisestä illasta saakka.

Hän oli kotoisin eräästä Rouenin lähellä olevasta kylästä ja oli varsin nuorena tullut yhtiön palvelukseen konetyömieheksi. Mutta täytettyään kolmekymmentä vuotta, oli hän kyllästynyt työpajaan ja tahtonut ruveta lämmittäjäksi, yletäkseen sitten veturinkuljettajaksi. Hän nai silloin Victorien, joka oli kotoisin samasta kylästä kuin hän. Mutta vuodet kuluivat ja hän pysyi lämmittäjänä, eikä voisi huonon käytöksensä ja ryhtinsä vuoksi milloinkaan päästä veturinkuljettajaksi; hän joi ja laukkasi tyttöjen perässä. Monesti olisi hänet erotettu toimestaan, ellei presidentti Graudmorin olisi suojellut häntä ja ellei olisi totuttu hänen paheisiinsa, jotka annettiin anteeksi. Hänen hyvän mielenlaatunsa ja vanhana työmiehenä omaamansa kokemuksen takia. Hänen takiansa tarvitsi olla levoton ainoastaan milloin hän tuli humalaan, sillä silloin muuttui hän todelliseksi eläimeksi, joka saattoi tehdä jonkin pahan kepposen.

– No, tapasitteko te vaimoni? kysyi hän uudelleen ja nauraa virnotti.

– Tietysti tapasimme me hänet, vastasi Roubaud. Vieläpä söimmekin teidän kodissanne! Teillä on oivallinen vaimo, Pecqueux, ja te teette hyvin rumasti ollessanne hänelle uskoton.

Hän virnisteli vieläkin pahemmin.

– Ah, mitenkä niin voidaan sanoa! Hänhän itse tahtoo, että minä huvittelen.

Se oli kylläkin totta. Victoire, joka oli häntä kaksi vuotta vanhempi ja oli tullut tavattoman paksuksi niin että hänen oli vaikea liikkua, pisti hänen taskuunsa muutamia sadan soun kappaleita, jotta hän voisi huvitella kodin ulkopuolella. Vaimo ei milloinkaan ollut kovin pannut pahaksensa hänen uskottomuuttaan ja alituisia hairahduksiansa, jotka olivat hänelle luonnollisena tarpeena. Nyt oli hänen elämänsä järjestyksessä; hänellä oli kaksi vaimoa, yksi kumpaisessakin päässä rataa, nimittäin vaimonsa Victoire Pariisissa ja toinen Havressa siksi ajaksi, minkä hän oleskeli siellä kahden junan välillä. Victoire, joka oli hyvin säästäväinen ja itse eli sangen itarasti, tiesi kaikki tyynni ja kohteli häntä varsin äidillisesti ja toisti kernaasti, ett'ei hän tahtonut, että miehen tarvitsisi hävetä tuon toisen takia. Joka kerta kun Pecqueux läksi matkaan tarkasteli hän hänen alusvaatteensakin ja varoi tarkoin, ett'ei tuo toinen voisi syyttää häntä siitä, ett'ei hän pidä miestään siistinä.

– Olkoonpa niinkin, vastasi Roubaud, mutta te ette missään tapauksessa te siinä kauniisti. Minun vaimoni on hyvin kiintynyt imettäjäänsä ja on toruva teitä.

Mutta hän vaikenä nähdessään vaunuvajasta, jonka luona he olivat, tulevan pitkän, kuivan naisen, Philomène Sauvagnatin, joka oli veturitallin päällikön sisar ja jo vuosikauden ollut Pequeuxin vara vaimona Havressa. Molemmat olivat jutustelleet vajassa, kun Pecqueux oli tullut ulos tervehtimään alipäällikköä. Hän näytti vielä nuorelta, huolimatta kolmestakymmenestä kahdesta ikävuodestaan; hän oli pitkä ja

kulmikas, matalarintainen, kiihkeän intohimoinen ja pitkine päineen ja hehkuvine silmineen hän muistutti laihaa tammaa. Häntä syytettiin juopottelemisesta, ja sitä pientä rakennusta, jossa hänen veljensä asui veturitalin läheisyydessä, piti hän hyvin siivottomassa kunnossa.

Veljellä, joka oli itsepintainen auvergnelainen ja vaati ankaraa järjestystä, ollen suuresti esimiestensä suosiossa, oli ollut sangen suuria ikävyyksiä hänen takiansa, olipa hänet uhattu erottaakin. Joskin nyt Philomènea suvaittiin hänen takiansa, niin oli se ainoastaan sukurakkaus, joka vaikutti, että hän piti sisarensa luonaan, mikä ei kuitenkaan estänyt häntä, milloin yllätti hänet hänen rakkaus seikkailuissaan, antamasta hänelle niin kovaa selkäsäunaa, että hän jäi puolikuoliaana makaamaan lattialle. Hän ja Pecqueux viihtyivät hyvin yhdessä: viimeksimainitun voimakkaissa käsivarsissa oli hän vihdoinkin saanut intohimonsa tyydytetyksi ja Pecqueux oli kyllästynyt tavattoman lihavaan vaimoonsa ja oli onnellinen saatuaan käsiinsä toisen, joka oli laiha, ja lausui usein piloillaan, että nyt ei hänen enään tarvinnut etsiä muilta tahoilta. Mutta Séverine oli katsonut velvollisuudekseen Victoiren takia rikkoo välinsä Philomènen kanssa, jota hän jo ennenkin oli luontaisen ylpeytensä vuoksi karttanut ja lakannut tervehtimästä.

– Vai niin, hyvästi siis, Pecqueux, virkkoi Philomène hävyttömällä äänellä. Minä menen tieheni, koska herra Roubaud aikoo läksyttää sinua vaimonsa puolesta.

Pecqueux nauroi suopeasti.

– Jää tänne, hän laskee vain leikkiä.

– Ei, ei! Minä menen viemään rouva Lebleulle pari tuoretta munaa, jotka olen hänelle luvannut!

Hän oli tarkoituksella lausunut tämän nimen koska tunsu rahastonhoitajan vaimon ja alipäällikön rouvan välisen äänettömän vihamielisyyden, ja oli olevinaan hyvää pataa ensinmainitun kanssa, kiusoittaakseen jälkimmäistä. Mutta hän jäi kuitenkin paikoilleen, äkisti innostuneena, kun kuuli lämmittäjän kysyvän aliprefekti-asiaa.

– Se kai järjestettiin niin, että voitte olla tyytyväinen, herra Roubaud?

– Niin, minä olen sangen tyytyväinen.

Pecqueux vilkutti ilkipintaisesti silmää.

– Niinpä kaiketi, ei teidän tarvinnut levoton ollakaan, sillä niin se käy, kun on herrojen sukua... Te ymmärrätte, mitä tarkoitan. Minun vaimoni on myös hänelle paljossa kiitollisuuden velassa.

Roubaud keskeytti tämän vihjauksen presidentti Grandmoriniin ja kysyi kiivaasti:

– Ettekö lähde ennen kun illalla?

– En, Lison on silloin valmis, ja veivitanko on juuri pantu paikoilleen. Minä odotan veturinkuljettajaani, joka on ollut ulkona hengittämässä raitista ilmaa. Ettekö tunne häntä? Hän on Jacques Lantier, hän on teidän kotiseudultanne syntyisin.

Roubaud seiso i hetkisen hajamielisenä ja vastaamatta; mutta havahtui sitten taas äkisti:

– Häh? Veturinkuljettaja Jacques Lantier? Niin, tietysti

tunnen hänet, s.o. me tervehdimme toisiamme kun satumme yhteen. Hän on minua nuorempi, enkä minä milloinkaan tavannut häntä Plassansissa, vasta täällä me olemme kohdanneet toisemme... Viime syksynä toimitti hän vaimolleni erään asian hänen serkkujensa luona Dieppessä... Hänen sanotaan olevan kelpomies.

Hän puhui ummet ja lammet ja enimmäkseen sattuman kaupalla. Äkisti läksi hän pois, sanoen:

– Hyvästi, Pecqueux... Minä pistäyn katsomassa tälläkin taholla.

Nyt vasta meni Philomène tiehensä pitkillä hevosenaskeleillaan, kun taas Pecqueux jäi paikoilleen kädet taskussa ja naureskeli tyytyväisenä sen johdosta, ett'ei hänellä ollut mitään tekemistä tällaisena hupaisena aamuna, mutta ihmetteli sitä, että alipäällikkö tuli niin pian takaisin, ainoastaan kertaalleen käveltyänsä vajan ympäri. Se ei ollut pitkä katsastusmatka. Mitä olikaan hän vakoilemassa?

Kun Roubaud palasi junasillalle, löi kello yhdeksän. Hän käveli sen toiseen päähän saakka lähellä rahtitavaratoimistoa ja katseli ympärillensä, näyttämättä löytävän etsittävänsä, ja palasi sitten samoilla kärsimättömillä askelilla. Hän tarkasteli toimistoa toisensa jälkeen. Tähän aikaan oli asema tavallisesti äänetön ja autio; ja hän käveli silloin yksinään, nähtävästi yhä hermostuneempana tästä tyyneydestä, ikäänkuin olisi uhkaavan hirmukohtauksen odotus tuntunut hänestä niin kiduttavalta, että hän lopulta olisi innokkaasti toivonut sen tuloa. Hänen

kylmäverisytyensä oli lopussa, eikä hän voinut pysyä hiljaa ja kääntää katsettaan asemakellosta. Nyt oli kello yhdeksän, nyt viisi minuuttia yli. Tavallisesti meni hän asuntoonsa aamiaista syömään vasta kello kymmeneltä, sitten kun 9,50:n juna oli lähtenyt. Mutta nyt meni hän aivan äkisti kotiin, ajatellen Séverineä, joka varmaankin myös odotti.

Hänen ollessaan käytävässä, avasi rouva Lebleu oven Philomènelle, joka läheisenä naapurina oli tullut hatuttomin päin ja kaksi munaa kädesssänsä. He pysähtyivät ja hänen täytyi mennä asuntoonsa heidän vielä seisoessaan paikallansa ja katsoa töllöttäessään häneen. Hänellä oli avain taskussansa ja koetti nopeasti avata, mutta kuitenkin onnistui heidän nähdä Séverine, joka istui tuolilla ruokasalissa, toimettomana, kalpeana ja liikkumattomana. Ja rouva Lebleu veti Philomènen huoneeseensa ja kertoi oven suljettuansa, että hän oli nähnyt hänet tuollaisena jo aamulla. Aliprefektin juttu oli varmaankin päättynyt surullisesti. Mutta sitäpä ei uskonut Philomène, joka selitti juuri tulleen sen vuoksi, että hänellä oli uutisia kerrottavana, ja hän toisti mitä vast'ikään oli kuullut alipäällikön itsensä kertovan. Silloin rupesivat he arvailemaan. Siten kävi aina, kun he kohtasivat toisensa, että he joutuivat loppumattomaan sananvaihtoon.

– Voisinpa vanna, kultaseni, että he ovat saaneet aika tavalla takkiinsa...

– Olisikin toden totta oikein hyvä, jos voisimme päästä heistä. Tuohon yhä katkerampaan vihamielisyyteen Lebleun ja

Roubaudin perheiden välillä oli aivan yksinkertaisesti syynä asuntokysymys. Koko ensimmäistä kerrosta odotussalien yläpuolella käytettiin virkamiehistön asuntoina ja välikäytävä, keltaiseksi maalattu ja ylhäältä valaistu, jakoi kerroksen kahteen osaan ruskeaksi maalattuine ovineen oikealla ja vasemmalla pitkin käytävää. Se eroitus oli kuitenkin olemassa, että oikealla olevien asumusten akkunat olivat lähtöpihalle päin, jonne oli istutettu vanhoja jalavia ja jonka yli oli hurmaava näköala Ingouvillen rannikolle, kun taas vasemmanpuoliset asumukset mataloine, kaarevine akkunoinensa olivat suorastaan junasillan puolella, jonka korkea sinkkikatto likaisine ruutuineen kaihti näköalan. Ne, jotka saivat katsella tuota vilkasta elämää ratapihalla, viheriöitä puita ja laajoja ketoja, eivät juuri voineet parempaa toivoakaan, jota vastoin noilla toisilla, joiden asumuksissa vallitsi alituinen hämärä, niin että taivas näytti kuin vankilaan suljetulta, oli kuolettavan ikävää.

Etupuolella asuivat asemapäällikkö, ja alipäällikkö Moulin sekä Lebleun väki, takapuolella Roubaudin perhe ja kirjanpitäjä, neiti Guichon, jotapaitsi kolme huonetta oli varattu matkatarkastajaille. Nyt oli yleisesti tunnettu asia, että molemmat alipäälliköt aina olivat asuneet vieretysten. Se, että Lebleu oli päässyt sinne, riippui Roubaudin edeltäjän osoittamasta kohteliaisuudesta, tämä kun oli lapseton leskimies sekä tahtoi osoittaa rouva Lebleulle ystävällisyyttä ja sen vuoksi luovutti asuntonsa heille. Mutta eikö sen olisi jälleen pitänyt joutua Roubaudin välle, ja oliko oikein ajaa heidät takapuolelle,

koska heillä oli oikeus asua etupuolella? Niin kauvan kun nuo molemmat perheet olivat eläneet hyvässä sovussa, oli Séverine peräytynyt naapurirouvansa tieltä, joka oli häntä kaksikymmentä vuotta vanhempi ja sitäpaitsi kivulloinen ja niin lihava, että aina oli hengästyksissään. Sota oli julistettu vasta sitten, kun Philomène oli ärsyttänyt heitä molempia häijyllä juorumisellaan ja lörpöttelemisellään.

– Ne ovat sellaisia ihmisiä, virkkoi Philomène, – että he kyllä ovat olleet valmiit käyttämään hyväkseen Pariisin-matkaansa koettaakseen saada teidät karkoitetuiksi huoneistanne... Minulle on sanottu heidän kirjoittaneen pitkän kirjeen tirehtöörille ja vaatineen oikeuksiansa.

Rouva Lebleu joutui suunniltaan suuttumuksesta.

– Sellaisia roistoja!.. Olen varma siitä että he koettavat saada neiti Guichonin puolelensa; hän on tuskin tervehtinytkään minua viimeisten neljäntoista päivän kuluessa... Sekin on oikein soma juttu. Mutta minä pidän häntä silmällä.

Hän alensi ääntänsä kertoakseen, että neiti Guichon joka yö kävi tervehtimässä asemapäällikköä, jonka ovi oli vastapäätä hänen oveansa. Dabadie oli leskimies ja hänellä oli suuri tytär, joka yhä oli eräässä kasvatuskoulussa, ja juuri hän oli lähettänyt sinne neiti Guichonin, joka oli kalpea, valkoverinen, noin kolmenkymmenen vuotias nainen, hiljainen ja pieni ja notkea kuin käärme. Hän oli varmaankin aikaisemmin ollut opettajattarena tai jonakin sellaisena. Oli mahdotonta saada hänestä selkoa, sillä hän hiipi niin äänettömästi

sisään pienimmistäkin raoista. Mutta jos neiti Guichon oli asemapäällikön rakastajatar, oli hänellä määräävä vaikutusvalta, ja voitokasta olisi omistaa hänen salaisuutensa ja siten pitää häntä vallassaan.

– Minä kyllä lopultakin saan siitä selvän, jatkoi rouva Lebleu. En tahdo antaa syödä itseäni... Me olemme tässä ja tähän me jäämme. Kaikki kunnolliset ihmiset pitävät meidän puoltamme, eikö totta, ystävä kultaseni?

Koko asema seurasi todellakin intohimoisesti tätä sotaa kahdesta asumuksesta. Erittäinkin koski se niitä, jotka asuivat käytävän varrella. Toinen alipäällikkö, Moulin, oli milt'ei ainoa, joka ei siitä välittänyt. Hän oli varsin tyytyväinen siihen, että itse sai asua etupuolella ja oli naimisissa pienen, kainon ja hennon rouvan kanssa, joka ei koskaan näyttäytynyt ja joka synnytti hänelle lapsen joka kahdentenakymmenentenä kuukautena.

– Mutta vaikkakin he, sanoi Philomène lopuksi, istuvat epävakavasti, eivät he sittenkään maahan putoa tällä kertaa... Olkaa varuillanne, sillä he tuntevat sellaisia ihmisiä, joilla on pitkät käsivarret.

Hän antoi nyt molemmat munat, joita hän koko ajan oli pitänyt kädessään: hän oli samana aamuna ottanut ne kanoilta.

Lebleun eukko kiitteli innokkaasti.

– Sepä nyt oli oikein kiltisti tehty! Te hemmoittelemalla vallan pilaatte minut... Pistäytykää toki täällä vähän useammin juttelemassa hetkinen. Kuten tiedätte, istuu mieheni koko päivän rahastonsa ääressä, ja minä istun tänne teljettynä.

Enhän jaloiltani koskaan pääse ulos ja minulla on niin ikävää. Mitenkähän minun kävisikään, jos nuo roistot riistäisivät minulta näköalani?

Kun hän sitten seurasi vierastansa ovelle ja oli avaamaisillansa sen, pani hän sormen suulleen ja sanoi:

– Hiljaa! Kuunnelkaamme!

Molemmat seisoivat kokonaista viisi minuuttia käytävässä liikkumattomina, tekemättä ainoatakaan elettä ja hengitystään pidättäen. He kumartuivat eteenpäin ja heristivät korviansa Roubaudin ruokasalia kohden. Mutta mitään ääntä ei sieltä kuulunut, siellä vallitsi kuolon hiljaisuus. Peljäten yllättämistä erosivat he vihdoin ja nyökkäsivät viimeisen kerran jäähyväisiä toisillensa, sanomatta sanaakaan. Toinen tepsutteli pois varpaisillaan ja toinen sulki oven niin hiljaa, ett'ei avaimen kiertämistä lukossa kuulunut.

Kaksikymmentä minuuttia yli yhdeksän oli Roubaud jälleen junasillalla. Hän valvoi siellä sekajunan 9,50 kokoonpanoa, ja kaikista tahdonponnistuksistaan huolimatta liikehti hän vielä enemmän, polki jalkaa ja kääntyi yhtämittaa ympäri tarkastellakseen asemalaituria päästä toiseen. Mutta mitään ei tapahtunut ja hänen kätensä vapisivat.

Mutta aivan odottamattomasti, kun hän vielä katseli taaksensa ja katseillaan nuuski ratapihaa, kuuli hän lähellensä erään sähkölennätinvirkamiehen hengästyneenä kysyvän:

– Tietääkö herra Roubaud, missä asemapäällikkö ja poliisikomisarius ovat... Minulla on heille sähkösanomia ja olen

etsinyt heitä jo kymmenen minuuttia...

Roubaud kääntyi ympäri, koko ruumis niin jäykkänä, ett'ei ainoakaan lihas hänen kasvoissaan liikahtanut. Hän tuijotti noihin molempiin sähkösanomiin. Virkamiehen mielenliikutus osoitti hänelle varmasti, että hirmukohtaus vihdoinkin oli käsissä.

– Herra Dabadie meni tästä ohi aivan äsken, vastasi hän tyyneästi.

Ei milloinkaan ollut hän tuntenut olevansa niin kylmäverinen, niin selvä-ajatuksinen ja valmis puolustukseen. Nyt oli hän aivan varma itsestään.

– Kas, tuossa hän tulee.

Asemapäällikkö palasi todellakin rahtitavaratoimistosta. Silmättyään sähkösanomaa, tämä huudahti:

– Linjalla on tapahtunut murha... Tässä on sähkösanoma Rouenin asemapäälliköltä.

– Mitä sitten? kysyi Roubaud; miehistön keskuudessako tapahtunut murha?

– Ei, ei, murhattu on eräs matkustaja, vaunussa. Ruumis on heitetty ulos melkein Malaunay-tunnelin päässä, pylvään n: o 153 kohdalla.

Ja murhattu on yksi meidän johtokuntamme jäsenistä, presidentti Grandmorin.

Alipäällikkö huudahti nyt vuorostaan:

– Presidentti! Voi, kuinka murheelliseksi tuleeekaan vaimoni! Hänen huudahduksensa oli niin aiheutettu, niin vaikeroiva,

että herra Dabadie silmänräpäykseksi kiinnitti huomionsa siihen.

– Niin, se on totta, te tunsitte hänet. Hän oli todellakin kelpo mies.

Sitten tuli hän ajatelleeksi toista sähkösanomaa, joka oli osoitettu poliisikomisariukselle, ja lausui:

– Se on kaiketi tutkintotuomarilta ja koskee varmaankin jotakin mahdollisuutta. Kello on vasta viisikolmatta minuuttia yli yhdeksän, ja silloin ei herra Cauche luonnollisesti vielä ole tullut... Menkää heti Kauppakahvilaan Cours Napoléonin varrella. Hän on varmaan siellä.

Herra Cauche tuli viiden minuutin kuluttua, erään asemamiehen käytyä häntä katsomassa. Hän oli entinen upseeri ja piti tointansa peräytymispaikkana, eikä milloinkaan ilmaantunut asemalle ennen kymmentä, kuljeskeli silloin siellä hetkisen ja palasi sitten kahvilaan. Tämä murhanäytelmä, joka oli häirinnyt häntä kesken piquét-peliä, hämmästytti häntä ensin, koska muuten ei juuri kovinkaan tärkeitä asioita kulkenut hänen kättensä kautta. Mutta sähkösanoma oli Rouenin tutkintotuomarilta, ja sen tuleminen kaksitoista tuntia ruumiin löytämisen jälkeen riippui siitä, että tämä tuomari ensiksi oli sähköttänyt Pariisin asemapäällikölle, saadakseen tietoja murhatun matkallelähdöstä. Saatuaan tietoonsa junan ja vaunun numerot, oli hän ainoastaan lähettänyt poliisikomisariukselle käskyn toimittaa tarkastus vaunussa n: o 293, jos se vielä oli Havressa. Herra pahastui sen johdosta, että häntä oli suotta häiritty, katosi heti ja sen sijalle tuli tapahtumaan tavattoman

vakavuuden mukaan sovellettu tärkeys.

Tullen äkkiä levottomaksi ja peljäten, ett'ei olisikaan tilaisuudessa ryhtyä tutkimaan, huudahti hän:

– Ei suinkaan vaunu ole täällä, se on kai lähtenyt tänä aamuna.

Roubaud, joka näytti hyvin tyyneltä, lohdutti häntä kuitenkin.

– Ei, anteeksi... Täksi illaksi on tilattu yksi vaunu ja se on tuossa vapaana.

Hän kulki edellä ja komisarius ja asemapäällikkö tulivat hänen perässään. Uutinen näkyi sillä välin levinneen, sillä asemamiehet hiipivät töistään ja tulivat jälestä ja toimistojen ovilla näyttäytyivät virkamiehet, jotka vihdoin tulivat lähemmäksi, toinen toisensa perästä. Pian muodostivat he väkijoukon.

Vaunun luo saavuttua lausui herra Dabadie ääneensä tämän mietelmän:

– Siellä oli tarkastus eilen illalla. Jos silloin olisi joitakin jälkiä huomattu, olisi siitä annettu tieto.

– Saammepa nähdä, vastasi herra Cauche.

Hän avasi oven ja astui vaunuun, mutta hairahtui ja kirosi melkein samassa silmänräpäyksessä huudahtaen:

– Lempo soikoon! Täällähän näyttää siltä kuin olisi sika tapettu!

Läsnäolijain läpi kulki heikko väristys ja he ojensivat päänsä eteenpäin, ja herra Dabadie, joka oli etumaisten joukossa, tahtoi myös nähdä ja nousi rappusille, sillä aikaa kun hänen takanansa Roubaud ja muut kurottivat kaulaansa.

Vaunussa ei näkynyt mitään epäjärjestystä; akkunat olivat suljetut ja kaikki näytti olevan oikealla paikallaan. Inhoittava löyhkä vain tunki ulos avoimesta ovesta, ja keskellä muuatta pielusta oli hyytyneen veren muodostama lätäkkö, ja tämä lätäkkö oli niin syvä ja niin leveä, että siitä oli, juuri kuin lähteestä, puro juossut alas matolle. Hyytynyttä verta oli roiskunut sinne tänne veralle, mutta muuten ei siellä ollut mitään, ainoastaan tätä luontoa kääntävää verta.

Herra Dabadie raivostui.

– Missä ovat ne miehet, jotka tarkastivat vaunun eilen illalla? Nämä, jotka sattumalta olivat saapuvilla, sammalsivat anteeksipyyntöjensä.

Oli ollut pimeä, eivätkä he olleet voineet nähdä mitään; he olivat käsin koetelleet kaikkialta ja voivat vanhoa, ett'eivät he illalla olleet mitään tunteneet.

Herra Cauche seiso i vaunussa ja teki muistiinpanoja selontekoansa varten. Hän huusi Roubaudia, jonka kanssa hän mielellään seurusteli ja jonka seurassa hänellä oli tapana polttaa paperossia asemalaiturilla, milloin he olivat joutilaina.

– Tulkaa tänne, herra Roubaud, ja auttakaa minua.

Ja kun alipäällikkö oli kavunnut matolla olevan veren yli, välttämättä siihen astumista, sanoi hän hänelle:

– Katsohan toisen pieluksen alle, onko sinne jäänyt mitään.

Roubaud kohotti pielusta ja etsi varovasti uteliain silmin.

– Siellä ei ole mitään.

Mutta hän huomasi selkänöjan rypytetyssä kankaassa pilkun

ja osoitti sitä komisariukselle.

Eikö se ollut sormenjättämä verijälki? Ei, se se ei ollut, ja vihdoin tultiin yksimielisiksi siitä, että se oli likaa.

Kaikki muutkin tulivat nyt lähemmäksi, voidakseen paremmin seurata tutkimusta ja saada vihiä rikoksesta, ja tungeksivat asemapäällikön takana, joka hienotunteisesti oli jäänyt rappusille.

Äkisti tuli hän ajatelleeksi erästä seikkaa.

– Olihan herra Roubaud mukana junassa, virkkoi hän. Palasittehan te pikajunalla eilisiltana... Te voisitte ehkä antaa meille muutamia tietoja?

– Niin, se on totta, huudahti komisarius. Huomasitteko jotakin?

Roubaud oli vaiti kolme, neljä sekuntia. Hän oli näet kumartunut tutkimaan mattoa. Mutta hän nousi pystyyn melkein heti ja vastasi luonnollisella, vaikka nyt hiukan karkealla äänellä:

– Niin, kernaasti kerron mitä tiedän... Vaimoni oli mukana. Jos se, mitä sanon, pannaan selontekoon, näkisin kuitenkin mielummin, että hän saisi tulla tänne, jotta saan vertailla muistojani siihen, mitä hän voi muistaa.

Cauche herra piti tätä varsin järkevänä ja Pecqueux, joka juuri oli tullut sinne, tarjoutui hakemaan rouva Roubaudia. Hän saapasteli tiehensä pitkin askelin ja hetkisen odotus syntyi. Philomène, joka oli juossut sinne lämmittäjän seurassa, katsoi hänen jälkeensä suuttuneena siltä, että hän oli ottanut tuon asian toimittaakseen. Mutta nähdessään rouva Lebleun, joka

riensi sinne niin nopeasti kuin ajettuneilta jaloiltansa pääsi, syöksyi hän häntä vastaan ja auttoi häntä. He ojensivat kätensä taivasta kohden ja kirkuivat, kovasti liikutettuina siitä, että noin inhoittava rikos oli tehty.

Vaikka vielä ei mitään tiedetty, oli jo liikkeellä suuri joukko erilaisia kertomuksia asian kulusta kaikkien näiden ihmisten keskuudessa, joiden ällistys näkyi heidän liikkeistään ja kasvoistaan; Philomène, jonka ääni voitti kaikki muut, vakuutti kunniasanallansa, vaikk'ei hän ollut sitä keltään kuullut, että rouva Roubaud oli nähnyt murhaajan. Vasta kun Pecqueux palasi hänen kerallansa, tuli hiljaista.

– Tuolla hän tulee! mutisi rouva Lebleu. Voisiko uskoa, että hän, joka koettaa olla vallan prinsessan näköinen, on mennyt naimisiin alipäällikön kanssa! Tuskin oli vielä päivä valjennut tänä aamuna, kun hän jo oli noin suittu ja kureliiviin puettu, kuin olisi aikeessa lähteä vieraisille.

Séverine tuli lyhyin, säännöllisin askelin. Hänen oli kuljettava hyvän matkaa asemalaiturilla kaikkien näkyvissä, mutta hän pysyi lujana, painoi vain nenäliinan silmilleen syvässä surussaan, joka juuri oli kohdannut häntä hänen saadessaan tiedon murhatun nimestä. Puettuna mustaan, hyvin komeaan villahameeseen, näytti hän jo kantavan surupukua suojelijansa kuoleman johdosta. Hänen paksu, tumma tukkansa loisti auringonvalossa, kun hän ei edes ollut, kylmästä huolimatta, kuluttanut aikaa pannakseen jotakin päähänsä. Hän näytti nyt oikein liikuttavalta lempeine sinisilmineen, jotka katselivat niin

tuskaisesti ja olivat täynnä kyyneliä.

– Niin, niin, hänellä on kyllä syytä itkuun, sanoi Philomène puoliääneen. Nyt kun heidän huolenpitäjänsä on tapettu, on heidän laitansa niin ja näin.

Kun Séverine saapui kaikkien näiden ihmisten keskelle avonaisen vaununoven luo, astuivat herrat Cauche ja Roubaud ulos vaunusta ja viimeainittu alkoi heti kertoa mitä tiesi.

– Emmekö me, rakkaani, eilen aamulla, heti Pariisiin saavuttuamme, menneet vieraisille presidentti Grandmorinin luo? Kello taisi olla neljännestä yli yhdentoista?

Hän katseli vaimoansa ja tämä toisti oppivaisesti:

– Niin, se tapahtui neljännestä yli yhdentoista.

Mutta hänen katseensa olivat tällä välin osuneet veren tahraamaan pielukseen, hän sai suonenvetokohtauksen ja syvät nyyhkytykset tunkeutuivat esiin hänen rinnastaan. Tämä liikutti asemapäällikköä, joka innokkaasti astui väliin.

– Ellei rouva Roubaud voi sietää tätä näkyä ... ja me ymmärrämme vallan hyvin teidän tuskanne ... niin...

– Ainoastaan pari sanaa, keskeytti komisarius. Sitten viemme rouva Roubaudin takaisin kotiin.

Roubaudille tuli kiire jatkaa.

– Juteltuamme useista asioista, lausui presidentti Grandmorin aikovansa seuraavana aamuna matkustaa sisarensa luo Doinvilleen... Minä näen hänet vielä istumassa kirjoituspöytänsä ääressä. Minä istuin tässä ja vaimoni tuossa... Eikö hän sanonut, ystäväni, aikovansa matkustaa seuraavana aamuna?

– Sanoi, seuraavana aamuna.

Herra Cauche, joka edelleen nopeasti teki lyijykänällä muistiinpanoja, kohotti nyt päätään.

– Kuinka, seuraavana aamuna? Mutta matkustihan hän illalla!

– Odottakaahan! vastasi Roubaud. Saadessaan kuulla, että me aijomme palata samana iltana, juolahti hänen mieleensä tuumalla meidän seurassamme pikajunalla, jos vaimoni seuraisi häntä Doinvilleen ja viettäisi siellä muutamia päiviä hänen sisarensa luona, kuten hän on ennenkin tehnyt. Mutta vaimollani oli paljon puuhaa täällä kotona ja hän vastasi sen vuoksi kieltävästi... Teithän niin?

– Kyllä, sen tein.

– Hän oli hyvin ystävällinen ... ja minun asiaani kiintynyt ja seurasi meitä aina työhuoneensa ovelle... Eikö niin?

– Niin, ovelle saakka.

– Illalla me matkustimme... Ennen kun me asetuimme paikoillemme vaunuun, keskustelin minä asemapäällikön, herra Vandorpen kanssa, enkä silloin huomannut niin mitään. Olin luullut olevamme kahden, ja sen vuoksi oli mielestäni varsin ikävää, että siellä istui nurkassa muuan nainen, jota en ollut huomannut, ja vieläkin ikävämpää, kun kaksihenkilöinen perhe sitten astui vaunuun viimeisessä silmänräpäyksessä. Roueniin saakka ei tapahtunut mitään erikoista, enkä minä nähnyt mitään... Senpä vuoksi hiukan hämmästyimme Rouenissa, jossa olimme astuneet ulos vaunusta vähän liikutellaksemme jalkojamme, kun saimme nähdä presidentti Grandmorinin

seisovan erään vaunun ovella kolmen, neljän vaunun päässä meidän vaunustamme. "Herra presidentti matkusti siis! Ei meillä ollut aavistustakaan siitä, että olimme samassa junassa kuin herra presidentti..." Hän kertoi silloin saaneensa sähkösanoman... Juna vihelsi ja me kiiruhdimme vaunuamme, jossa emme tavanneet ketään, koska kaikki meidän vaunutoverimme olivat jääneet Roueniin, mistä seikasta me tietysti emme olleet pahoillamme... Ja siinä onkin kaikki, ystäväni?

– Niin, siinä on kaikki.

Niin yksinkertainen kuin tämä kertomus olikin, oli se kuitenkin tehnyt voimakkaan vaikutuksen kuulijoihin. Kaikki seisoivat suu ammollaan ja koettivat ymmärtää. Komisarius taukosi kirjoittamasta ja ilmaisi yleistä hämmästyystä kysymällä:

– Oletteko aivan varma siitä, ettei vaunussa ollut ketään presidentti Grandmorinin seurassa?

– Olen, aivan varma.

Väristys kulki ihmisten läpi. Tämä salaperäisyys pelotti heitä ja jokainen tunsi kylmiä väreitä selkäpiissään. Jos hän olisi ollut yksinänsä vaunussa, kuka oli silloin voinut murhata hänet ja heittää ruumiin ulos kolmen lieun päässä siitä, ennen kun juna oli uudelleen pysähtynyt?

Philomènen ilkeä ääni katkaisi vaitiolon.

– Sepä vasta on naurettavaa.

Roubaud, joka tunsi hänen tuimasti katsovan itseensä, katsoi takaisin häneen ja hänen leukansa nytkähti, kuin olisi hän tahtonut sanoa, että hänkin piti sitä koomillisena. Hän

huomasi Philomènen lähellä Pecqueuxin ja rouva Lebleun, jotka samoin pudistivat päätään. Kaikkien silmät olivat häneen suunnattuina, odotettiin jotakin enempää, häneltä etsittiin jotakin unhoittunutta erityisseikkaa, joka voisi kokonaisuutta valaista. Näissä polttavissa, uteliaissa katseissa ei ollut mitään syytöstä, mutta hän luuli kuitenkin niistä huomaavansa epämääräistä epäluuloa, sellaista epäluuloa, joka toisinaan muuttaa vähimmänkin poikkeusseikan varmuudeksi.

– Se on hyvin omituista, mutisi herra Cauche.

– On, tosiaankin, vahvisteli herra Dabadie.

Silloin päätti Roubaud puhua.

– Minä olen myös sangen varma siitä, että pikajunalla, joka pysähtymättä kulkee Rouenista Barentiniin, oli säännön määräämä nopeutensa, enkä minä huomannut mitään tavallisuudesta poikkeavaa... Täten voin väittää sitäkin suuremmalla syyllä, kun minä, koska olimme kahden, vedin akkunan alas polttaakseni paperossin; ja minä katsahdin silloin tällöin ulos ja saatoin kuulla kaikki junasta lähtevät äänet, Barentinissa minä tunsin seuraajani asemapäällikön virassa, herra Bessièren, huusin häntä ja me vaihdoimme pari sanaa hänen seisoessaan astuimella ja puristaessaan kättäni. Vai kuinka, rakkaani, voidaanhan kysyä herra Bessièreltä ja hän on sanova samoin.

Séverine, edelleenkin kalpeana, liikkumattomana ja hienot kasvonsa suruun vaipuneina, vahvisti vieläkin kerran miehensä selityksen.

– Niin, sen on hän tekevä.

Tämän jälkeen oli aivan mahdotonta kohdistaa epäluuloa Roubaudiin, jos kerran he Rouenissa olivat palanneet vaunuunsa ja Barentinissa tervehtineet tuttavaa. Se epäluulon varjo, minkä Roubaud oli luullut pilkistävän heidän silmistään, oli poissa ja yleinen hämminki lisääntyi. Murha sai yhä salaperäisemmän leiman.

– Oletteko aivan varma siitä, kysyi komisarius, ett'ei kukaan olisi voinut Rouenissa astua vaunuun sen jälkeen kun te olitte jättäneet presidentti Grandmorinin?

Roubaud ei nähtävästi ollut edeltäkäs in arvannut tätä kysymystä, sillä ensi kerran tuns i hän olevansa hämillään, eikä hänellä etukäteen ollut vastausta valmiina. Hän katsoi epäröiden vaimoonsa.

– En, sitä en luule... Ovet suljettiin ja tuuli kävi ja me ehdimme töin tuskin takaisin vaunuumme... Ja tuo vaunu oli tilattu, joten luulen, ett'ei kukaan olisi voinut nousta siihen...

Mutta hänen vaimonsa silmät kävivät niin peloittavan suuriksi, että hän pelkäsi olleensa liian suorasukainen.

– Mutta muuten en voi niin varmaan tietää. Niin, onhan mahdollista, että joku nousi vaunuun... Siinä tuupiskeltiin kovasti.

Mitä kauemmin hän puhui, sitä selvemmäksi muuttui jälleen hänen äänensä ja koko tämä juttu, jonka hän tekaisi, kuulosti hyvin uskottavalta.

– Havren juhllallisuuksien vuoksi oli väkeä suunnaton

joukko. Meidän oli pakko puolustaa vaunuamme toisen, vieläpä kolmannen luokan matkustajilta... Sitäpaitsi on asema hyvin huonosti valaistu, ei nähnyt mitään ja lähtövilinässä oli semmoinenkin tungos ja kirkuna... Niin, on siis varsin mahdollista, että joku, joka ei tietänyt mistä voisi saada paikan tai tahtoi käyttää tungosta hyväksensä, on viime hetkellä tunkeutunut vaunuun.

Hän keskeytti puheensa ja kääntyi vaimoonsa.

– Siten se on varmaankin käynyt, vai miten sinä luulet, ystäväni?

Lopen uupuneena ja nenäliina silmien edessä toisti Séverine:

– Kyllä, siten on tapahtunut.

Nyt oli asia saatu päätökseen, ja mitään sanomatta vaihtoivat poliisikomisarius ja asemapäällikkö keskinäistä ymmärtämistä osoittavan katseen. Ympärillä seisijat alkoivat liikkua; he tunsivat ruumiissaan, että tutkinto oli lopussa, ja tunsivat sangen suurta tarvetta tehdä omia selityksiään ja muistutuksiaan: kullakin oli jotakin erikoista kerrottavana ja arvelu toisensa perästä lähti kiertämään.

Kaikki virantoimitus asemalla oli hetkeksi seisahtunut ja koko henkilökunta oli kokoontunut siihen, kokonaan syventyneenä murhaan, ja yleinen hämmästys syntyi, kun saatiin nähdä 9,38-junan saapuvan asemalle. Riennettiin pois, vaunujen ovet avattiin ja matkustajia alkoi tulvia ulos. Mutta melkein kaikki uteliaammat olivat kuitenkin jääneet komisariuksen luo, joka turhantarkkuudessaan viimeisen kerran tutki tuota veren

tahraamaa vaunua.

Pecqueux, joka jutteli ja elehti rouva Lebleun ja Philomènen kanssa, äkkäsi silloin veturinkuljettajansa, Jacques Lantierin, joka vast'ikään oli tullut junasta ja seisoi nyt hiljaa, etäältä katsellen väkijoukkoa. Hän viittasi häntä kiivaasti luokseen, mutta Jacques ei liikahtanut paikaltaan. Vihdoin tuli hän kuitenkin aivan hiljakseen.

– Mistä on kysymys? kysyi hän lämmittäjältään.

Hän tiesi vallan hyvin mitä se oli ja kuunteli vain hajamielisenä uutista murhasta ja mitä siitä otaksuttiin. Hän tunsii olevansa hämmästynyt ja omituisen liikutettu sen johdosta, että osui keskelle tutkimusta ja näki jälleen tämän vaunun, joka nopeasti kiitäen oli vilahtanut hänen ohitsensa pimeässä. Hän ojensi kaulaansa ja katseli pieluksella olevaa hyytynyttä verta. Hänen silmiensä edessä oli jälleen murhanäytelmä ja ennen kaikkea ruumis, joka kaula poikkileikattuna makasi pitkällensä radan vieressä.

Kun hän sitten käänsi silmänsä pois päin, äkkäsi hän Roubaud-puolisot, Pecqueuxin edelleen kertoessa hänelle, miten nämä olivat asiaan sekaantuneet, heidän lähdöstään Pariisista samalla junalla kuin murhattu, viimeisistä sanoista, mitkä he Rouenissa olivat vaihtaneet. Hän tunsii Roubaudin, he tervehtivät toisiansa väliin kädestä, sittenkun hän oli ruvennut palvelemaan pikajunassa. Roubaudin vaimon oli hän nähnyt silloin tällöin, mutta sairaaloisessa pelossa oli hän karttanut häntä kuten kaikkia muitakin naisia. Mutta tässä silmänräpäyksessä, kun Séverine

seisoi siinä itkien, kalpeana ja peljästynyt ilme lempeissä sinisilmissään tuon mustan, suuren hiuskasan alla, pisti hän hänen silmiinsä. Hän ei kääntänyt katsettansa hänestä ja oli kuin poissa kaikesta siitä mitä tapahtui. Hän kysyi itseltänsä ällistyneenä miksi Roubaudit ja hän olivat siellä, mitenkä tapaukset olivat voineet tämän vaunun luona viedä yhteen heidät, jotka olivat palanneet Pariisista edellisenä iltana, ja hänet, joka aivan vastikään tuli Barentinista.

– Niin, minä tiedän, sanoi hän ääneensä ja keskeytti lämmittäjän puheen. Minä olin sattumalta tunnelin päässä eilen illalla ja luulen nähneeni jotakin, juuri kun juna kulki ohi!

Nyt syntyi kova hälinä ja kaikki kokoontuivat hänen ympärillensä. Hän itse vapisi ensiksi, hämillään ja ällistyneenä sen johdosta, mitä oli sanonut. Miksi oli hän puhunut, olihan hän kerrassaan päättänyt olla vaiti? Ja kuitenkin olivat sanat hänen tietämättään hiipineet hänen huulillensa, kun hän seisoi vaipuneena tämän naisen katselemiseen. Séverine tempasi nenäliinan pois ja tuijotti häneen kyyneleisillä silmillään, jotka olivat käyneet vieläkin suuremmiksi.

Mutta komisarius lähestyi nopeasti.

– Mitä olette nähnyt?

Ja Jacques, jossa Séverinen katse liikkumattomana lepäsi, kertoi mitä hän oli nähnyt: valaistun vaunun, joka täyttä vauhtia kiiti ohi pimeässä, ja kahden miehen ohivilahtavat kasvot, toinen kaadettuna maahan ja toinen puukko kädessä. Roubaud seisoi vaimonsa vieressä ja kuunteli, katsellen häntä suurin, vilkkain

silmin.

– Voisitteko tuntea murhaajan? kysyi komisarius.

– En, sitä en usko.

– Oliko hän puettuna takkiin vai puseroon?

– En voi väittää mitään. Ajatelkaahan, juna, joka kulki ainakin kahdeksankymmenen kilometrin nopeudella.

Séverine, joka oli kadottanut koko tahdonvoimansa, vaihtoi nyt katsetta Roubaudin kanssa, jolla oli tarpeeksi voimaa sanoaksensa:

– Niin, siihenpä tarvittaisiin todellakin oikein hyvät silmät.

– Se on joka tapauksessa tärkeä todistus. Tutkintatuomari kyllä on auttava teitä pääsemään selville kaikesta tästä. Minä pyydän herrojen Roubaudin ja Lantierin täydellisiä nimiä haastetta varten.

Nyt se oli lopussa, ja uteliaat hajaantuivat vähitellen ja työ asemalla pääsi taas täyteen vauhtiin. Vallankin Roubaudille tuli kova kiire junan 9,50 takia, jossa matkustajat jo alkoivat asettua paikoilleen. Hän oli lyönyt Jacquesille kättä, voimakkaammin kuin tavallisesti; ja tämä, joka oli jäänyt yksinään Séverinen kanssa rouva Lebleun, Pecqueuxin ja Philomènen taakse, jotka kuiskailten menivät pois, luuli olevansa velvollinen saattamaan hänet junasiltaa pitkin aina virkamiesten asuntoihin johtavien rappujen luo. Hän ei saanut sanotuksi mitään, mutta pysyi kuitenkin hänen läheisyydessään kuin olisi vast'ikään liitto solmittu heidän välillään. Nyt oli tullut kauniimpi ilma, aurinko oli karkoittanut aamun kaikki usvat ja kohousi säteillen

sinertävän kirkkaalle taivaalle, ja merituuhi, jonka voima virran mukana kasvoi, toi sinne raikasta suloisuutta. Heidän vihdoim erotessaan, kohtasi hän uudelleen Séverinen suuret silmät, joiden peljästyinyt, anovan lempeä katse niin syvästi oli häntä liikuttanut.

Nyt kuului kevyt vihellys. Roubaud näet antoi lähtömerkin. Veturi vastasi pitkällä, pitkäveteisellä vihellyksellä, ja 9,50-juna lähti liikkeelle, lisäsi sitten nopeuttaan ja katosi etäisyyteen auringon kultaisessa kimmellyksessä.

IV

Tutkintotuomari, herra Denizet, oli erääksi päiväksi toisella viikolla maaliskuussa uudelleen kutsuttanut virkahuoneustoonsa Rouenin oikeuspalatsiin muutamia tärkeitä todistajia Grandmorinin murhajutussa.

Tämä asia oli nyt kolmen viikon ajan herättänyt suunnatonta huomiota. Se oli kääntänyt koko Rouenin ylösalaisin, ja Pariisi seurasi sitä intohimoisesti, ja vastustussanomalehdistö käytti sitä aseena ankarassa taistelussaan keisarikuntaa vastaan. Levottomuus tulossa olevien vaalien suhteen, jotka herättivät politillistä mielenkiintoa, teki taistelun vieläkin kuumeisemmaksi. Edustajakamarissa oli sattunut sangen myrskyisiä kohtauksia. Eräässä näistä oli kiivaasti vastustettu kahden, keisarin persoonaan kiintyneen edustajan valtakirjojen kelpaavaisuutta. Muutamassa toisessa oli ankarasti hyökätty Seineprefektin raha-asiain hoidon kimppuun ja vaadittu paikallisneuvoston valitsemista.

Silloin tuli Grandmorinin murhajuttu aivan parahiksi, antaakseen vaalikiihoitukselle uutta vauhtia. Mitä tavattomimpia juttuja pantiin liikkeelle, ja sanomalehdet olivat joka aamu täynnä uusia, hallitusta loukkaavia arveluja. Muutamilla tahoilla annettiin tiedoksi, että murhattu, joka oli varsin hyvin tunnettu Tuilerieissa ja oli entinen tuomari ja kunnialegioonan komentaja sekä monimiljonääri, oli antautunut

mitä ruokottomimpiinirstailuihin. Toisaalla taas ruvettiin, kun tutkimus ei näyttänyt johtavan mihinkään tuloksiin, syyttämään poliisia ja oikeusviranomaisia leväperäisyydestä ja laskettiin pilaa tuosta satumaisesta, kiinnijoutumattomasta murhaajasta. Näissä hyökkäyksissä oli paljon totuutta ja se teki ne vaan sitäkin tuntuammiksi.

Herra Denizet hyvin tunsikin raskaan edesvastuunsa painon. Mutta hän harrasti asiaa intohimoisesti, sitäkin enemmän kun hän oli kunnianhimoinen ja innokkaasti halusi päästä käsiksi niin merkitykselliseen asiaan kuin tämä, tullakseen tilaisuuteen osoittaa sitä erinomaista tarkkanäköisyyttä ja tarmokkuutta, jota hän luuli omaavansa. Hän oli erään suuren normandilaisen karjankasvattajan poika ja oli opiskellut lakitiedettä Caenissa sekä vasta jotensakin myöhään joutunut virkamiesuralle, jolla hänen vähäpätöisen alkuperänsä takia ja vielä enemmän isänsä konkurssin jälkeen oli ollut vaikea edistyä. Aluksi määrättyä apujäseneksi Bernayn, Dieppen ja Havren oikeuksiin, oli hän tarvinnut kymmenen vuotta päästäkseen keisarilliseksi prokuraattoriksi Port-Audemeriin. Sitten tuli hän apulaiseksi Roueniin ja oli nyt, viisikymmentä vuotta täytettyään, ollut tutkintotuomarina puolen toista vuotta.

Hänellä ei ollut mitään omaisuutta eivätkä hänen laihat tulonsa riittäneet hänen moniin tarpeisiinsa ja hän oli sen vuoksi huonopalkkaisten virkamiesten riippuvassa asemassa, johon ainoastaan keskinkertaiset kyvyt tyytyvät, kun taas nerokkaat siinä kiusaantuvat ja odottavat jotakin tilaisuutta myydäkseen

itsensä.

Hänellä oli hyvin vilkkaat ja nuorteat taipumukset, olipa hän rehellinenkin sekä rakasti ammattiansa. Hänen rajaton valtansa, joka teki hänet virkahuoneessaan täydellisesti muiden vapauden herraksi, nousi hänelle päähän. Ainoa mikä hiukan hillitsi hänen intohimoansa tässä asiassa, oli hänen itsekäs pyyteensä. Hän näet paloi halusta saada kunniamerkki rintaansa ja tulla siirretyksi Pariisiin. Tämä vaikutti, että sitten kun hän ensimmäisessä kuulustelussa oli antanut virkaintonsa hurmata itsensä, hän nyt liikkui mitä suurimmalla varovaisuudella ja vainusi joka taholta kuiluja, joihin hänen tulevaisuutensa saattaisi hukkaa.

On kuitenkin huomattava, että hän oli valmistautunut, sillä jo tutkinnon alussa oli muuan ystävä neuvonut häntä käymään Pariisin oikeusministeriössä. Siellä oli hän ollut pitkässä keskustelussa ylisihteerin Camy-Lamotten kanssa, joka oli tärkeä henkilö ja vallitsi täydellisesti kaikkia alaisiansa, koska hän ratkaisi nimitykset ja oli alituisessa yhteydessä Tuileriein kanssa.

Camy-Lamotten oli komeannäköinen mies. Hän oli kuten Denizetkin alkanut uransa viransijaisena, mutta tuttavuuksiensa ja vaimonsa avulla oli hänestä tullut edusmies ja kunnialegioonan suur-upseeri. Hän oli varsin luonnollisella tavalla päässyt käsiksi tähän asiaan; Rouenin keisarillinen prokuraattori, joka tunsikin olevansa levoton tämän epäilyttävän murhajutun takia; missä uhrina oli entinen korkea virkamies, oli näet ollut siksi varovainen, että oli kääntynyt ministerin puoleen, joka puolestansa oli neuvonut hänet ylisihteerinsä luokse.

Tämä oli tavallansa omituinen sattuma: herra Camy-Lamotte oli näet presidentti Grandmorinin vanha koulutoveri, vaikkakin muutamia vuosia nuorempi, ja oli ollut hänen kanssaan niin läheisissä väleissä, että tunsi hänet perin pohjin, yksinpä hänen paheensakin. Hän puhuikin ystävänsä surullisesta kuolemasta syvästi murheellisena ja lausui suurella painolla herra Denizetille hartaan toivomuksensa, että rikoksellinen saataisiin ilmi. Mutta hän ei salannut, että Tuilerieissa oltiin hyvin pahoillaan siitä liioitellusta hälinästä, johon asia oli antanut aihetta, ja otti itsellensä vapauden kehoittaa häntä noudattamaan suurta hienotunteisuutta.

Denizet oli kaikesta voinut ymmärtää tehneensä viisaasti, ollessaan kiirehtimättä ja panematta mitään alttiiksi ilman että oli hankkinut hyväksymisen etukäteen. Sen saatuaan hän palasi Roueniin varmana siitä, että ylisihteerillä puolestansa oli asiamiehiä liikkeellä, ja että hänkin halusi päästä asiasta selville. Totuus tahdottiin tietää, jotta se voitaisiin paremmin salata, jos se näyttäisi tarpeelliselta.

Päivät kuluivat sillä välin ja vaikka kaikki koettivat rauhoittua, ärsytti sanomalehdistön pilanteko Denizetiä. Poliisimies heräsi hänessä jälleen ja hän vainusi kuin hyvä metsästyskoira. Hänet tempasi mukaansa halu löytää oikeat jäljet, kunnianhimo ensiksi keksiä rikoksellinen, vaikka olisikin pakotettu päästämään hänet jos saisi määräyksen siitä. Odottaen saavansa ministeriöstä vastaanottaa kirjeen, neuvon, pelkän viittauksen, oli hän jälleen tarmokkaasti ryhtynyt tutkimuksiinsa. Kaksi tai kolme

vangitsemista oli tapahtunut, mutta vangitut oli täytyntä päästää irti.

Presidentti Grandmorinin testamentin avaaminen herätti hänessä kuitenkin aivan äkisti epäluulon, josta hän oli tuntenut alkua jo ensi hetkestä saakka, nimittäin että Roubaud mahdollisesti oli rikksellinen. Testamentti, joka oli täynnä omituisia määräyksiä, asetti näet Séverinen Croix-de-Maufrasin maatilän perijäksi.

Nyt oli siis vihdoinkin saatu selville tuo siihen asti turhaan etsitty vaikuttava syy murhaan, Roubaud-puolisot tunsivat testamentin ja olivat murhanneet hyväntekijänsä, saadakseen perinnön heti haltuunsa.

Hän piti sitäkin suuremmalla syyllä kiinni tästä asiankäänteestä, kun herra Camy-Lamotte erityisesti oli puhunut rouva Roubaudista, johon hän aikaisemmin oli tutustunut presidentin luona, hänen ollessaan vielä nuori tyttö. Ja kuitenkin, miten monta epätodennäköisyyttä sekä aineellista ja siveellistä mahdottomuutta! Alettuaan johtaa tutkimuksiansa siihen suuntaan, kohtasi hän joka askeleella tosiasioita, jotka vaikuttivat hämmennystä hänen käsitykseensä mallikelpoisesti johdetusta tutkinnosta tuomio-istuimessa. Mikään ei käynyt selvemmäksi, tuo suuri keskikohtainen selvyys, päävaikutin, joka olisi kokonaisuuteen valoa luonut, puuttui.

Oli tosin olemassa toinenkin mahdollisuus, jota Denizet ei ollut kadottanut näkyvistään, se minkä Roubaud oli jättänyt, nimittäin että joku oli voinut lähtöaikana vallinneen

tungoksen turvin nousta vaunuun. Se oli tuo merkillinen, saavuttamaton, satumainen murhaaja, jonka kustannuksella kaikki vastustussanomalehdet pitivät niin hauskaa. Ensin oli vaivannäöt suunnattu siihen, että saataisiin selko tämän henkilön ulkomuodosta Rouenissä, josta hän oli tullut, ja Barentinissa, jossa hän oli astunut pois junasta, mutta mihinkään varmaan tulokseen ei oltu päästy. Väittävätpä muutamat todistajat mahdottomaksi, että joku voisi tunkeutua toiselle varattuun vaunuun, kun taas toiset antoivat mitä vastakkaisimpia selityksiä.

Eikä tästä mahdollisuudesta näyttänyt mitään hyötyä lähtevän, kun tuomari, kuulustellessaan portinvartija Misardia, tahtomattansakin tutustui tuohon murhenäytelmän tapaiseen seikkailuun nuoren Louisetten kanssa, joka presidentin raiskaamana oli paennut hyvän ystävänsä Cabuchen luo ja kuollut siellä. Nyt sai hän kaikki itsellensä salamankaltaisen selväksi, mikä on mallikelpoisen syytöskirjoituksen päämuodostelu.

Siinähan oli kaikki, mitä tarvittiin; kuolemanuhkauksia, joita kivityömies oli tehnyt uhria vastaan, tämän huonossa huudossa oleva entinen elämä, taitamattomasti todistukseksi vedetty muualla-olo, jota oli mahdoton näyttää toteen.

Tarmokkuuden äkisti valtaamana oli hän edellisenä iltana kaikessa salaisuudessa vangituttanut Cabuchen siinä pienessä tuvassa, jossa hän asui metsän sydämessä, aivan kuin missäkin pesässä, ja sieltä löydettiin veren tahraama housupari. Ja vaikka hän ponnisteli tätä käsitystä vastaan, joka väkisin

pyrki hänen mieleensä, ja päätti olla luopumasta Roubaud-puolisojen rikoksellisuutta koskevasta otaksumasta, riemuitsi hän ajatellessaan, että hänellä yksinään oli ollut tarpeeksi hienonä, saadakseen ilmi todellisen rikoksellisen. Päästäkseen tästä varmuuteen, oli hän tänä päiväksi kutsunut eteensä useita todistajia, joita jo oli kuulusteltu murhan jälkeisenä päivänä.

Tutkintotuomarin virkahuone sijaitsi Rue Jeanne-d'Arcin varrella eräässä vanhassa, rappeutuneessa talossa vanhojen normandilaisten herttuoiden palatsin vieressä, joka nyt oli muutettu oikeuspalatsiksi, ja jota se rumensi. Päivänvaloa oli niin vähän tuossa suuressa, synkässä huoneessa, joka sijaitsi alimmassa kerroksessa, että lamput täytyi sytyttää jo kello kolmelta talvisin. Huoneen seinäpaperit olivat viheriät, mutta vanhat ja vaalenneet, ja ainoat huonekalut, mitä huoneessa oli, olivat kaksi lepotuolia, neljä tuolia, tuomarin pöytä ja notarion pikkupöytä, ja kylmän lieden päällä oli suuri tummasta marmorista tehty pöytäkello, jonka sivulla oli kaksi pronssikannua. Tuomarin pöydän takaa johti ovi toiseen huoneeseen, mihin tuomari toisinaan kätki henkilöitä, joita tahtoi pitää käytettävänä; sisäänkäytävä oli välittömästi yhteydessä pitkän käytävän kanssa, missä oli penkkejä, joilla todistajat sisäänhuutoa odottaessaan saivat istua.

Vaikka olivat kutsutut vasta kello kahdeksi, tulivat Roubaudit jo kello puoli kahdelta. He olivat tulleet Havresta ja olivat tuskin malttaneet syödä aamiaista eräässä pienessä ravintolassa Grand-Ruen varrella. He olivat molemmat mustiin puetut, mies

sadetakkiin, vaimo silkkipukuun kuin hieno ylimysnainen, ja he osoittivat hiukan raukeata arvokkaisuutta, mikä soveltui sukulaisen menettämistä surtaessa. Vaimo istui hiljaa eräällä penkillä, sanomatta sanaakaan, jota vastoin mies kädet selän takana käveli hänen edessään lyhyin askelin edestakaisin. Mutta joka kerta, kun mies kääntyi ympäri, kohtasivat heidän katseensa toisensa ja salainen ahdistus loi silloin varjon heidän äänettömille kasvoilleen.

Croix-de-Maufrasin testamenttaaminen oli tosin tuottanut heille suuren ilon, mutta oli uudelleen herättänyt heissä pelkoa. Presidentin perhe, varsinkin tytär, oli kovin katkeroittunut noista monista omituisista lahjoituksista, jotka nousivat lähes puoleen omaisuuteen, ja puhui testamentin moittimisesta, ja miehensä kehoituksesta kohteli rouva de Lachesnaye erittäin epäystävällisesti vanhaa ystävätärtään Séverineä, jota vastaan hän tunsi mitä pahimpia epäluuloja.

Myöskin vaivasi Roubaudia tätä nykyä alituinen pelko erään todistuksen olemassaolosta, jota hän ei ollut ennen tullut ajatelleeksi: kirjeen, jonka hän oli pakottanut vaimonsa kirjoittamaan, saadakseen presidentin matkalle. Ellei hän ollut sitä hävittänyt, niin se voitaisiin löytää ja käsiala tunnettaisiin.

Onneksi kuluivat päivät minkään tulematta ilmi, ja kirje oli otaksuttavasti revitty rikki. Mutta joka kerta kun puoliset uudelleen kutsuttiin tutkintotuomarin eteen, antoi se heille aihetta tuskanhikeen, niin tarkoin kuin he käyttäytyivätkin kuten perillisten ja todistajain tulee.

Kello löi kaksi ja nyt saapui Jacques vuorostansa. Hän tuli Pariisista. Roubaud meni heti hyvin tuttavallisesti häntä vastaan ja ojensi kätensä häntä kohden.

Jacques pysähtyi äkisti nähdessään Séverinen, joka yhä istui hiljaa. Kuluneiden viikkojen aikana oli alipääällikkö käyttäytynyt hyvin kohteliaasti joka kerta, kun hän oleskeli Havressa. Kerrankin oli hänen täytynyt vastaanottaa kutsut aamiaiselle. Ja kun hän oli tuon nuoren rouvan läheisyydessä, kasvoi hänen levottomuutensa ja häneen palasi tuo vanha väristys. Valtasiko hänet siis himo Séverineenkin? Hänen sydämensä tykytti ja käsiä poltti, kun hän vaan näki tuon valkoisen kaulan. Hän oli nyt lujasti päättänyt paeta häntä.

– No, mitä Pariisissa sanotaan asiasta? kysyi Roubaud. Ei mitään uutta, luullakseni? Mitään ei tiedetä, eikä mitään saadakaan tietää... Ettekö tahdo tervehtiä vaimoani?

Hän vei hänet mukansa, niin että Jacquesin täytyi astua esiin ja tervehtiä Séverineä, joka hämillänsä hymyili lapsellisen pelokkaine kasvojenilmeineen. Hän yritti puhua kaikenlaisista joutavista asioista, puolisojen taukoamatta häntä silmäillessä, kuin olisivat he koettaneet lukea, ei ainoastaan hänen ajatuksensa, vaan myöskin hänen epämääräiset unelmansa, joihin hän itse empi antautua.

Miksi oli hän niin kylmä? Miksi näytti hän koettavan karttaa heitä? Oliko hänen muistinsa heräämisillään, oliko heidät kutsuttu kuulusteltaviksi vastatusten hänen kanssaan? Hän oli ainoa todistaja, jota he pelkäsivät, ja he olisivat tahtoneet voittaa

hänet puolellensa, kiinnittää hänet itseensä niin sydämellisillä ystävyydensiteillä, ett'ei hän milloinkaan rohkenisi todistaa heitä vastaan.

Kiusaantunut alipäällikkö palasi jälleen murha-asiaan.

– Onko teillä mitään aavistusta siitä, minkä vuoksi olette kutsuttu tänne? Onko ehkä jotakin uutta kysymyksessä?

Jacques teki välinpitämättömän eleen.

– Asemalla liikkui vast'ikään eräs huhu, kun minä tulin, ja puhuttiin jostakin vangitsemisesta.

Roubaud-puolisot hämmästyivät ja ällistyivät kovin.

– Mitenkä niin, vangitsemisesta? He eivät olleet kuulleet niin kuiskaustakaan siitä. Oliko vangitseminen jo toimeenpantu, vai oliko se odotettavissa?

He ahdistivat häntä kysymyksillä, mutta hänellä ei ollut sen enempää kerrottavana.

Tässä silmäräpäyksessä veti muutamien käytävässä kuuluvien askelten ääni puoleensa Séverinen huomion.

– Siinä on Berthe ja hänen miehensä, mutisi hän.

Ne olivat todellakin de Lachesnaye-puolisot. He kulkivat hyvin jäykkänä Roubaud-pariskunnan ohitse, eikä Berthe luonut katsettakaan entiseen toveriinsa. Eräs vahtimestari vei heidät heti tutkintotuomarin luo.

– Saammepa varustautua kärsivällisyydellä, sanoi Roubaud. Kaiketi saamme istua täällä hyvinkin pari tuntia... Istuutukaa siis!

Hän itse oli istuutunut Séverinen vasemmalle puolelle ja

viittasi Jacquesta istuutumaan hänen toiselle puolelleen. Jacques jäi vielä hetkeksi seisomaan. Mutta kun Séverine katsoi häneen lempeän, ujon näköisenä, istuutui hän. Kuinka pieneltä ja hennolta nainen näyttikään heidän molempain välissä! Jacques tunsi hänen nöyrää hellyyttään, ja hänestä säteilevä kevyt lämpö vaivutti hänet vähitellen heidän pitkänä odotusaikanaan täydelliseen horrostilaan.

Denizetin luona olivat kuulustelut alkamassa. Valmistavista tutkimuksista oli jo syntynyt suuri joukko asiapapereita, useampia sinisillä päällyksillä varastettuja kimppuja. Oli yritetty seurata uhria aina hänen Pariisista lähdöstänsä saakka.

Asemapäällikkö, herra Vandorpe, oli todistanut pikajunan lähdöstä 6,30, vaunu n: o 293:n kiinnittämisestä junaan viime hetkessä, sanoista, mitkä hän oli vaihtanut Roubaudin kanssa, joka oli noussut vaunuun vähää ennen presidentti Grandmorinin saapumista, ja lopuksi tämän jälkimmäisen sijoittamisesta vaunuun, jossa hän varmaankin oli yksin.

Junan konduktööriä, Henri Dauvergneä, oli kuulusteltu sen johdosta, mitä Rouenissa oli tapahtunut tuona kymmenen minuutin viipymisaikana, mutta hän ei ollut voinut mitään varmuudella ilmoittaa. Hän oli nähnyt Roubaud-puolisojen seisovan vaunun edustalla ja hän kyllä luuli heidän palanneen vaunuunsa, jonka oven eräs virkamies sitten oli sulkenut; mutta hän tahtoi jättää tämän sanomatta asemalla vallinneen tungoksen ja hämärän takia. Mitä tuli lausunnon antamiseen siitä, olisiko joku, tuo kiinnijoutumaton murhaaja, voinut

tunkeutua presidentin vaunuun samalla hetkellä, jolloin juna läksi liikkeelle, ei hän juuri luullut sitä todennäköiseksi, vaikk'ei tahtonutkaan kieltää sen mahdollisuutta, koskapa sellaista oli mikäli hän tiesi, tapahtunut parisen kertaa.

Rouenin aseman muut virkamiehet, joilta oli kysytty samoja kohtia, olivat sen sijaan, että olisivat luoneet jotakin valaistusta asiaan, oikeastaan tehneet vastaisilla vastauksillaan asianhaarat vieläkin epäselvemmiksi. Totena ja todistettuna asiana pysyi näin ollen ainoastaan se kädenlyönti, minkä Roubaud vaunustansa oli vaihtanut Barentinin asemapäällikön kanssa, joka oli noussut vaununrappusille: Tämä asemapäällikkö, herra Bessière, oli nimenomaan tunnustanut tämän ilmoituksen oikeaksi ja lisännyt, että hänen virkaveljensä oli ollut kahdenkesken vaimonsa kanssa, joka oli puoliksi pitkällään ja näytti nukkuvan rauhallisesti.

Olipa toisakseen etsitty niitäkin matkustajia, jotka tulivat Pariisista samassa vaunussa kuin Roubauditkin. Tuo paksu pariskunta, joka oli tullut viime hetkellä, oli muuan porvariperhe Petit-Couronnesta ja oli selittänyt, että koska he heti olivat uneen vaipuneet, eivät he voineet sanoa mitään, ja mitä tuli siihen tummahiveiseen naiseen, joka istui hiljaa eräässä nurkassa, niin oli hän kadonnut kuin varjo ja häntä oli mahdoton löytää.

Sitäpaitsi oli lopuksi kuulusteltu muita todistajia, jotka saattoivat todistaa ne henkilöt samoiksi, jotka samana iltana olivat astuneet pois Barentinissa, koska murhaajan siellä olisi pitänyt lähteä junasta. Oli laskettu piletit ja onnistuttu saamaan selko kaikista matkustajista, paitsi yhdestä ainoasta, juuri

eräästä suuresta, karkeatekoisesta miehestä, jonka pää oli kääritty siniseen nenäliinaan, ja joka muutamien ilmoituksen mukaan oli puettu päällystakkiin, toisten tiedonannon mukaan puseroon. Ainoastaan tätä unen tavoin kadonnutta koskevia asiapapereja oli kokoelmassa kolmesataa kymmenen, mutta jotka aikaansaivat ainoastaan mitä suurinta hämmennystä, koska jokaisen todistuksen tässä kokoelmassa kumosi joku toinen.

Lisäksi tuli joukko liitteitä:

Pöytäkirja, minkä oli laatinut se notario, joka oli seurannut keisarillista prokuraattoria ja tutkintotuomaria rikospaikalle; se sisälsi tarkan kuvauksen siitä paikasta radan varrella, mistä murhattu tavattiin, ruumiin asennosta, puvusta sekä niistä taskuissa olleista esineistä, joiden avulla ruumis tunnettiin.

Lisäksi pöytäkirja, jonka myös mukana seurannut lääkäri oli tehnyt; tässä oli tieteellisin sanoin seikkaperäisesti tehty selkoa kurkkuun pistetystä haavasta, mikä oli ainoa haava, inhoittava pisto, joka oli tehty jollakin teräaseella, epäilemättä veitsellä.

Sitäpaitsi oli useita muita pöytäkirjoja ja asiapapereja ruumiin kuljettamisesta Rouenin ruumishuoneesta ja ajasta, mikä sitä oli siellä säilytetty, kunnes merkillisen nopea mädäntyminen oli pakoittanut viranomaiset luovuttamaan sen perheelle.

Mutta koko tässä uudessa paperikasassa oli ainoastaan pari tärkeätä asianhaaraa.

Ensinnäkin se, että murhatun taskuista ei oltu löydetty kelloa eikä pientä lompakkoa, jonka piti sisältäneen kymmenen tuhannen frangin seteliä, minkä summan presidentti Grandmorin

oli velkaa sisarelleen, rouva Bonnehonille, ja jonka tämä odotti saavansa. Tästä olisi siis voinut uskoa, että murha oli tehty varastamisen aikomuksessa, ellei toisakseen suuri hohtokivisormus olisi ollut paikoillaan kädessä. Tämä oli jälleen antanut aihetta koko jonoon arveluita. Onnettomuudeksi ei tiedetty pankkisetelien numeroita, mutta kello oli hyvin tunnettu: se oli suuri remontoaarikello, jonka kuoressa päälläpäin oli presidentin kaksi alkukirjainta ja sisäpuolella valmistusnumero 2,156.

Ase, veitsi, jota murhaaja oli käyttänyt, oli vihdoinkin antanut aihetta laajoihin tutkimuksiin pitkin rataa, sen varrella olevissa pensastoissa, kaikkialla, minne se oli saatettu heittää. Mutta nämä tutkimukset olivat olleet turhat, murhaaja oli luultavasti kätkenyt veitsen samaan paikkaan, mihin setelit ja kellonkin.

Ainoa, mikä löydettiin sadan metrin päästä Barentinin asemalta, oli murhatun matkahuopa, joka asiaan kuuluvana esineenä oli jätetty sinne. Se olikin todistuskappalten joukossa.

Kun de Lachesnaye-puolisot astuivat huoneeseen, seisoi herra Denizet kirjoituspöytänsä ääressä ja luki taasen ensimmäisistä kuulustelupöytäkirjoista yhden, jonka hänen notarionsa vastikään oli ottanut esille. Herra Denizet oli pieni jotensakin voimakasrakenteinen henkilö, sileäksi ajeltu ja harmaantunut. Nuo täyteläiset posket, neliskulmainen leuka ja leveä nenä olivat kalpeat ja liikkumattomat, ja tämän vaikutusta lisäsivät vielä enemmän raskaat silmäluomet, jotka puoliksi peittivät noita suuria, kirkkaita silmiä. Mutta kaikki se terävä-

älyisyys, kaikki se taitavuus, minkä hän luuli omaavansa, oli paennut suuhun. Hänellä oli näyttelijän erittäin eloisa suu, ja se muodostui varsin pieneksi ja kapeaksi, milloin hänen oli näytettävä oikein viekkaalta. Mutta hänen viekkautensa oli usein hänelle vahingoksi, hän oli liian terävä-älyinen, hän oli liian paljon piilosilla yksinkertaisen, teeskentelemättömän totuuden kanssa. Hän oli näet mielessänsä muodostanut ihanteen ammatistansa ja piti itseänsä jonkinlaisena siveysopillisena haavalääkärinä, joka oli erinomaisen nerokas ja sisällisellä tarkkanäköisyydellä varustettu. Mutta muuten ei hän ollutkaan tyhmä.

Hän käyttäytyi heti rakastettavasti rouva de Lachesnayea kohtaan, sillä hänessä oli vielä jäljellä jotakin siitä hienosta virkamiehestä, joka seurusteli Rouenin ja sen ympäristöjen parhaissa seurapiireissä.

– Olkaa hyvä ja istukaa, rouvaseni.

Hän työnsi itse esiin tuolin tuolle nuorelle, surupukuiselle rouvalle, joka oli pieni, hento valkoverikki, terävä ja epämiellyttävä ulkomuodoltansa. Mutta herra de Lachesnayea kohtaan, joka myös oli vaaleaverevä ja hoikka, oli hän ainoastaan kohtelias, jopa hiukan mahtavakin. Tämä, joka appensa vaikutuksesta ja niiden palvelusten perusteella, joita hänen isänsä, myös virkamies, aikoinaan oli tehnyt eri toimituskunnissa, oli jo kolmenkymmenen kuuden vuotiaana päässyt apellatsioonituomio-istuimen jäseneksi ja saanut kunniamerkin, edusti näet Denizetin mielestä

eteenpäintyönnettyjä, varakkaita keskinkertaisia kykyjä, jotka sukuyhteyksiensä ja omaisuutensa perusteella voivat odottaa nopeata ylenemistä, kun taas hänen itsensä, köyhä ja suojelijaa vailla kun oli, täytyi armon-anojana alati notkistaa selkäänsä ylentymisen yhtämittaa taaksepäin vierivän kiven alla. Hänellä ei sen vuoksi lainkaan ollut vastenmielistä virkahuoneessaan antaa toisen tuntea kaikkivaltaansa, tuota rajatonta valtaa, mikä hänellä oli muiden vapauden suhteen, niin että hän yhdellä sanalla saattoi muuttaa todistajan pidätetyksi ja, jos sitä halusi toimittaa tämän heti paikalla vankilaan.

– Suonette minulle anteeksi, rouvaseni, että vaivaan teitä tällä surullisella asialla. Mutta minä tiedän teidän toivovan yhtä hartaasti kuin minäkin, että selvyyttä saataisiin, ja että rikoksellinen saisi sovittaa rikoksensa.

Sitten kun hän merkinannolla oli huomauttanut notariota, suurta, keltahipiäistä, luisevarakenteista miestä, alkoi kuulustelu.

Mutta jo ensimmäisiä kysymyksiä tehtäessä rouva de Lachesnayelle, koetti mies, joka oli istuutunut huomattessaan, ett'ei viitsitty käskeä häntä sitä tekemään, vastata hänen puolestaan. Hän purki kaiken katkeruutensa appi-ukon testamentin johdosta.

Mitä oli ajateltava kaikista näistä lukuisista, melkoisista lahjoituksista, jotka nousivat lähes puoleen koko omaisuudesta, mikä teki kolme miljoonaa seitsemänsataa tuhatta frangia! Ja ne oli annettu henkilöille, joita suurimmaksi osaksi ei tunnettu, kaikkiin mahdollisiin yhteiskuntaluokkiin kuuluville naisille.

Olipa näiden joukossa eräs pieni orvokkien myyjätärkin Rue du Rocherin portilta. Oli mahdoton tyytyä sellaiseen, ja hän odotti ainoastaan tutkimuksen päättymistä ottaakseen selkoa siitä, eikö olisi olemassa mitään keinoa saada tuo mieletön testamentti kumotuksi.

Sillä aikaa kun hän hammasta purren purki murhettansa ja näytti, miten tyhmä, maalaismaisen itsepintainen ja paatuneen ahne hän oli, katseli herra Denizet häntä suurilla, puoliavoimilla silmillään, ja hänen hieno suunsa ilmaisi sekä kateutta että halveksimista tuota kykenemätöntä raukkaa kohtaan, joka ei ollut tyytyväinen kahteen miljoonaan, ja jonka hän epäilemättä jonakin kauniina päivänä näkisi näiden rahojen vuoksi puettuna korkeimman tuomiovallan purppuraan.

– Luulen, että tekisitte siinä tyhmästi, sanoi hän lopuksi. Testamentti voidaan kumota ainoastaan, jos kokonaissumma nousee puolen omaisuuden yli, miten nyt ei ole laita.

Hän kääntyi sitten notarionsa puoleen ja sanoi:

– Minä otaksun, Laurent, ett'ette te kirjoita kaikkea tätä muistiin.

Tämä hymyili tarkoittavasti, kyllä hän ymmärsi, mitä hänen oli tehtävä.

– Mutta, väitti herra de Lachesnaye, vieläkin katkeroituneempana, minä toivon, ett'ei luulotella minun antavan noiden Roubaudien saada Croix-de-Maufrasia. Antaa sellainen lahja palvelijan tyttäreille! Ja miksi ja millä tekosyyllä? Jos näytetään toteen, että he ovat osallisia rikokseen...

Herra Denizet palasi silloin murha-asiaan.

– Luuletteko todellakin niin?

– Kyllä, jos heillä on ollut tieto testamentista, niin onpa se, hitto vieköön, todistus siitä, että he toivoivat meidän isäparkamme kuolevan. Huomatkaa sitäpaitsi, että juuri he viimeksi puhuivat hänen kanssaan. Kaikki tämä tekee asian varsin epäiltäväksi.

Levottomana ja häiriintyneenä uudessa olettamuksessaan, kääntyi tuomari Bertheen:

– Entäs te, rouvaseni, luuletteko te vanhan ystävättärenne voineen tehdä sellaisen rikoksen?

Berthe katsoi mieheensä, ennen kun vastasi. Molempain epämiellyttävä ja kuiva luonne oli niinä kuukausina, mitkä he olivat olleet naimisissa, vaikuttanut keskinäisesti ja käynyt yhä terävämmäksi. He ymmärsivät toisiansa ja mies oli siihen määrään ärsyttänyt hänet Séverineä vastaan, että hän, saadakseen maatilan takaisin, olisi voinut vangituttaa hänet paikalla.

– Jumalani, sanoi hän vihdoin, henkilö, josta puhutte, osoitti jo nuorena varsin huonoja taipumuksia.

– Mitenkä niin? Syytättekö häntä siitä, että hän olisi Doinvillessä käyttäytynyt huonosti?

– Oi, en, en siitä, isäni ei siinä tapauksessa olisi sallinut hänen siellä pysyä.

Tällä lausunnollaan hän ilmaisi sitä porvarillista tekohäveliäisyyttä, joka ei milloinkaan sallinut itseänsä moitittavan mistään hairahduksesta, ja joka piti kunnianansa olla

yksi Rouenin kaikkein hyveellisimmistä, jota kaikki tervehtivät, ja joka kaikkialla otettiin vastaan.

– Mutta, jatkoi hän, kun on ajattelemattomuudesta ja tuhlaavaisuudesta johtuvia pahoja tapoja... On sanalla sanoen paljon sellaista, jota en ennen olisi uskonut mahdolliseksi, mutta joka nyt näyttää minusta varmalta.

Denizet teki jälleen kärsimättömyyttä osoittavan liikkeen. Hän ei enään seurannut tätä jälkeä ja jokaista, joka siitä piti kiinni, piti hän vihollisena, joka epäili hänen neronsa erehtymättömyyttä.

– Täytyy kuitenkin olla olemassa syitä ja todisteita, huudahti hän. Roubaudien kaltaiset ihmiset eivät tapa sellaista miestä kuin teidän isänne oli, saadessaan periä. Ainakin tavattaisiin todistusaiheita heidän innostaan perinnön saamiseen, ja minä löytäisin muita oireita siitä, että he ahnehtivat rahoja ja nautintoja... Ei, se syy ei riitä, täytyy etsiä toinen, ja mitään sellaista ei ole, te ette itse voi sellaista ilmoittaa... Jos katselette itse tosiasioita, niin ettekö voi huomata, että se aineellisesti on mahdotonta?

Kukaan ei ole nähnyt Roubaud-puolisojen nousevan presidentin vaunuun. Luuleepa eräs virkamies voivansa väittää, että hän näki heidän palaavan vaunuunsa. Ja koska he todellakin Barentiniin saavuttaessa olivat siellä, niin täytyy otaksua heidän menneen omasta vaunustansa presidentin vaunuun, joka oli kolmen vaunun päässä siitä, ja sitten palanneen takaisin, tehden kaiken tämän muutamassa minuutissa, junan kulkiessa

suurimmalla nopeudellaan.

Onko se todenmukaista? Minä olen kysynyt veturinkuljettajilta ja konduktööreiltä, ja kaikki ovat yksin suin selittäneet, että ainoastaan joku, jolla olisi siinä suuri tottumus, voisi omata kylliksi kylmäverisyyttä ja tarmoa tehdäkseen jotakin sellaista. Vaimo ei missään tapauksessa olisi voinut sitä tehdä, ja mies olisi silloin yksinään antautunut sellaiseen vaaraan tappaakseen suojelijan, joka vastikään oli pelastanut heidät pahasta pulasta? Ei, ei se oletamus pidä paikkaansa, täytyy etsiä toiselta taholta...

Kentiesi on joku, joka on noussut vaunuun Rouenissa ja lähtenyt pois seuraavalla asemalla, ja joka vähää ennen on uhkaillut murhattua...

– Innossaan joutui hän nyt uuteen järjestelmäänsä ja oli ilmaisemaisillaan liikoja, kun ovi puoliksi avautui ja eräs vahtimestari pisti päänsä sisään. Mutta ennen kun tämä ennätti sanaakaan sanoa, avasi käsineeseen puettu käsi oven kokonaan, ja sisään astui vaaleanverinen, erittäin komeaan surupukuun puettu nainen. Hän oli vielä viidenkymmenen vuotiaana erittäin hyvin säilynyt ja omasi vanhenevan jumalattaren muhkean ja voimakkaan kauneuden.

– Minä se olen, rakas tuomarini. Suonette minulle anteeksi, että tulen näin myöhään. Mutta tiet ovat huonossa kunnossa, ja Doinvillen ja Rouenin väliset kolme lieuea olivat tänään yhtä pitkät kuin runsaat kuusi.

Denizet nousi hyvin kohteliaasti ylös.

– Minä toivon, rouvaseni, että olette ollut hyvissä voimissa sitten viime sunnuntain?

– Erinomaisissa... Ja minä toivon, että te, hyvä tuomari, olette toipunut siitä peljästyksestä, minkä ajajani teille aiheutti? Hän on kertonut minulle olleensa vähällä kaatua teidän kanssanne paluumatkalla, tuskin kahden kilometrin päässä maatilasta.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.